

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Fatma Cande YAŞAR DİNÇER

KLASİK REALİZM VE NEO-REALİZM BAĞLAMINDA BİRLEŞİK KRALLIK'IN
KUTUP POLİTİKALARI

Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2018

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Fatma Cande YAŞAR DİNÇER

KLASİK REALİZM VE NEO-REALİZM BAĞLAMINDA BİRLEŞİK KRALLIK'IN
KUTUP POLİTİKALARI

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Senem ATVUR

Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2018

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Fatma Cande YAŞAR DİNÇER'in bu çalışması, jürimiz tarafından Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Dr. Öğr. Üyesi Selim KANAT (İmza)

Üye (Danışmanı) : Dr. Öğr. Üyesi Senem ATVUR (İmza)

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Sanem ÖZER (İmza)

Tez Başlığı: Klasik Realizm ve Neo-Realizm Bağlamında Birleşik Krallık'ın Kutup Politikaları
--

Onay : Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Tez Savunma Tarihi :26/06/2018

Mezuniyet Tarihi : 09/07/2018

(İmza)
Prof. Dr. İhsan BULUT
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Klasik Realizm ve Neo-Realizm Bağlamında Birleşik Krallık’ın Kutup Politikaları” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımda yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eslere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

İmza

Fatma Cande YAŞAR DİNÇER

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Fatma Cande YAŞAR DİNÇER
Öğrenci Numarası	20155238007
Enstitü Ana Bilim Dalı	Uluslararası İlişkiler
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Programın Türü	(X) Tezli Yüksek Lisans ( ) Doktora ( ) Tezsiz Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Dr. Öğr. Senem ATVUR
Tez Başlığı	Klasik Realizm ve Neo-Realizm Bağlamında Birleşik Krallık'ın Kutup Politikaları
Turnitin Ödev Numarası	979139826

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 124 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 28/06/2018 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç % 4

alıntılar dahil % 5'tir.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(x) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

( ) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

28/06/2018

(imza)

Dr. Öğr. Üyesi Senem ATVUR

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR LİSTESİ	iv
ÖZET	viii
SUMMARY	ix
TEŞEKKÜR	x
ÖNSÖZ	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KLASİK REALİZM VE NEO-REALİZM: TEMEL İLKELER VE KAVRAMLAR

1.1. Realizm: Tarihsel Arka Plan	7
1.1.1. Thucydides: Peloponez Savaşları Tarihi	7
1.1.2. Machiavelli: Prens	8
1.1.3. Hobbes: Leviathan.....	10
1.2. Klasik Realizm ve Temel Kavramları	11
1.2.1. Devlet ve Ulusal Çıkar (Raison d'état)	12
1.2.2. Anarşi	15
1.2.3. Güç ve Güvenlik.....	16
1.2.3.1. Askeri Güç.....	17
1.2.3.2 Ekonomik Güç.....	18
1.2.4. Güç Dengesi (Balance of Power)	19
1.2.5. Güvenlik İkilemi (Security Dilemma).....	21
1.3. Neo-Realizm: Temel Kavramlar ve Yaklaşımlar	22
1.3.1. Sistem ve Yapı (Structure)	22
1.3.2. Güçler Dağılımı ve Kutupluluk.....	25
1.3.3. Dengeleme.....	28
1.3.4. Savunmacı (Defensive) ve Saldırgan (Offensive) Realizm	29
1.3.4.1. Savunmacı (Defensive) Realizm	30
1.3.4.2. Saldırgan (Offensive) Realizm.....	31

İKİNCİ BÖLÜM

COĞRAFI KEŞİFLER ÇAĞI VE SANAYİ DEVRİMİ DÖNEMİNDE BRİTANYA’NIN KÜRESEL GÜÇ POZİSYONUNA YÜKSELMESİ: KUTUP BÖLGELERİNE KEŞİF HAREKETLERİ

2.1. Coğrafi Keşifler Çağı ve Sanayi Devrimi: Britanya’nın Küresel Güç Pozisyonuna Yükselmesi.....	34
2.2. Birleşik Krallık’ın Kutup Bölgelerine Yaptığı Keşif ve Araştırma Hareketleri	39
2.2.1. Birleşik Krallık’ın Arktika Bölgesini Keşif ve Araştırma Hareketleri	39
2.2.2. Birleşik Krallık’ın Antarktika Bölgesini Keşif Hareketleri	43

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KLASİK REALİZM VE NEO-REALİZM BAĞLAMINDA BİRLEŞİK KRALLIK’IN ARKTİKA POLİTİKALARININ İNCELENMESİ

3.1. Birleşik Krallık Arktika Politikaları: İklim Değişikliği	48
3.2. Birleşik Krallık Arktika Politikaları: Küreselleşme Sonucu Hızlanan Ekonomik Faaliyetler	51
3.2.1. Küreselleşmenin Birleşik Krallık Arktika Politikaları Üzerindeki Etkileri	52
3.2.2. Arktika Ekonomik Faaliyetlerinin Birleşik Krallık Arktika Politikaları Üzerindeki Etkileri.....	56
3.3. Birleşik Krallık Arktika Politikaları: Bölge Güvenliğinin Ülke Çıkarları Açısından Önemi.....	61
3.4. Birleşik Krallık Arktika Politikaları: Bilimsel Faaliyetler.....	63

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KLASİK REALİZM VE NEO-REALİZM BAĞLAMINDA BİRLEŞİK KRALLIK’IN ANTARKTİKA POLİTİKALARININ İNCELENMESİ

4.1. Birleşik Krallık Antarktika Politikaları: Antarktika Antlaşması ve Britanya Antarktika Toprakları.....	69
4.1.1. Antarktika Antlaşması (1959)	69
4.1.2. Britanya Antarktika Toprakları	72
4.2. Birleşik Krallık Antarktika Politikaları: İklim Değişikliği	74

4.3. Birleşik Krallık Antarktika Politikaları: Bilimsel Faaliyetler	77
4.3.1. Birleşik Krallık Antarktika Araştırma İstasyonları	78
4.3.2. Birleşik Krallık Antarktika Bilimsel Yatırımları	80
4.3.3. Birleşik Krallık Antarktika Araştırma Projeleri	82
SONUÇ	85
KAYNAKÇA.....	96
ÖZGEÇMİŞ.....	108

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
APC	Antarctic Place Names Committee (Antarktika Yer İsimleri Komitesi)
APECS	Association of Polar Early Career Scientists (Kutup Erken Kariyer Bilim İnsanları Derneği)
BAS	British Antarctic Survey (İngiliz Antarktika Araştırmaları)
BAT	British Antarctic Territory (Britanya Antarktika Toprakları)
BBC	British Broadcasting Corporation (Britanya Yayın Kuruluşu)
BIS	Department for Business, Innovation and Skills (İşletme, İnovasyon ve Beceriler Departmanı)
BP	British Petroleum (İngiliz Petrolleri)
CCAMLR	Convention on the Conservation of Antarctic Marine Living Resources (Antarktika Deniz Yaşamı Kaynaklarının Korunması Sözleşmesi)
CCAS	Convention for the Conservation of Antarctic Seals (Antarktika Foklarının Korunması Sözleşmesi)
CO ₂	Karbondioksit
COMNAP	Council Managers of National Antarctic Programmes (Ulusal Antarktika Programları Yöneticileri Konseyi)
CPOM	Centre for Polar Observation and Modelling (Birleşik Krallık Kutup Gözlem ve Modelleme Merkezi)
CRAMRA	Convention on the Regulation of Antarctic

	Mineral Resource Activities (Antarktika Mineral Kaynaklarının Düzenlenmesi Sözleşmesi)
Çev.	Çeviren, çevirmen
DECC	Department of Energy and Climate Change (Enerji ve İklim Değişikliği Departmanı)
DEFRA	Department For Food and Rural Affairs (Çevre, Gıda ve Köy İşleri Bakanlığı)
DfT	The Department for Transport (Nakliye Departmanı)
ed.	Editör(ler)
ES	Ernest Shackleton
FCO	Foreign & Commonwealth Office (Dışişleri Bakanlığı)
GOV.	Government
GSYİH	Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla
GUIK	Greenland-Iceland-United Kingdom (Grönland-İzlanda-Birleşik Krallık)
HMS	Her Majesty's Ship
IAATO	International Association of Antarctic Tour Operators (Uluslararası Antarktika Tur Operatörleri Birliği)
ICSU	International Council for Science (Uluslararası Bilim Konseyi)
IGY	International Geophysical Year (Uluslararası Jeofizik Yılı)
IMO	International Maritime Organisation (Uluslararası Denizcilik Örgütü)
IPCC	Intergovernmental Panel on Climate Change (Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli)
ISAB	International Security Advisory Board (Uluslararası Güvenlik Danışma Kurulu)
JCR	James Clark Ross
MARPOL	International Convention for the Prevention

	of Pollution from Ships (Denizlerin Gemiler Tarafından Kirlenmesinin Önlenmesine Ait Uluslararası Sözleşme)
MCA	Maritime and Coastguard Agency (Sahilkoruma Ajansı)
MOD	Ministry of Defence (Savunma Bakanlığı)
NASA	National Aeronautics and Space Administration (Ulusal Havacılık ve Uzay Dairesi)
NERC	Natural Environment Research Council (Doğal Çevre Araştırma Konseyi)
RGS	Royal Geographic Society (Kraliyet Coğrafya Kurumu)
SCAR	Scientific Committee on Antarctic Research (Antarktika Araştırmaları Bilimsel Komitesi)
SCOR	Scientific Committee on Oceanic Research (Okyanus Araştırmaları Bilimsel Komitesi)
SOLAS	International Convention for the Safety of Life at Sea (Denizde Can Güvenliği Uluslararası Sözleşmesi)
SPRI	Scott Polar Research Institute (Scott Polar Araştırma Enstitüsü)
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Birliği
UK	United Kingdom (Birleşik Krallık)
UKAHT	UK Antarctic Heritage Trust (Birleşik Krallık Antarktika Miras Vakfı)
UKNCAR	UK National Committee for Antarctic Research (Birleşik Krallık Ulusal Antarktika Araştırma Komitesi)
UN	United Nations (Birleşmiş Milletler)
UNCLOS	United Nations Convention on the Law of the Sea (Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi)
UNEP	United Nations Environment Programme

USGS	(Birleşmiş Milletler Çevre Programı) The US Geological Survey (Amerika Birleşik Devletler Jeolojik Araştırmalar Kurumu)
WWF	World Wildlife Fund (Dünya Doğayı Koruma Vakfı)

ÖZET

Uluslararası İlişkilerin temel teorisi olarak kabul edilen Klasik Realizm ve sonrasında teoriye yeni bakış açıları getirilerek yorumlanan Neo-Realizm teorisi özellikle devlet davranışlarını anlamlandırma ve açıklama hususunda önem arz etmektedir. Coğrafi Keşifler Çağı ile başlayan ve sonrasında Sanayi Devrimi'nin getirdiği ekonomik faydalarla birlikte Birleşik Krallık'ın dünya ölçeğinde başat aktör konumuna gelmesi, Antarktika ve Arktika bölgelerinde de etkisini göstermiştir. Geniş coğrafi alana sahip olan bu bölgelerde Birleşik Krallık yüzyıllardır araştırma faaliyetlerini sürdürmektedir. Ülkenin Arktika ve Antarktika hususundaki politikaları dinamik bir biçimde sürdürülmektedir. Birleşik Krallık bölgeler üzerine ulusal çıkarlarını artırmanın yollarını aramakta, bu hususta bölge stratejileri ve politikaları oluşturmaktadır.

Çalışmada, ilk olarak Klasik Realizm ve Neo-Realizm teorilerinin detaylı bir biçimde araştırılarak analiz edilmesi amaçlanmıştır. Daha sonraki bölümde ise Birleşik Krallık'ın Coğrafi Keşifler ve Sanayi Devrimi'nin getirdiği değişim ve dönüşümlerin etkisiyle Kutup Bölgeleri'ni keşif hareketlerinin tarihsel temellendirmesi yapılmaya çalışılmıştır. Son olarak ise Birleşik Krallık'ın günümüz ve gelecekteki Kutup Politikalarının Klasik Realist ve Neo-Realist yaklaşımla değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Klasik Realizm, Neo-Realizm, Birleşik Krallık, Arktika, Antarktika

SUMMARY
POLAR POLICIES OF THE UK IN THE CONTEXT OF CLASSICAL REALISM
AND NEO-REALISM

Classical Realist theory which is accepted as the basic theory of international relations, and Neo-Realist theory, which is accepted as a new perspective of the theory afterwards, are especially important for understanding and explaining the state behaviours. Starting with Geographical Discoveries and then with the economic benefits of the Industrial Revolution, the United Kingdom has emerged as a leading actor on the world scale and this situation has also influenced the Arctic and Antarctic regions. In these regions, which have a large geographical area, the UK has been conducting research activities for centuries. The politics of the country about the Arctic and Antarctica have been maintained in a dynamic way. The UK is looking for ways to increase its national interests on these territories, creating regional strategies and policies.

In this study, firstly it is aimed to analyse the Classical Realism and Neo-Realism theories in a detailed ways. In the following section, UK's discovery actions on Poles are grounded historically with the change effect which has come by Geographical Discoveries and Industrial Revolution. Finally, it is aimed to evaluate the UK's present and future Polar Policies in terms of both Classical Realist and Neo-Realist theories.

Keywords: Classical Realism, Neo-Realism, the United Kingdom, the Arctic, the Antarctic

TEŞEKKÜR

Bu tez SYL-2017-2212 proje numarasıyla Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından desteklenmiştir.

Proje Yürütücüsü: Doç. Dr. Şerife Gözde YİRMİBEŞOĞLU

Yüksek Lisans tezimi yazma sürecimde varlığı ile bana güç veren sevgili eşim Onur İlkay DİNÇER'e, biricik annem Feride YAŞAR, babam Servet YAŞAR, kardeşim Ferican YAŞAR ve Arven'e çok teşekkür ederim. Ayrıca bu süreçte bana rehberlik eden hocalarım Sn. Doç. Dr. Gözde YİRMİBEŞOĞLU ve Dr. Öğr. Üyesi Senem ATVUR'a çalışmalarımda geçen emeklerinden dolayı çok teşekkür ederim.

ÖNSÖZ

Arktika ve Antarktika bünyesinde geniş ekonomik potansiyelleri ve yaşam çeşitliliğini barındırması açısından devletlerin aktif rol oynamak istediği coğrafyalar arasındadır. Ayrıca her iki bölgede de büyük ölçekli bilimsel faaliyetler yürütülmektedir. Devletler bu bölgelerde yürütülen bilimsel aktiviteler için yüksek miktarlarda fonlar ayırmaktadırlar. Günümüzde birçok devlet gözlemci statüde yer almak amacıyla Arktika Konseyi'ne başvuru yapmakta, Antarktika Antlaşmaları Sistemi'nde danışman üye pozisyonunda yer almayı amaçlamaktadır.

Arktika ve Antarktika'da yüzlerce yıllık geçmişi olan Birleşik Krallık her iki bölgede de aktif rol oynamaktadır. Antarktika Antlaşması'nın kurucu üyelerinden olan ülke aynı zamanda Arktika Konseyi'nde daimi gözlemci üye statüsündedir. Arktika'da yürütülen ekonomik aktivitelerde, iklim değişikliği ile ilgili konularda ve bilimsel faaliyetlerde ana aktörlerden biri olan Birleşik Krallık aynı zamanda Antarktika'da iklim değişikliği konularında ve bilimsel alanlarda öncü ülkelerden biri konumundadır. Dolayısıyla Birleşik Krallık'ın her iki bölgede yürüttüğü faaliyetler Arktika ve Antarktika hakkında bilgi birikiminin artırılarak bu hususta diğer aktörlerin de kendi politikalarını oluşturması hususunda kaynaklık edebilir.

Birleşik Krallık'ın Arktika ve Antarktika'da izlediği politika ve stratejilerinde her iki bölgede de gücünü ve güvenliğini sağlamaya, korumaya ve artırmaya çalışmakta, rasyonel ve faydacı karar alma yoluyla ulusal çıkarlarını her daim ön planda tutmaktadır. Ülke Arktika ve Antarktika ile ilgili politikalarının meşruiyet kazanması için her iki bölgedeki tarihsel geçmişini sürekli olarak vurgulamaktadır. Bunun en önemli kanıtını ülkenin Arktika ve Antarktika hakkında yayımladığı gelecek strateji belgelerinde görmek mümkündür.

Yukarıdaki bilgilerden hareketle hazırlanmış olan tezde genel olarak Arktika ve Antarktika bölgeleri hakkında bilgiler verilerek Birleşik Krallık'ın Kutup Politikalarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Değerlendirme yapılırken kullanılan metodolojide ise devlet, anarşi, güç, ulusal çıkar ve güvenlik kavramlarını ön planda tutan Klasik Realizm ve Neo-Realizm teorileri çerçevesinde incelemeler yapılmıştır. İncelemeler yapılırken başvurulan yöntem ise literatür taraması olmuştur.

1995 yılında Antarktika Antlaşmasını imzalayan Türkiye Antarktika'da "danışman olmayan ülke" pozisyonundadır. Ayrıca ülke 2015 yılında Arktika Konseyi'ne danışman üye statüsü edinmek amacıyla başvuruda bulunmuştur. Ülkenin Antarktika'da ileriki dönemdeki hedefi bölgede araştırma üssü kurarak bölgede danışman ülke pozisyonuna erişmek ve Arktika Konseyi'nde gözlemci üye sıfatı edinmektir. Bu nedenle hazırlanmış olan tez

Kutuplar konusunda bilgi birikiminin artırılması, Kutup politikalarının yeni perspektifler yoluyla değerlendirilmesi, ulusal ve uluslararası literatüre katkı sağlama hususunda önem arz etmektedir. Ayrıca tezin Türkiye Kutup politikalarının oluşturulması ve ülkenin bölgeler üzerinde aktif rol alması konularında da başvurulacak kaynaklardan biri olması hedeflenmiştir.

Fatma Cande YAŞAR DİNÇER

Antalya, 2018

GİRİŞ

Britanya, 15-17. yüzyıllar arası süreci kapsayan Coğrafi Keşifler Çağı olarak adlandırılan dönemin sonunda küresel bir güç olarak ortaya çıkmıştır. Ülkenin jeostratejik pozisyonu işgal edilmesini zorlaştırmakta ve denizcilik alanında uzmanlaşmasına olanak sağlamaktadır. Ülke, 16. yüzyılda zenginliklere erişmek amacıyla Asya ve Amerika'ya uzanan sömürge bağlantıları kurma girişimine başlamıştır. Britanya, 17. yüzyılda Atlantik Okyanusu'nda egemenlik kurarak Asya ve Amerika ile ticarete ana aktör konumuna gelmiştir. 18. yüzyılın başlarında ortaya çıkan ve 19. yüzyılın ortalarına kadar devam eden Sanayi Devrimi ise Britanya'da üretim karakterinin değişimine neden olmuştur. Ülkenin geniş kömür yataklarına sahip olması ve patent sisteminin geliştirilmesi buluşların icadını ve çeşitlenmesini teşvik etmiştir. Sanayi Devrimi sonucunda ülke dünyanın en büyük ekonomik gücü haline gelmiştir. Coğrafi Keşifler ise bilinmeyen kıtalar hakkında bilgi sahibi olunmasına ve buralardaki servetin ele geçirilerek devlet ekonomisinin daha da zenginleşmesine olanak sağlamıştır. Coğrafi Keşifler Çağı'nın son döneminde yükselen bir güç olarak tarih sahnesine çıkan ülke, Sanayi Devrimi'nin sağladığı teknolojik inovasyonların da katkısıyla küresel hegemon güç konumuna gelmiştir. Zenginliklere ve kolonilerine daha az maliyetli, kısa ve kendi kontrol ettiği güzergâhlardan ulaşmak isteyen ülke aynı zamanda dünyanın tüm bölgelerinde etkinliğini sağlamak ve zenginliğini artırmak için Arktika ve Antarktika kıtalarına keşif seferleri düzenlenmiştir.

Tarihsel geçmişi yüzlerce yıl öncesine dayandırılmasına rağmen 20. yüzyılın ilk yarısından itibaren uluslararası ölçekte kendine yer edinen Klasik Realizm akımının temel düşünürleri Edward Hallet Carr (1892-1982), Reinhold Niebuhr (1892-1971), Hans Joachim Morgenthau (1904-1980) ve Henry Kissinger (1923-)'dir. Teorinin temel kavramları ise; devlet ve ulusal çıkar, anarşi, güç ve güvenlik, güç dengesi ve güvenlik ikilemidir. Devletlerin temel aktör olarak kabul edildiği Klasik Realizm teorisine göre, ulusal çıkarlar her daim ön plandadır. İnsanlar arasındaki düzensizlik ve kaos, devlet ve hukuk oluşumu tarafından kontrol altına alınır. Öte yandan bu durum devletlerin içerisinde bulunduğu uluslararası ortamda mümkün değildir. Devletlerarası ilişkileri kontrol edecek bir otorite ve hukuk sistemi bulunmadığından uluslararası sistem anarşik yapıya sahiptir. Bu nedenle anarşik uluslararası ortamda devletler, birbirlerine güvenemeyeceğinden, güvenlik endişesi taşımakta ve sürekli olarak güç artırımına gitmektedirler. Devletlerin güçleri genel olarak askeri ve ekonomik kapasitelerinden meydana gelmektedir. Uluslararası ortamda devletler, diğer devletlerin varlıklarına potansiyel tehdit oluşturmasını engellemek amacıyla güç dengesi sistemi

kurabilirler. Güç dengesi, uluslararası sistemin devamlılığı ve devletlerin güvenlikleri açısından önem taşımaktadır. Öte yandan devletlerin sürekli olarak güç artırımı ve güç rekabeti içerisine girdikleri güvenlik ikileminin ortaya çıkmasına neden olabilmektedir.

Klasik Realizm akımının değişen uluslararası sistemi açıklamada yetersiz kalması nedeniyle 1960'lı yıllarda Kenneth Waltz (1924-2013) ve daha sonraki yıllarda John Mearsheimer (1947-) gibi bilim insanları tarafından gözden geçirilmesi sonucunda Neo-Realizm akımı ortaya çıkmıştır. Neo-Realizm teorisinin temel kavramları ise: sistem ve yapı, güçler dağılımı ve kutupluluk ve dengelemedir. Neo-Realizm içerisindeki iki temel yaklaşım ise Saldırgan ve Savunmacı Realizm'dir. Klasik Realizm'de olduğu gibi devletlerin ana aktör olduğunu ve uluslararası ortamın anarşik olduğunu savunan Neo-Realizm'e göre, devlet davranışlarının nedeni devletlerin bencil ve çıkarıcı doğada olmalarından değil, sistem ve sistemin yapısından kaynaklanmaktadır. Aynı zamanda sistem içerisindeki güçlerin dağılımı ve sistemde hegemon aktörlerin sayısına göre oluşan kutupluluk devlet davranışlarını belirlemede etkilidir. Devletler Klasik Realizm'de de olduğu gibi anarşik uluslararası sistem içerisinde kendi başlarının çaresine bakmak zorundadırlar. Bu nedenle hayatta kalmak ve güvenliğini sağlamak isteyen devletler diğer devletlerle ittifaklar kurarak dengeleme stratejisi izleyebilirler. Devletlerin asıl amacının göreceli güçlerini artırmak olduğuna değinen Neo-Realistler arasında devletin hayatta kalması ve güvenliğini sağlaması için ne kadar gücün yeteceği konusunda görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Bu hususta Savunmacı Realistler, devletlerin güvenliğini sağlayacak kadar güce sahip olmaları gerektiğini ve savaştan kaçınılması gerektiğini savunurlar. Saldırgan Realistler ise sistemin anarşik ve güvensiz olduğunun altını çizerek devletlerin maksimum güce ulaşmaları ve yeri geldiğinde savaşmaktan kaçınmamaları gerektiğine vurgu yapmaktadırlar. Yukarıdaki ideolojiler ve teorisyenlerin eserleri, çalışmanın temelini oluşturan teorik çerçeveyi ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, teorik çerçevede Birleşik Krallık'ın Kutup Politikaları ile ilgili rasyonel değerlendirmeler yapılabileceği varsayımından yola çıkılmıştır.

Coğrafi konumu nedeniyle Arktika'ya sınırdaş olan Birleşik Krallık'ın bölge ile etkileşimi ve Arktika keşif hareketleri sistematik olarak 16. yüzyılda başlamıştır. Kâşifler ve denizciler, Kuzeybatı Geçidi'ni bulmaları ve bölgedeki zenginlikleri kayıt ve kontrol altına almaları için gerek tüccarlar gerekse hükümet tarafından finanse edilmişlerdir. Keşifler sırasında geçit bulunamasa da pek çok yeni bölge keşfedilmiş ve Arktika hakkında bilgi birikimi artmıştır. Birleşik Krallık günümüzde Arktika'da iklim değişikliği hususunda bilimsel faaliyetlerde bulunmaktadır. 1998 yılında Arktika Konseyi'nde daimi gözlemci statüsünde yer edinen Birleşik Krallık, bölge ile etkileşimini kurmuş olduğu forumlar aracılığıyla

yürütmektedir. 2013 yılında Arktika Politika Çerçevesi'ni (Arctic Policy Framework) yayımlayan ülke, bölge politikalarını sistematik olarak ortaya koymuştur. Bölgedeki çıkarlarını korumak için bölge ülkeleriyle ikili ilişkilerini sağlam tutmaya çalışan Birleşik Krallık bu yolla bölgeden sağlayacağı ekonomik kazanımları artırmaya çalışmaktadır. Ayrıca ülke bölge hakkında bilgi birikimini artırmak istemekte ve bu hususta bilimsel çalışmalara ağırlık vermektedir.

Britanya'nın Antarktika'ya ilgisi ise 17. yüzyıla kadar uzanmaktadır. 18. ve 19. yüzyıllarda ise kıtayı çevreleyen okyanus kaynaklarının kullanılması ve bölgenin bilimsel olarak araştırılması faaliyetlerine başlanmıştır. Seferler sırasında pek çok yeni toprak parçası keşfedilmiş, bilimsel araştırmalar aracılığıyla bölge hakkında bilgi birikimi artmıştır. 1908 yılında bölgede resmi olarak ilk defa toprak talebinde bulunan ülke olan Birleşik Krallık, 1959 Antarktika Antlaşması'nın kurucu devletleri arasındadır. Öte yandan Antlaşmayla birlikte toprak talepleri dondurulan ülke, Britanya Antarktika Toprakları (British Antarctic Territory) olarak adlandırdığı alanlar üzerinde politikalar üretmeye ve gelecek strateji planları yayımlamaya devam etmektedir. Ayrıca ülke, bölge hakkında bilgi birikimini ve etkililiğini artırmak amacıyla aktif çalışmalar yürütmektedir.

Bu çalışmada Klasik Realizm ve Neo-Realizm teorileri, teorisyenleri ve kavramları tüm detaylarıyla incelenip analiz edilerek, teoriler çerçevesinde Birleşik Krallık'ın Antarktika ve Arktika Politikaları değerlendirilmiştir. Ülkenin Kutup Bölgeleri'ne yönelik politikalarında iklimsel, bilimsel ve ekonomik (Arktika'da) faaliyetlerin ülke çıkarları ile ilişkisi merkeze alınmıştır. Değerlendirme yapılırken, çeşitli kaynaklara (bilimsel kitaplar, makaleler, dergiler vb.) olabildiğince orijinal dillerinde ulaşılmaya çalışılarak detaylı bir literatür taraması yapılmıştır. Ayrıca Birleşik Krallık'ın Arktika Konseyi'nde gözlemci statüde ve Antarktika Antlaşmalar sistemine üye devletlerden biri konumunda olmasından hareketle ülkenin, gelecek zaman diliminde de bu bölgelerde etkinliğini sürdürme çabaları, çalışmaları ve bu yöndeki politikaları çalışmanın ana konusunu oluşturmaktadır. Bu amaçla çalışmada teoriler bazında sadece Klasik Realizm ve Neo-Realizm çerçevesinde değerlendirme yapılmıştır. Birleşik Krallık'ın tarihsel gelişimi üzerinde detaylara inilmeyerek, ülkenin Coğrafi Keşiflerle başlayan ve Endüstri Devrimi ile hız kazanan Arktika ve Antarktika keşif ve araştırmaları ele alınmıştır. Daha sonra Birleşik Krallık'ın Kutup bölgeleri üzerinde yürüttüğü politikalar ülkenin yaptığı antlaşmalar, bölgeler üzerine gelecek dönemde yapmayı planladığı ve bu amaçla yayımladığı ülke stratejileri, plan ve programları söz konusu teoriler bağlamında değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Uluslararası İlişkilerin, içerisinde pek çok konuyu ve tartışmayı barındıran bir disiplin olmasından hareketle çalışmanın basamaklarını oluşturan Klasik Realizm, Neo-Realizm, Birleşik Krallık, Coğrafi Keşifler, Endüstri Devrimi, Antarktika ve Arktika hakkında uluslararası literatürde pek çok araştırma mevcuttur. Tek tek değerlendirildiğinde bu basamakların her biri kendi içerisinde derin bir bilgi birikimini barındırmaktadır. Fakat genel olarak bakıldığında Birleşik Krallık'ın Kutup Politikaları'nın, bahsedilen teoriler çerçevesinde tarihsel bir birikimden kaynaklandığını aktaran bir çalışmanın varlığına rastlanmamıştır. 19.yüzyılın sonlarına doğru Klasik Realizm ve Neo-Realizm'in kullandığı temel kavramların ülkenin özellikle dış politikasının oluşumunda şekillendirici etkiye sahip olduğu gözlemlenmiştir. Fakat bu durumu detaylarıyla açıklayan ve bu durumların oluşmasına zemin hazırlayan Coğrafi Keşifler ve Endüstri Devriminin Birleşik Krallık'ın Kutup Politikalarıyla olan ilişkisini açıkça gözler önüne seren bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmada Klasik Realizm ve Neo-Realizm'in temel varsayımları üzerinden, Birleşik Krallık'ın Kutup Politikaları değerlendirilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın, Kutup Bölgeleri hakkındaki bilgi seviyesini artırılmasına yardımcı olması hedeflenmektedir. Klasik Realizm ve Neo-Realizm çerçevesinde, Birleşik Krallık'ın Kutup politikalarının tarihsel bir perspektifle Coğrafi Keşifler Çağı'ndan geleceğe uzanan süreçte tüm boyutlarıyla incelenmesi, devlet politikalarının mantıksal bir zemine oturtulması ile bu bilgiler ışığında Türkiye'nin kendi kutup politikalarını oluşturmada elde edilen verilerin yeni perspektifler kazandırması amaçlanmaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünde Klasik Realizm ve Neo-Realizm teorilerinin temel ilkeleri ve kavramları çerçevesinde açıklanması amaçlanmaktadır. Bu hususta ilk olarak Realizmin tarihsel arka planı Thucydides, Machiavelli ve Hobbes'un eserleri temel alınarak oturtulmaya çalışılacaktır. Daha sonra Klasik Realizm teorisinin temel kavramları olarak kabul edilen devlet ve ulusal çıkar, anarşi, güç ve güvenlik, güç dengesi ve güvenlik ikilemi başlıkları altında teorinin detaylı bir biçimde açıklanması amaçlanmaktadır. Üçüncü olarak ise Neo-Realizm teorisinin temel kavramları sistem ve yapı, güçler dağılımı ve kutupluluk, dengeleme, Savunmacı ve Saldırgan Realizm başlıkları altında detaylandırılarak Neo-Realizm açıklanmaya çalışılacaktır. İkinci bölümde ilk olarak Coğrafi Keşifler Çağı ve Sanayi Devrimi döneminde Britanya'nın küresel güç pozisyonuna yükselme süreci incelenecektir. İkinci olarak ülkenin kutup bölgelerine (Arktika ve Antarktika'ya) yaptığı keşif ve araştırma hareketlerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Üçüncü bölümde Klasik Realizm ve Neo-Realizm perspektifiyle Birleşik Krallık'ın Arktika politikalarının incelenerek açıklanması amaçlanmaktadır. Klasik Realizm ve Neo-Realizm bakış açısıyla, sırasıyla ülkenin iklim

değişikliği, bölgede küreselleşme sonucu hızlanan faaliyetleri, küreselleşmenin Birleşik Krallık Arktika politikaları üzerindeki etkileri, Arktika ekonomik faaliyetlerinin Birleşik Krallık Arktika politikaları üzerindeki etkileri, bölge güvenliğinin ülke çıkarları açısından önemi ve bilimsel faaliyetler başlıkları altında Birleşik Krallık Arktika politikaları incelenecektir. Dördüncü bölümde ise Klasik Realizm ve Neo-Realizm perspektifiyle Birleşik Krallık'ın Antarktika politikalarının incelenerek açıklanması amaçlanmaktadır. Klasik Realizm ve Neo-Realizm perspektifiyle Birleşik Krallık Antarktika Politikaları: Antarktika Antlaşması ve Britanya Antarktika Toprakları, iklim değişikliği ve bilimsel faaliyetler: Birleşik Krallık Antarktika araştırma istasyonları, bilimsel yatırımları ve araştırma projeleri başlıkları altında incelenmesi ve bu hususta değerlendirmeler yapılması amaçlanmaktadır.

Kutup Bölgeleri, el değmemiş geniş ekonomik potansiyelleri ve yaşam çeşitliliğini barındırması açısından, uluslararası sistemde devletlerin aktif rol üstlenmek isteyeceği coğrafyalar arasındadır. Son dönem pek çok ülkenin mercek altına aldığı Arktika ve Antarktika, kaynakların giderek azaldığı günümüzde ülkelere yeni beklentiler vaat etmektedir. Günümüzde pek çok devlet Arktika Konseyi'nde gözlemci statüsünde olmak için başvuruda bulunmakta, Antarktika'da bilimsel araştırma faaliyetleri yürütmekte ya da yürütmeyi planlamaktadır. Kutup Bölgeleri'nin potansiyelleri ve önemi hakkında yeterince çalışmanın bulunmadığı Türkiye'de bu çalışma, Kutup Bölgeleri'nin farklı perspektiflerle araştırılması bakımından önem taşımaktadır. Ayrıca halen uluslararası sistemin ve Kutup çalışmalarının başat aktörlerinden biri konumunda olan Birleşik Krallık'ın kutup politikaları üzerine ülkemizde detaylı bir araştırmanın olmaması, bu çalışmanın yapılma amacını oluşturan ve çalışmayı farklılaştıran bir diğer husustur. Uluslararası sistem içerisinde pek çok aktörü barındırmaktadır. Söz konusu Kutuplar olduğunda, bu Bölgelerle ilgilenen aktörlerin politikalarına yakından bakarak incelemek, Kutup politikalarını yeni perspektifler yoluyla değerlendirmemizde, kendi kutup politikalarımızı oluşturmada ve kutuplar üzerinde aktif bir rol oynama hususunda kaynaklık etmesi bakımından önem taşımaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KLASİK REALİZM VE NEO-REALİZM: TEMEL İLKELER VE KAVRAMLAR

Uluslararası İlişkiler, içerisinde pek çok olayı, olguyu, kavramı ve teorik bakışı barındıran bir disiplindir. Birinci ve İkinci Dünya Savaşı'nın uluslararası sistemde yarattığı güvensizlik ortamı ve yeni bir savaş çıkacağı endişesi, gerçekleşmesi muhtemel bir savaşın patlak vermeden önüne geçilmesi ve yeni bir dünya düzeninin hangi şartlar altında oluşturulması gerektiği konularının ön plana çıkmasına neden olmuştur (Carr, 2001: 2; Ozan, 2014: 197). Bu durum, devletlerin davranışlarının altında yatan sebeplerin araştırılması, bilginin bilimsel ve pozitivist yöntemle açıklanması gerekliliğini doğurmuş, Klasik Realizm akımının 1940'larda uluslararası ilişkilerin temel teorisi olarak doğmasına zemin hazırlamıştır (Jervis, 1994: 859; Balcı ve Kardeş, 2014: 120). Yirminci yüzyılın başlarında Klasik Realizm akımı analitik ve normatif politik varsayımlarını insan doğası üzerine kurgulamıştır (Vasquez, 1998: 43; Schuett, 2010: 21). Bu dönemde devletlerarası ilişkilerin anarşik uluslararası sistem içerisinde ve güç merkezli sürdürüldüğü görüşü giderek yaygınlaşmıştır. Özellikle 20. yüzyılda uluslararası ilişkiler ve Klasik Realizm arasında güçlü bir bağ oluşmuştur (Donnelly, 2000: 1).

Klasik Realizm teorisinin en önemli temsilcileri olarak Edward Hallet Carr (1892-1982), Reinhold Niebuhr (1892-1971), Hans Joachim Morgenthau (1904-1980) ve Henry Kissinger (1923-) isimleri ön plana çıkmasına rağmen, Realist paradigmanın savunucuları aslında bu ideolojinin yüzlerce hatta binlerce yıllık tarihsel geçmişi olduğunu kabul etmektedirler. Yaklaşık iki bin yıl önce yaşamış olan Çinli stratejist Sun Tzu (M.Ö. 545-470); savaşın sistematik bir güç aracı olarak ortaya çıktığı bir dönemde devlet yöneticilerine devletin hayatta kalmasını sağlayacak öğütler vermiştir (Pevehouse ve Goldstein, 2017: 38). Ahlaki akıl yürütmenin silahlı ve tehlikeli komşuları olan devlet yöneticilerine fayda sağlamayacağını belirten Sun Tzu, yöneticilere çıkarlarını ilerletmek ve hayatta kalmalarını garanti altına almak için güçlerini nasıl kullanmaları gerektiğini anlatmıştır (Pevehouse ve Goldstein, 2017: 38). Bunun yanı sıra Realist paradigma genel olarak temellerini Eski Yunanlı Tarihçi Thucydides'in (MÖ. 460-MÖ. 395) Peloponez Savaşları Tarihi, Nicollo Machiavelli'nin (1469-1527) Prenses ve Thomas Hobbes'un (1588-1689) Leviathan adlı eserlerine dayandırmaktadır (Donnelly, 2000: 1; Freyberg-Inan, 2003: 2; Balcı ve Kardeş, 2014: 120-12).

Neo-Realizm ise; Klasik-Realizme alternatif bakış açıları getiren, 1960'lardan itibaren uluslararası ilişkiler disiplinde kendine yer edinen bir bakış açısıdır (Walt, 1988: 31; Balcı

ve Kardeş, 2014: 127). Teori, devletlerin içerisinde bulunduğu pozisyonun belirleyicisinin devletin sadece kendisi olmadığını, uluslararası sistemin anarşik yapıda olmasından ötürü devletlerin sistem içerisindeki pozisyonunun sistem tarafından belirlendiğini savunan bir akım olmuştur (Donnelly, 2000: 59; Pevehouse ve Goldstein, 2017: 48). Temel düşünürleri ise Kenneth Waltz (1924-2013) ve John Mearsheimer (1947-)’dir.

Bu bölümde ilk olarak Thucydides, Machivelli ve Hobbes’un eserleri doğrultusunda Realizm akımının tarihsel arka planı araştırılacak ve incelenecektir. İkinci olarak, Klasik Realizm teorisi ve temel kavramları özellikle Morgenthau, Carr, Niebuhr ve Kissinger’in eserlerinden yola çıkılarak açıklanmaya çalışılacaktır. Üçüncü bölümde ise Neo-Realizm, öncüleri kabul edilen Waltz ve Mearsheimer’in ve onlardan etkilenecek teoriye farklı bakış açıları kazandıran diğer bilim insanlarının kaynaklarından yararlanılarak incelenecektir. Ayrıca teoride kabul gören temel kavramlar farklı bakış açılarıyla değerlendirilmeye çalışılacaktır.

1.1. Realizm: Tarihsel Arka Plan

Realizm teorisi 1940’larda ortaya çıkmasına rağmen bu dönemin teorisyenleri Realizm düşüncesinin daha önceki tarihlere dayandığını savunmaktadırlar. “Realizm bir uluslararası ilişkiler teorisi olarak ortaya çıktıktan sonra geriye dönük olarak tarih ve siyaset felsefesi konularında yazmış olan bazı önemli isimleri kendi öncülleri olarak tanımlamıştır” (Balcı ve Kardeş, 2014: 120). Teorinin geçmişi bazı kaynaklarda yaklaşık iki bin yıl önce yaşamış olan Sun Tzu’nun öğretilerine dayandırılmaktadır. Diğer yandan düşünsel temellerini Avrupa’dan alan ve daha sonra Morgenthau, Kissinger, Waltz gibi ABD’li bilim insanları tarafından kodifiye edilen bir yaklaşım olan Realizm düşüncesi genel olarak Avrupa kaynaklı filozofların eserlerini kendisine referans almıştır. Bu hususta Thucydides, Machiavelli ve Hobbes’un eserleri; Realist akımın özellikle devlet, anarşi, güç, güvenlik ekseninde tanımlanarak temellendirilmesinde öncül kaynaklar olmuşlardır. Realist düşünürler de kendilerinden öncekiler gibi devleti temel aktör olarak kabul etmiş, uluslararası sistemin anarşik olduğu hususunda hemfikir olmuşlardır. Güç ve güvenlik kavramlarını inceleyerek yeni alt başlıklar altında bu kavramları çeşitlendirmişler, bu yolla devlet davranışlarını anlamlandırma çabası içerisine girmişlerdir.

1.1.1. Thucydides: Peloponez Savaşları Tarihi

Thucydides, politik düşünce tarihindeki en eski ve en etkili eserlerden biri olan Peloponez Savaşları Tarihi (The History of Peloponnesian War) isimli eserin yazarıdır. Atina ve Sparta arasında M.Ö. 431-404 yılları arasında süren, Atina’nın yenilgisi ve Atina

İmparatorluğu'nun dağılmasıyla sonuçlanan savaşlarda Atinalı bir asker olarak görev yapmıştır. Savaşları daha önce görülmemiş ölçekte önemli ve tarihi bir çatışma olarak gören Thucydides, savaş sırasında gerçekleşen olayları detaylı bir biçimde kayıt altına almıştır.

Pers Savaşı'nda beraber mücadele veren Atina ve Sparta, söz konusu Yunanistan olduğunda bölgede hegemonya¹ kurmak isteyen iki rakip güç olmuşlardı (Thucydides, 2008: 26; Mynott, 2017: 3). Tüm Yunan şehirleri içerisinde en büyük kara gücü olan Sparta, aynı zamanda bölgede bağımsız devletler ittifakının lideri pozisyonundaydı (Thucydides, 2008: 14-23; Freyberg-Inan: 2003: 24). Bölgenin en büyük deniz gücü olan Atina ise zaman içerisinde güçlenmiş, Sparta'nın hâkim olduğu bölgelerde pek çok şehirle ittifaklar kurarak ve haraçlar toplayarak zenginliğini artırmıştı (Freyberg-Inan, 2003: 24; Thucydides, 2008: 14-23; Mynott, 2017: 3).

Thucydides Peloponez Savaşları Tarihi adlı eserinde (2008: 27); Sparta'nın Atina'ya savaş açmasının asıl sebebinin; ülkenin Sparta için tehlike oluşturacak düzeyde güçlenmesi ve bu durumun savaşın kaçınılmazlığını yaratması olduğunun altını çizmektedir. Savaşın nedenleri, tarafların kesişen politik hedefleri ve bunlara ulaşmak için izledikleri stratejiler, Atina deniz gücüyle Sparta kara gücü arasındaki asimetrik mücadele ve her iki tarafın da revizyonist (yayılmacı) amaçlarını değiştirmeye istekli olmamasıdır (Woodruff, 1993: 34; Freyberg-Inan, 2003: 34; Walling, 2013: 47-49). Eserde Atina'nın adalet talepleri ile iktidar talepleri arasındaki çatışmaya vurgu yapılmaktadır (Woodruff, 1993: 139-140; Donnelly, 2000: 24; Viotti ve Kauppi, 2014: 41).

1.1.2. Machiavelli: Prens

Floransalı bir devlet adamı olan Niccolo Machiavelli (1469-1527) 1512 yılında devlet yöneticilerine karşı geldiği için görevinden uzaklaştırılmıştır. 1513 yılında devlet adamlarına öğütler veren Prens adlı eserini yazmıştır. Eserini Floransa'nın yöneticisi olan Lorenzo de Medici'ye ithaf eden Machiavelli, görevine iadesini talep etmiş fakat isteği yanıt bulmamıştır. Günümüzde siyaset felsefesinin temel yapıtlarından kabul edilen kitapta genel olarak prenslerin ülkelerinin devamlılığını ve daha da güçlü olmasını sağlamaları için tavsiyelerde bulunmaktadır.

Machiavelli (1994: 46-69), Prens adlı eserinde hükümdarların ülkesinin çıkarlarını korumak ve artırmak, güvenliğini ve devamlılığını sağlamak için hile de dâhil her türlü yolu

---

¹ Bir devletin uluslararası sistemde güç üstünlüğünü elinde bulundurduğu, uluslararası siyasi ve ekonomik ilişkilerin yürütüldüğü kurallara ve düzenlemelere tek başına hâkim olduğu sistem hegemonya, bu devlet ise hegemon olarak adlandırılmaktadır (Pevehouse ve Goldstein, 2017: 49).

denemesi, lüzum olduğunda savaşmaktan kaçınmaması² gerektiğinin altını çizer. Ona göre (1994: 50), kaçınılmaz olan savaş ancak devlet aleyhine geciktirilebilir. Bu nedenle devlet adamları savaştan kaçınmak adına karışıklık çıkmasına izin vermemelidirler. Başarılı bir prensin sadece olanı değil, gelecekte gerçekleşmesi muhtemel olayları öngörerek önlem alması gerekir (Machiavelli, 1994: 47). Bu amaçla prens, tebaası içerisinde güçlü olanları türlü yollarla zayıflatmalı, etrafında kendinden güçsüz olanların mevcut konumlarında kalmalarını sağlayarak güçlenmelerine izin vermemelidir (Machiavelli, 1994: 45-50). Çünkü “bir başkasının yükselmesine sebep olan kendi sonunu hazırlar” (Machiavelli, 1994: 51).

İnsan doğasının şüpheli, insanların ise nankör, değişken, içten pazarlıklı, korkak ve çıkarıcı olduğunu söyleyen Machiavelli, onları bir arada düzen içerisinde tutmak için gücün gerekliliğine vurgu yapar (Machiavelli, 1994: 60-106; Machiavelli, 2005: 7; Vatter, 2013: 76). Ona göre (1994: 60), “halkı bir şeye inandırmak kolaysa da onu bu inanışında tutmak güçtür; o yüzden artık inanmaz olduklarında onları zorla inandıracak önlemleri almış olmak gerekir”.³ Prens, iç politikasında düzeni hiyerarşi yoluyla kurar. Fakat söz konusu devletlerarası ilişkiler olunca bu durum farklılaşır. Devletlerarası ortam anarşik, insanlar da sözünün eri olmadığı için Prens, ülkesinin çıkarlarını korumak ve istediklerini yaptırmak için ahlak ilkelerini göz önünde bulundurmamalıdır (Machiavelli, 1994: 109-111). O, yeri geldiğinde tilki gibi kurnaz ve ana uyum sağlayabilen, yeri geldiğinde de aslan gibi cesur ve kendinden taviz vermeyen kişiliğe bürünmelidir (Machiavelli, 2005: 60).

Ülkenin devamlılığını sağlayan başlıca temeller yasalar ve güçlü ordulardır ancak güçlü ordular olmadan devlet kurumunun varlığı garanti altına alınamayacağından ordu olmadan yasa da olamayacağı sonucuna ulaşılabilir (Machiavelli, 1994: 86). Machiavelli’ye göre (1994: 86-95), orduları kendi yurttaşlarından oluşan cumhuriyet ve prenslikler daha istikrarlı ve güvenli, savaşlarda ise daha başarılıdır. Prens eğer başarılı olmak ve başarısını daim kılmak (ün ve şöhret sahibi olmak) istiyorsa otoriter ve yeri geldiğinde zalim olmalı, askerlik sanatından anlamalıdır. “Savaş talimlerinden asla uzaklaşmamalı ve bunları barış zamanı savaş zamanından daha çok uygulamalıdır” (Machiavelli, 1994: 98-106). Adamlarının disiplin ve eğitimine özen göstermeli, ülkesinin coğrafi konumu hakkında bilgisini genişletmeli ayrıca tarihsel okumalar yoluyla geçmiş olaylardan kendine ders çıkarmalı ya da

² “[...] Zira eğer hastalık (mevcut karışıklıklar veya ilerde yaşanabilecekler) uzun süre önceden kestirilirse kolayca tedavi edilebilir; ama son ana dek beklenirse artık ilaç bir işe yaramaz [...] Romalılar güçlüklerin her zaman üstesinden geldiler çünkü öngörü sahibiydiler. Asla bir savaştan kaçınmak umuduyla hastalığın ilerlemesine izin vermediler çünkü kaçınılan bir savaşın sadece hasmının yararına erteleneceğini biliyorlardı” (Machiavelli, 1994: 47).

³ Dolayısıyla eğer tebaasının birlik ve sadakati söz konusu ise bir prens asla kendisine zalim denecek diye çekingen davranmamalıdır. Aşırı merhametli olmak yüzünden cinayet ve çapulculuğa yol açan kargaşaya göz yummaktansa az sayıda ibret olacak ceza vermek çok daha merhametlice bir davranış sayılır. (Machiavelli, 1994: 105).

onları örnek alarak savaş zamanı stratejisini belirlemede uzmanlaşmalıdır (Machiavelli, 1994: 98-100; Machiavelli, 2005: 50-52; Vatter, 2013: 60). Machiavelli'ye göre (1994: 138), “talih değiştiğinde devletler de davranış tarzlarında inat etmeyip koşullara uyum sağarlarsa mutlu olurlar, uyum bozulursa mutsuz olurlar”.

Ülkelerin asıl niyetinin hiçbir zaman bilinmediği güvensizlik ortamında prens savaş zamanı ittifak kuracağı devleti/devletleri dikkatli bir şekilde seçmelidir (Machiavelli, 1994: 127-129). “Savaş zamanı çok zorunlu olmadıkça asla kendinden güçlü bir devletle ittifak kurmamalı, ülkesini başkasının insafına bırakmamaya gayret etmelidir” (Machiavelli, 1994: 129). Barış zamanında ise durumun rehabetine kapılmamalı, değişen koşullara ayak uydurmayı bilmelidir (Machiavelli, 1994: 129-135).

Prenslere başarılı olmaları ve başarılarını daim kılmaları için öğütler veren Machiavelli'ye göre asıl önemli olan ülke çıkarlarının her daim ön planda tutulmasıdır. Bu hususta devlet adamlarını rasyonel tutum takınmaya çağıran Machiavelli, söz konusu devlet yönetimi olduğunda ahlaki yasaların geçerliliğini yitirmesi ve faydacı davranılması gerektiğinin altını çizmektedir. Devletlerin asıl niyetlerinden tam olarak emin olunamadığından, eğer ittifak kurulacaksa bunu en akılcı biçimde yapmak gerekmektedir. Bunun yanı sıra, devlet adamlarının her zaman için yenilikçi, öngörü sahibi olması ve değişen koşullara hızlı adapte olması gerekmektedir. Devletin devamlılığının ve gücünün pekiştirilmesi için devlet adamlarının kendilerini iyi yetiştirmeleri ve her zaman için orduya yatırım yapmaları gerekliliğine vurgu yapan Machiavelli, devlet aleyhine gerçekleşebilecek durumların da önceden saptanarak ona göre önlem alınması gerektiğini söylemektedir.

1.1.3. Hobbes: Leviathan

Leviathan adlı eserinde Hobbes (2007: 15), devletin gücünü artırmasının gerekliliğini savunarak bireylerin bu konuda olumsuz görüş beyan etmemesi gerektiğinin altını çizer. İyi-kötü ayrımının subjektif olduğunu belirterek, devletin, devleti temsil eden kişilerin ve/veya anlaşmazlık içerisindeki insanların anlaşarak tayin ettikleri ve vereceği kararlarla anlaşmazlığı çözecek olan hakemin aldığı kararlar dışında, iyi ve kötünün ne olduğu hakkında oluşturulabilecek genel bir yargı olamayacağını savunur (Hobbes, 2007: 48). Hobbes'a göre (2007: 92), “erkekler (men) doğuştan eşittir”.⁴ “Bedensel güç bakımından en zayıf olan kişi, ya gizli bir düzenle ya da kendisi ile aynı tehlike altında olan başkalarıyla birleşerek, en güçlü

⁴ Doğa, insanları bedensel ve zihinsel yetenekler bakımından öyle eşit yaratmıştır ki bazen bir başkasına göre bedence çok daha güçlü veya daha çabuk düşünebilen birisi bulunsa bile, her şey göz önüne alındığında, iki insan arasındaki fark bunlardan birinin diğerinde bulunmayan bir üstünlüğe sahip olduğunu iddia etmesine yetecek kadar fazla değildir. (Hobbes, 2007: 92).

kişiyi öldürmeye yetecek kadar güçlüdür” (Hobbes, 2007: 92). Bu durum uluslararası konjonktürde evrensel ve kaçınılmaz tehlikeler oluşturmaktadır (Donnelly, 2000: 14).

Eşitlik güvensizlikle, güvensizlik ise yalnızlık ve savaşla sonuçlanacağından, tüm bunları engellemek için insanların doğuştan gelen üç temel kavga nedeni olan rekabet, güvensizlik, şan ve şeref duygularını dizginleyecek, doğa yasalarına⁵ rağmen onları korku altında tutacak bir otoritenin (Leviathan) olması gerekmektedir (Hobbes, 2007: 93-94). Ona göre (2007: 93-94), “devlet olmadıkça herkes herkese karşı daima savaş halindedir”; savaşın olmadığı durumlarda ise barış hüküm sürer.

İnsan doğası devlet içerisinde yasalar yoluyla dizginlenebilir fakat bu durum ülkeler söz konusu olduğunda geçerliliğini yitirir. “Genel bir gücün olmadığı yerde yasa yoktur, yasa olmayan yerde de adaletsizlik yoktur. Cebir ve hile savaşta en büyük iki erdemdir” (Hobbes, 2007: 96). Bağımsız olmaları dolayısıyla sürekli kıskançlık, rekabet ve güvensizlik ortamı içerisinde olan devletler kendi güvenliğini sağlamak zorundadırlar (Hobbes, 2007: 127). Ülkelerini korumak ve savunmak zorunda oldukları için kendilerine tehdit oluşturabilecek devletler hakkında derin bilgi ve deneyim sahibi olmalıdırlar (Hobbes, 2007: 186-187). Devletlerarası ittifaklar ise özünde gereksiz ve yasa dışı olmalarına karşın, yeri geldiğinde fayda sağlayabilir (Molloy, 2004: 20; Hobbes, 2007: 172).

İyi-kötü ayrımının subjektif olduğunu savunan Hobbes’a göre, insanlar arasında düzeni teşvik edecek ve onları korku altında tutarak bir arada yaşamalarını sağlayacak bir otoritenin olması gerekmektedir. Bu nedenle devlet, insanlar arasında barışı sağlamak amacıyla elzemdir. Diğer yandan uluslar devlet mekanizmaları tarafından kontrol edilebilirken konu uluslararası ilişkiler olduğunda bu durum farklılaşmaktadır. Çünkü devletlerarası gücü yönetecek bir otorite yoktur. Bu nedenle devletler kendi çıkarlarını ve güvenliklerini her daim ön planda tutmalıdırlar. Ayrıca rakipleri hakkında bilgi birikimini artırmalı ve kendilerine fayda sağlayacağı ölçüde ittifak kurma yolunu seçmelidirler.

1.2. Klasik Realizm ve Temel Kavramları

Klasik Realizm akımı, 20. yüzyılın başlarında totaliterliğin ve saldırgan milliyetçiliğin yayılmasına, dünya savaşlarının uluslararası konjonktürde yarattığı yıkıma tepki olarak ortaya çıkmıştır (Freyberg-Inan, 2003: 67). Niebuhr, 1932 yılında yayımlanan Ahlaklı İnsan ve

⁵ Temel Doğa yasası: İnsanlık durumu; herkesin herkese karşı savaşı olduğu ve bu durumda herkes kendi aklıyla hareket ettiği için [...] doğal olarak herkesin her şeye hakkı vardır. Hatta bir başkasının bedenine bile. Dolayısıyla herkesin her şey üzerindeki bu doğa hakkı devam ettiği sürece, ne kadar güçlü veya akıllı olursa olsun, hiç kimse doğanın normalde insanların yaşamalarına izin verdiği sürece hayatta kalma güvencesine sahip olamaz. Dolayısıyla herkes barış için çabalamalıdır [...] İkinci Doğa yasası: bir insan, başkaları da aynı şekilde düşündüğünde, barışı ve kendini korumayı istiyorsa her şey üzerindeki hakkını bırakmalı başkalarına karşı ancak kendisine karşı olanlara tanyacağı kadar özgürlükle yetinmelidir. (Hobbes, 2007: 97).

Ahlaksız Toplum (Moral Man and Immoral Society) adlı eserinde dünya tarihinin son otuz yılının çatışmayı çözmek için yapılan kayıtsız çabalarla geçtiğine değinir (1932: 232). Carr ise (2001: 2), Yirmi Yılın Bunalımı: 1919-1939 (The Twenty Year's Crisis: 1919-1939) adlı çalışmasında Birinci Dünya Savaşı'nın yalnızca profesyonel askerleri etkileyen bir mesele olduğu görüşünü sona erdirdiğinin ve bu durumun uluslararası siyasetin yalnızca profesyonel diplomatların eline bırakılabileceği izlenimini dağıttığının altını çizer. İkinci Dünya Savaşı zamanında ve özellikle Soğuk Savaş'ın ilk yıllarında yazan Politik Realistler bugünün Klasik Realistleri olarak anılmaktadırlar (Freyberg-Inan, 2003: 67). Klasik Realizm, içerisinde pek çok olguyu barındırmasına rağmen, teorisyenlerin üzerinde hemfikir olduğu temel kavramlar bulunmaktadır. Bu kavramlar; devlet ve ulusal çıkar, anarşi, güç ve güvenlik, güç dengesi ve güvenlik ikilemidir.

1.2.1. Devlet ve Ulusal Çıkar (Raison d'état)

Hobbes ve Machiavelli'nin de belirttiği gibi ulusal ve uluslararası sistemin temel aktörleri olan devletler; Carr'a göre "insan doğasının çelişkili yönünden inşa edilmiştir" (2001: 95).⁶ Devletler, merkezi otoritenin bulunmadığı anarşik uluslararası sistemdeki ana ve/veya en önemli üniter aktörlerdir (Viotti ve Kauppi, 2014: 37). Devletler için önemli olan statükonun korunması ve ulusal çıkarlarının her daim ön planda olmasıdır (Carr, 2001: 182). Ayrıca devlet adamları statü ve itibarlarını artırarak diğer devletler içerisinde kendilerine saygın bir pozisyon edinmeye çalışırlar (Kirshner, 2010: 58).

Uluslararası ortamda evrensel ahlak kuralları yoktur ve "hiçbir ahlaki yükümlülük devletler için bağlayıcı nitelikte değildir" (Carr, 2001: 154; Castellin, 2013: 32).⁷ Bu nedenle devlet adamları tarihsel okumalar yoluyla gerekli ahlaki yön ve verilere ulaşmalı, kendi ahlaki çerçevelerini oluşturmalıdırlar (Gismondi, 2004: 449; Kirshner, 2010: 68).⁸ Klasik Realistlere göre; devlet bireyler pahasına yüceltilmeli, ahlaki standartlar yalnızca bireyler için geçerli olmalı ve devlet adamları iç siyasi sınırlandırmalar ile kısıtlanmamalıdır (Carr, 2001: 151-153; Gismondi, 2004: 451; Cristol, 2009: 238). Devlet yönetimi (statecraft) beraberinde güç

⁶ İnsan, bazen egoizm ya da başkaları pahasına kendini savunmak için istek gösterir. Diğer zamanlarda ise insanlar sosyallık ya da başkalarıyla iş birliği yapma arzusuyla iyi niyet ve dostluk çerçevesinde karşılıklı ilişkilere girmek hatta karşısındakilere boyun eğdirmek istemektedirler [...] Her siyasi toplumda zorlama ve vicdan, düşmanlık ve iyi niyet, kendini savunma ve kendi kendine boyun eğme vardır (Carr, 2001: 95-96).

⁷ Bu durum uluslararası ahlak ikilemini doğurur çünkü uluslararası düzende gücün rolü ahlakın rolünden daha büyüktür (Carr, 2001: 166-168; Gismondi, 2004: 453).

⁸ "[...] Benzer şekilde normlar, devletlerin barbarca saldırganlık eylemine girmesini engellemeyecektir; ancak tarihsel deneyim ve meşruiyet algıları devletlerin birbirlerinin eylemlerinin anlamını yorumlama biçimini belirlemektedir" (Kirshner, 2010: 68).

stratejilerini⁹ ve uluslararası siyasette etkili bir manevra yapabilme kabiliyetini gerektirir (Pevehouse ve Goldstein, 2017: 61). Morgenthau'ya göre (1985: 5-13),

1. Uluslararası politika kökleri insan doğasında bulunan evrensel ve objektif kurallar tarafından yönetilmektedir.
2. Politik Realizmin hareket noktası güç perspektifinden tanımlanan çıkar kavramıdır.
3. Güç açısından tanımlanan çıkarlar evrensel olarak geçerlidir. Ancak bu, kavramın herkes tarafından aynı anlamı taşıdığını göstermez.
4. Ahlaki değerler uluslararası politikada bir anlam taşımaz.
5. Evreni yöneten genel ahlak kuralları yoktur. Belirli bir ulusun ahlak özlemleri, evreni yöneten ahlaki yasalarla tanımlanamaz.
6. Politik Realizm ve diğer düşünce okulları arasındaki fark gerçek ve engindir.

Devletler rasyonel aktörlerdir (Viotti ve Kauppi, 2014: 38; Pevehouse ve Goldstein, 2017: 39).¹⁰ Donnelly'ye göre (2000: 64-65), rasyonalizm devletlerin çıkarlarını artırma amacıyla kullandıkları bir araçtır. "Politik dünya dâhil tüm evren her biri diğerini dengeleyen akılcı prensiplere göre yönetilmektedir" (Kissinger, 2000: 15). Rasyonalizm beraberinde herhangi bir sosyal düzende standartlaşmayı getirir, özellikle bir topluluk içerisindeki üyeler için farklı kurallar geçerli olamaz (Carr, 2001: 28).¹¹ Niebuhr'a göre (1932: 85): "insan toplulukları bireylere nazaran etik ilişki kurma konusunda daha fazla zorluk çekerler". Mükemmellikten yoksun olan insanoğlu büyük kötülükler ve ahlaksızlıklar yapma eğilimine sahiptir; bu durum devletler arasında daha şiddetli ve tehlikeli bir biçimde ortaya çıkmaktadır (Kaufman, <http://yalejournal.org/wp-content/uploads/2011/01/061202kaufman.pdf>, erişim tarihi: 11.10.2017).

Kissinger'a göre (2000: 57) devlet çıkarı (Raison d'état), "onu ilerletmek için kullanılan her türlü aracı haklı çıkarır". Hiçbir ahlaki kurala bağlı olmayan devlet kendi çıkarlarını maksimize etmenin yollarını aramalıdır (Kissinger, 2000: 67-68; Freyberg-Inan, 2003: 86; Kaufman, <http://yalejournal.org/wp-content/uploads/2011/01/061202kaufman.pdf>,

⁹ Güç stratejileri; aktörlerin amaçlarını gerçekleştirmek, güç kapasitelerini geliştirmek ve dağıtmak için uyguladıkları planlardır. Stratejinin kilit noktası, uluslararası etkiyi en üst düzeye çıkarmak için sınırlı kaynakları göz önünde bulundurarak geliştirilecek yetenek türlerini seçmektir. Bu öngörü gerektirir, çünkü bir durumu yönetmek için gerekli olan yeteneklerin bu durumun ortaya çıkmadan yıllar önce geliştirilmesi gerekebilir (Pevehouse ve Goldstein, 2017: 61).

¹⁰ Devletlerin rasyonel olduğunu varsaymak, onların dıştaki olayların farkında olduklarını ve hayatta kalma umutlarını en üst düzeye çıkarmaya yönelik akıllıca düşüncülerini söylemektir. Devletler özellikle, diğer devletlerin tercihlerini, kendi davranışlarının onların faaliyetlerini nasıl etkilediğini ve onların faaliyetlerinin kendi stratejilerini nasıl etkilediğini ölçmeye çalışırlar. Aralarında seçim yapmak zorunda oldukları farklı stratejilere baktıklarında, her birinin başarı ihtimalini, maliyetini ve fayda oranını değerlendirirler. Son olarak devletler eylemlerinin sadece sonuçlarına değil, aynı zamanda uzun vadeli etkilerine dikkat ederler (Mearsheimer, 2009: 244).

¹¹ Milletler Cemiyetinin etkisiz ve başarısız bir kurum olmasına neden olan temel faktör budur (Niebuhr, 1932: 19; Carr, 2001: 28-32).

erişim tarihi: 11.10.2017). Cristol'e göre (2009: 241), Morgenthau da altı ilkesinde devletlerin güçlerini maksimize etmek için her zaman rasyonel davranmaları gerektiğinin altını çizmektedir. Devletler yalnızca kendi gelişimleriyle ilgilendikleri için başkalarıyla da kendi çıkarlarına fayda sağlayacağı ölçüde etkileşime girerler (Freyberg-Inan, 2003: 86).

Kissinger, Diplomasi (Diplomacy) adlı eserinde devletler arasındaki ilişkileri "güç hesapları ve ulusal çıkar üzerine dayanan dış politika" olarak tanımladığı reel politik çerçevesinde ele alarak değerlendirmelerde bulunmuştur (2000: 150). Waltz'a göre reel politik (1982: 41), "dış politikanın yürütülme yöntemlerini gösterir ve onlar için rasyonel esaslar ortaya koyar". Evreni birbiriyle neden-sonuç ilişkisiyle bağlantılı olaylar dizisi olarak gören realite reel politikaya dönüştüğünde, devlet adamı karar alma aşamasına geldiğinde devletin çıkarı için ne gerekiyorsa onu yapmalıdır (Kissinger, 2000: 138; Freyberg-Inan, 2003: 86).¹² Kissinger'a göre (2000: 111), devletlerin bir kısmı reel politikayı ayakta tutmak için ilişkilerin güç yoluyla çözülmesi gerektiğini ve kuvveti elinde bulundurmanın her zaman galip geleceğini savunur. Diğerleri ise bunu ittifaklar yoluyla kendilerine "taktik esneklik" alanı yaratarak, diğer güçleri yakından takip edip onları yönlendirerek ve yeri geldiğinde desteğini kendisinin en fazla çıkar edineceğini düşündüğüne vererek, sağlamaya çalışmaktadırlar (Kissinger, 2000: 132-136). Morgenthau'ya göre (Molloy, 2004: 17), siyasal eylemler yalnızca ahlaki çerçevede değil, o durumun yaşandığı zaman ve mekâna göre değerlendirilmelidir. Devlet çıkarları öznedir, devletlerin sistematik olarak tarihleri, kültürleri ve o an içerisinde buldukları duruma göre değişir (Donnelly, 2000: 71).

Merkezi otoritenin bulunmadığı dünya düzeni içerisinde devlet ve ulusal çıkar Klasik Realizm akımının temel kavramları içerisinde en önemli paya sahiptir. Uluslararası sistemin ana aktörü olan devletlerin temel gayesi ulusal çıkarları her zaman ön planda tutmak ve buna göre hareket etmektir. Uluslararası ahlaki yükümlülüklerin söz konusu olmadığı devletlerarası ilişkilerde devlet adamları o dönemin gerektirdiği ne ise ona göre davranmalı, ülke çıkarlarını en üst düzeye çıkarmayı amaçlamalı ve bu hususta rasyonel tutum takınmalıdır. Bu hususta devlet adamları ulusal çıkarlarını her daim ön planda tutacak ve ülkesini geliştirip güçlendirecek kararlar almaktan ve stratejiler kurmaktan çekinmemelidir. Diğer devletlerle kurulan ilişkilerde de rasyonel davranılması gerektiğini belirten Klasik Realistlere göre, uluslararası ilişkilerde asıl gözetilmesi gereken herhangi bir ittifaktan sağlanacak potansiyel fayda olmalıdır.

¹²“Reel politik dünyasında bir devlet adamının görevi, karar vermek için gerekli tüm güçlerin birbiriyle ilişkilerini olduğu kadar, fikirleri de değerlendirmektir. Çeşitli unsurlar, ideolojilere göre değil, ne kadar iyi derecede ulusal çıkarlara hizmet edeceklerine göre değerlendirilmek zorundaydı”. (Kissinger, 2000: 138).

1.2.2. Anarşi

Anarşi; hukukun üstünlüğünü zorlayan merkezi bir otoritenin bulunmadığı durum olarak tanımlanmaktadır (Donnelly, 2000: 81; Freyberg-Inan, 2003: 34). Uluslararası sistemin anarşi durumunda olduğunu savunan Realistlere göre; uluslararası toplumun olmaması ve onu idare edebilecek bir otorite bulunmaması nedeniyle uluslararası sistem anarşik yapıya sahiptir (Jervis, 1994: 869; Freyberg-Inan, 2003: 64; Gismondi, 2004: 45; Waltz, 2013: 4; Pevehouse ve Goldstein, 2017: 43). Carr'a göre bunun nedeni (2001: 162), toplum üyeleri arasında eşitlik ilkesinin uygulanmaması ve/veya kolay uygulanabilir olmaması ve tamamen bütünleşmiş bir topluluğu varsayan, bütünü iyiliğinin parçaların iyiliğinden önce gelmesi düşüncesinin genel olarak kabul görmemesidir. "Kolektif egoizme sosyal kısıtlama getirecek kadar güçlü olmayan insan, uluslararası topluluk kurma becerisine sahip değildir" (Niebuhr, 1932: 48). Bencillik ve anarşi etkileşimde bulunduğu zaman, devletleri düzenli olarak güvenlik vurgusu yapmaya ve başkaları pahasına kazanç aramaya yönlendirir (Donnelly, 2000: 73).

Devletler içinde insan doğası genellikle hiyerarşik siyasi otorite ve yasalar tarafından evcilleştirilir (Donnelly, 2000: 10). Uluslararası konjunktürde bu durum "rasyonel bir adalet yerine güçlünün sözünün geçtiği siyasi yaklaşım" (Niebuhr, 1932: 31) yoluyla çözülmeye çalışılır. Bazı uluslar diğerlerinden daha güçlü oldukları için zaman zaman etkili emperyalizm yoluyla anarşiyi önlerler (Niebuhr, 1932: 19). Niebuhr'a göre (1932: 16), "insanlık tarihi, devlet içi ilişkilerde anarşiyi önleyen iktidarın uluslararası ilişkilerde anarşiyi teşvik ettiğine tanıklık etmektedir". Anarşik bir ortamda devletler, başkalarına güvenemeyeceklerinden, kendilerini savunmak ve kendi kendilerine yardım etmek (self-help) zorundadırlar (Freyberg-Inan, 2003: 64; Viotti ve Kauppi, 2014: 55; Pevehouse ve Goldstein, 2017: 43).¹³ Bu ortamda devletler doğrudan rakip devletlerin arzularına maruz kalabilirler (Donnelly, 2000: 73). Devletlerin tek başlarına karar almaları ve başkalarının kararlarına tepki göstermeleri kasıtlı ya da kasıtsız olarak kendilerini savaşa sürüklemelerine yol açabilir (Gilpin, 1988: 592-593).

Uluslararası hukuk, sadece ona uymaya istekli ve kendi ulusal çıkarlarından bir derece feragat etmeye gönüllü olan devletler için belirli yükümlülükler oluşturur (Carr, 2001: 170-173). Yaratılan yasaların bağlayıcı, baskıcı ve zorlayıcı olmasını sağlayan bir otoritenin olmaması, onun bir devletin iradesinin göstergesi, dolayısıyla güçlü olanın silahı olduğunun kanıtıdır (Niebuhr, 1932: 110-111; Carr, 2001: 176). Carr'a göre (2001: 178); "Nasıl ki uluslararası ahlak, ulusal ahlaka göre daha verimsiz ve zayıftır aynı şekilde uluslararası hukuk da modern bir belediye kanunundan bile daha zayıf ve verimsizdir".

¹³ Mearsheimer'e göre (2014: 33); Kendi kendine yardım dünyasında faaliyet gösteren devletler, her zaman kendi menfaatlerine göre hareket ederler ve diğer devletlerin menfaatlerine veya sözde uluslararası topluluğun menfaatlerine boyun eğmezler.

1.2.3. Güç ve Güvenlik

Devletlerin politik faaliyetlerinin vazgeçilmez bir unsuru olan ve kısaca başkalarının davranışlarını etkileyebilme kabiliyeti ve/veya becerisi olarak tanımlanan güç, uluslararası siyasetin önemli ve kaçınılmaz bir enstrümanıdır (Niebuhr, 1932: 108; Carr, 2001: 232; Molloy, 2004: 20; Mearsheimer, 2006: 72; Pevehouse ve Goldstein, 2017: 40). Realistler gücün tüm hedeflere ulaşmada gerekli bir araç olduğunun altını çizerek (Freyberg-Inan, 2003: 2-3; Pevehouse ve Goldstein, 2017: 38). Devletler hem mutlak kazanımlarını¹⁴ hem de sahip olduklarını artırmak için sürekli olarak rekabet halindedirler. Bu nedenle anarşik uluslararası ortamda devletlerin asıl amaçları güçlerini artırmaktır.

Donnelly'ye göre (2000: 49), güç siyasetinin uluslararası ilişkilerin merkezinde yer alması anarşi nedeniyledir, anarşi güç siyasetinin uluslararası ilişkilerdeki üstünlüğünün açıklanmasında merkezi bir unsurdur. Uluslararası ilişkilerde gücün merkezi rolünü çalışmalarında temel alan Morgenthau'ya göre (Molloy, 2004: 1-2), “güç, insan varlığının sosyal ve siyasi dokularına nüfuz ederek uluslararası siyasetin nihai gerçekliğini oluşturur”. Niebuhr'a göre (1932: 18-23), toplumsal çatışmaların ve adaletsizliklerin temel nedeni insanın cehaleti ve bencilliğinden kaynaklanmakta, yaşama iradesi (will-to-live), güç istemine dönüşmektedir (will-to-power). İnsan doğasının siyaset üzerindeki kısıtlamaları ve uluslararası hükümetin yokluğu, uluslararası ilişkilerin büyük ölçüde güç ve çıkar dayalı bir alan olmasına neden olmaktadır. Ayrıca bu durumlar devletlerin devamlı olarak güvenlik endişesi duymalarına sebep olmakta, devletleri kendi başlarının çaresine bakmaya itmektedir. Morgenthau'ya göre (Molloy, 2004: 25), “kolektif güvenlik savaşı engellemekten uzaktır”.

Güç ve çıkar konusundaki somutlamalar genellikle uluslararası çatışmaları anlamak ve onlara çözüm bulmak için daha güvenilir bir kılavuz olma işlevi görür (Kaufman, <http://yalejournal.org/wp-content/uploads/2011/01/061202kaufman.pdf>, erişim tarihi: 11.10.2017). Morgenthau'ya göre (Jervis, 1994: 857), bir devletin ulusal çıkarının ölçütü elinde bulundurduğu güçle eşdeğerdir. Carr'a göre (2001: 107), devletin gerçek anlamda uluslararasılaşması gücün uluslararasılaştırılması demektir¹⁵. Bir raison d'état politikasının başarılı olması, her şeyden önce güç ilişkilerinin doğru değerlendirilmesine bağlıdır (Kissinger, 2000: 63). Realistlere göre bir devletin kazancı başka devletin kaybı olduğu için büyük güçler birbirleriyle ilişki kurarlarken galip gelmek ve sistemdeki diğer devletlere hâkim

¹⁴Mutlak kazanımlarda her devlet kendi kârını maksimize etmekle ilgilenir ve karşı tarafın ne kazanıp kaybettiğine kendi kazancını etkilediği ölçüde önem verir (Mearsheimer, 2001: 66).

¹⁵Uluslararasılaşma kavramı çıkarların uyumu (harmony of interest) doktrininin özel bir şeklidir. Ayrıntılı bilgi için bk. Carr, 1986: 85.

olmak için sıfır toplamı oyun (zero sum game) kurma eğilimi gösterirler (Mearsheimer, 2014: 34).

Devletler hedeflerine ulaşmak ve ulusal çıkarlarını en üst seviyeye çıkarmak için güç artırımı politikası izlemektedirler. Klasik Realistlere göre anarşik ortamda kendi başlarının çaresine bakmak zorunda olan devletler, birbirleriyle güç ve çıkar odaklı ilişkiler yürütmektedirler. Ayrıca, uluslararası anarşi ortamında hayatta kalma korkusuyla hareket eden devlet gücünü diğer devletlere göre en üst düzeye çıkarma eğilimindedir. Bunun nedeni bir devletin kazancının diğer devletin kaybı olduğu inancında yatmaktadır. Savaş halinin önlenemez ve devletlerarasındaki savaşın kaçınılmaz olduğunu savunan Klasik Realistlere göre savaşı önleyebilmek ve/veya en azından yönetebilmek amacıyla çatışma için gerekli hazırlıkları yapmak gereklidir (Kirshner, 2010: 55). Çünkü saldırganlık, caydırıcılık (deterrence) ve zorlama (compellence) yoluyla önlenemez (Freyberg-Inan, 2003: 65; Pevehouse ve Goldstein, 2017: 63). Carr (2001: 108)¹⁶ ve Niebuhr'a (1932:7) göre, uluslararası alanda siyasi güç pratikte ayrılmaz bir bütün olmasına karşın teorikte askeri ve ekonomik güç uluslararası ilişkilerde en belirgin iki güç türüdür.¹⁷

1.2.3.1. Askeri Güç

Uluslararası sistemin anarşik olması ve devletlerin birbirlerine tam manasıyla güvenememeleri nedeniyle ülkeler hayatta kalmak ve güvenliklerini sağlamak için maddi kapasitesini artırmaya özen gösterirler. Askeri enstrümanların en büyük önemi savaş anında son çare (ultima ratio) olarak başvurulacak stratejik araçlar olmalarından gelir (Carr, 2001: 109). Ayrıca potansiyel savaş halinin uluslararası politikada baskın konumda olmasından dolayı askeri güç siyasal değerlerin standardı haline gelmekte, modern dünyada ülkeler sahip oldukları güce göre değerlendirilmektedirler (Carr, 2001: 109-110).

Güçlü ülkelerin devlet adamları, günümüzde de olduğu gibi uluslararası kamuoyuna yönelik, askeri kapasitelerini ön plana çıkaran konuşmalar yapmakta (Carr, 2001: 110) diğer devletlerin gözünü korkutmak ve onlara gözdağı vermek amacıyla çeşitli törenler ve talimler yaparak bunu medya yoluyla servis etmektedirler. Bu anlamda bir ülkenin dış politikası sadece onun politik amaçlarıyla değil aynı zamanda göreceli askeri kapasitesiyle sınırlıdır (Carr, 2001: 110). Fakat güvensiz uluslararası sistemde bilgi paylaşımı ve/veya elde edilen

¹⁶Carr ayrıca askeri ve ekonomik gücün yanında üçüncü bir güç türü olarak düşünceler üzerinde gücü (Power Over Opinion) konuya dâhil eder. Ona göre (2001: 132-141), düşünceler üzerinde güce sahip olmak uluslararası arenada devletlerin saygınlığını ve gücünü artırmada ve/veya azaltmada etkili olabileceği gibi devletin iç politikasında da ulusal bir silah olarak kullanılabilir.

¹⁷Pevehouse ve Goldstein'e göre (2017: 41), devletin gücü toplam GSYİH (Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla), nüfus, toprak, coğrafya ve doğal kaynaklar gibi pek çok bileşenden oluşmaktadır.

bilgilerin yetersiz ya da yanıltıcı olabileceğine dair şüphe vardır (Carr, 2001: 110). Sürekli güç peşinde olan iktidar, ticaretini veya topraklarını artırmak için de doymak bilmez bir hırsa sahip olabilir “devletin yaşamında askeri güç yalnızca bir enstrüman değil, kendi başına bir son da olabilir” (Carr, 2001: 111-112).

Anarşik uluslararası konjoktürde devletler birbirlerine güvenemeyeceklerinden kendi başlarının çaresine bakmanın ve güçlerini artırmanın yollarını aramaktadırlar. Savaşın kaçınılmaz olması ve ne zaman başlayacağını belli olmaması nedeniyle devletler askeri kapasitelerini devamlı olarak artırmaya gayret göstermektedirler. Ayrıca askeri kapasitelerinin miktarı devletin gücünü belirlemede ve savaş için caydırıcı nitelik taşımasını sağlamaktadır. Bu nedenle Klasik Realistlere göre, devletlerin varlıklarını devam ettirmeleri, ulusal çıkarlarını korumaları ve artırmaları için askeri güç elzemdir. Fakat güç beraberinde devletin sonunu da getirebileceğinden devletler askeri kapasitelerini artırırken dikkatli davranmalıdırlar.

1.2.3.2. Ekonomik Güç

Klasik Realistlere göre ekonomi gücün tamamlayıcı unsurlarından biridir. Carr’a göre (2001: 113), uygarlık gelişiminin tamamı ekonomik kalkınma ile yakından ilişkilidir. Gücünü artırmak isteyen bir devlet askeri harcamalar yapmak zorundadır. Ekonomik güç askeri gücün bir bileşenidir bu nedenle uluslararası konjoktürde kendine yer edinmek ve/veya bulunduğu pozisyonunu güçlendirmek isteyen her devlet kendi iktisadi yeterliğini (autarky) sağlamaya çaba göstermelidir (Niebuhr, 1932: 15; Carr, 2001: 120-131; Kirshner, 2010: 58-69; Waltz, 2000: 33-34).

“İktisadi yeterlik yalnızca toplumsal bir zorunluluk değil, aynı zamanda siyasi iktidarın bir aracıdır” (Carr, 2001: 120). Ekonomik olarak güçlü olan devlet ülkesi için gerekli askeri teçhizatları alabilir, bu konularda kendi ar-ge departmanlarını oluşturarak uluslararası arenada pozisyonunu güçlendirebilir. Bu durum devletlerin göreceli kazancında¹⁸ dolayısıyla güçler dağılımında değişimler yaşanmasına neden olabilir. Özellikle Milletler Cemiyeti’nin (1919-1945) kurulmasıyla ‘ekonomik yaptırım’ uluslararası politika enstrümanı olarak ön plana çıkmıştır (Carr, 2001: 23-24). Sermayenin ihracatı (the export of capital) ve dış pazarların kontrolü yoluyla ekonomik üstünlük sağlanarak ekonomi bir nevi silaha dönüştürülebilir.

Ekonomik güç devletlerin askeri kapasitelerini artırmada ve dolayısıyla ulusal çıkarlarını gerçekleştirmesinde önemli rol oynamaktadır. Bu nedenle Klasik Realizm,

¹⁸Göreceli kazançta, her devlet yalnızca kendi kazandığına değil, aynı zamanda diğer tarafa kıyasla ne kadar iyi kazandığını düşünmektedir (Mearsheimer, 2001: 66).

devletlerin kendi kendilerine yardım ortamı içerisinde ekonomik yeterliklerini artırmaları gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Ekonomik güç, güçler dağılımında devlet lehine fayda sağlayabileceği gibi uluslararası siyaset aracı olarak da kullanılabilir.

1.2.4. Güç Dengesi (Balance of Power)

“İlk kez Fransa’nın yayılmacı hareketlerine gem vurma çabası içindeki İngiliz Kralı III. William tarafından kullanılan bir terim” (Kissinger, 2000: 905) olan güç dengesi; “insanın doğasında var olan kusurları, mümkün olan en iyi uzun vadeli sonucu elde edebilmek için dizginlemek ya da dengelemek” (Kissinger, 2000: 68) amacıyla oluşturulmuştur. Morgenthau’ya göre ise denge (1985: 237); birden fazla otonom kuvvetlerden oluşan bir sistem içerisinde kararlılığı ifade eder. Burada amaç, birçok ulus arasında denge kurma yoluyla herhangi birinin diğerinin bağımsızlığını tehdit edecek kadar güçlü olmamasını sağlamaktır.

Güç dengesine modern uluslararası ilişkiler döneminde ilk defa Avrupa’da 1648 Vestfalya Barış Antlaşması’nın yarattığı devletler sisteminde rastlanılır (Kissinger, 2000: 14-15; Pevehouse ve Goldstein, 2017: 51).¹⁹ Birbirine eşit güçte devletlerin ortaya çıktığı dönem Avrupa’da olası çatışma ihtimalini engellemek amacıyla oluşturulan güç dengesi sistemi:

Krizleri, hatta savaşları önlemek iddiasında değildir. Düzgün işlediği zaman hem bir devletin diğerlerini egemenliği altına alma arzusunu, hem de anlaşmazlıkları sınırlamak amacındadır. Bu sistemin amacı barıştan çok istikrarın ve aşırılıklardan kaçınmanın sağlanmasıdır. Bir güç dengesi düzenlemesi, tanımı gereği uluslararası sistemin her üyesini tatmin edemez. Fakat hoşnut olmayan tarafın hoşnutsuzluğu, uluslararası düzeni bozmaya kalkışacağı düzeyin altında kaldığı sürece, sistem en iyi şekilde çalışmış demektir (Kissinger, 2000: 14).

Morgenthau’ya göre (1985: 238), tüm dengelerin temelinde dengelenecek unsurların çoğulluğunu bozmadan istikrarı koruma ve bu yolla herhangi bir unsurun diğerine üstünlük sağlamasını önleme eğilimi vardır. Ona göre; (1985: 242-250); güç dengesi böl ve yönet (divide and rule), tazminatlar, silahlanmalar, ittifaklar ve dengeleyici aktör (the holder of the balance)²⁰ yoluyla oluşturulabilir.

¹⁹“Bu şekilde kurulan bir grup devlet, birbiriyle uğraşmak zorunda kalınca yalnız iki olasılık ortaya çıktı: Ya bu devletlerden birisi çok güçlenerek diğerlerini egemenliği altına alacak ve bir imparatorluk yaratacağı veya hiçbir devlet bu amacı gerçekleştirecek kadar güçlenmeyecektir. İkinci olasılıkta, uluslararası topluluğun en saldırgan üyesinin istekleri diğer devletlerin bir araya gelmesiyle, başka bir deyişle güç dengesi yoluyla kontrol altında tutulmuştur”. (Kissinger, 2000: 14).

²⁰“Muhteşem bir izolasyon’ pozisyonunda olan dengeleyici (the holder of the balance) sistemde iki grubun yanında dengeleyici olarak bulunan ülke ya da ülkeler grubudur. Sistemdeki tek amacı somut politikalara bakılmaksızın dengenin devamlılığını sağlamaktır. Başkaları pahasına güçlenmek isteyen grubu denge mekanizmasına ağırlığını koyarak dengeleyebilir. Güç mücadelesinde belirleyici faktördür. Dengenin sahibi

“Güç dengesi kuvvet kullanma fırsatını azaltır; paylaşılan adalet duygusu da kuvvet kullanma arzusunu en aza indirir” (Kissinger, 2000: 82). “Adil olmadığı düşünülen bir uluslararası düzen, eninde sonunda meydan okumayla karşılaşır” (Kissinger, 2000: 82).²¹ Denge, bir dış kuvvet veya sistemi oluşturan bir ya da daha fazla unsurdaki değişiklik tarafından bozulduğu zaman, sistem ya eskisini yeniden kurma ya da yeni bir denge yaratma eğilimi gösterir (Morgenthau, 1985: 237). Kissinger’a göre (2000: 252), “Birinci Dünya Savaşı’ndaki başarısızlıkların nedeni güç dengesinin kendisinden çok, Avrupa’nın güç dengesi uygulamasından çekilmiş olmasıdır”.²²

“Güç dengesi bencil çıkarların rekabetinden doğan nihai uyum sonucu oluşmuş ve güvenlik endişeleri medeni hukuk ilkelerini geçersiz hale getirmiş, başka bir deyişle devletin amaçları kullandığı araçları haklı çıkarmıştır” (Kissinger, 2000: 28). Güç dengesi mekanizmasının en iyi şekilde işlemesi için:

İlk olarak her devlet, duruma göre herhangi başka bir devletle ittifak yapmak için kendisini serbest hissetmelidir. İkincisi, değişmez ittifakların varlığına rağmen, dengeyi sağlayan devletin, mevcut koalisyonların hiç birinin üstünlük elde edememesini sağlamasıdır. Üçüncüsü ise, katı ittifaklar var, fakat dengeyi sağlayacak bir devlet yoksa ittifaklardaki bağlılığın az olması nedeniyle bir sorun çıktığında, ya taviz verilerek, ya da ittifaklarda değişiklik yapılarak dengenin korunmasıdır. Bu şartlardan hiçbirisi yoksa diplomasi katılaştır. Bir tarafın kazancının diğer tarafın kaybı olduğu bir oyun gelişir. Silahlanma yarışı ve artan gerginlik kaçınılmaz bir hale gelir (Kissinger, 2000: 180-182).

Morgenthau’ya göre (1985: 257), ülkeler statükocu (bulunduğu pozisyonu korumak isteyen) ve revizyonist (yayılmacı) olmak üzere ikiye ayrılır. Devletlerin statükonun sürdürülmesi ya da değiştirilmesini arzu etmesi gerçeğe aykırı olmakla birlikte farklı çıkarlara sahip devletler çatışmayı önlemek için bunu ‘tüm dünyanın iyiliği’ maskesi altında kabul ediyor görünürler (Carr, 2001: 52- 53). Güç dengesi yoluyla diğer devletleri revizyonist amaç gütmeye inandıran ülkeler kendilerine karşı ittifak kurulmasını engelleyebilir (Kissinger, 2000: 160). Koalisyon yeterince güçlü olursa güçlü devlet kontrol altında tutulabilir

---

güç dengeleme sisteminde kilit bir pozisyona sahiptir çünkü pozisyonunun sonucu güç mücadelesinin sonucunu belirler (Morgenthau, 1985: 250).

²¹Birinci Dünya Savaşı sonrasında ülkeler revizyonist politikalarına devam etmiş, bu dönem çıkar çatışmalarına sahne olmuştur (Carr; 2001: 61-62). Militarizm ilkesine karşı savaşmış gibi davranan uluslar askeri gücünü artırmış ve gücünün elinde bulunan haksız barış ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır (Niebuhr, 1932: 232).

²²Modern dünyanın gerçek uluslararası krizi 18. yüzyıl düzenini mümkün kılan koşulların nihai ve geri alınamaz biçimde hasar görmesinden kaynaklanmıştır (Carr, 2001: 237). Birinci Dünya Savaşı öncesi liderlerinin tarihi güç dengesi prensiplerine önem vermeyerek güç dengelerinin devletler aleyhine değişmesine izin vermeleri sonucunda Birinci ve İkinci Dünya Savaşları patlak vermiş, egemen güç değişiminde İkinci Dünya Savaşı sonrası yapısal değişimler yaşanmıştır (Morgenthau, 1985: 253; Kissinger, 2000: 255-265). Avrupa güç dengesi ABD ile SSCB arasındaki güç mücadelesinin küçük bir fonksiyonu konumuna gelmiştir (Morgenthau, 1985: 253). Soğuk Savaş döneminde ise nükleer tehditlerin ön plana çıktığı iki kutuplu bir düzen ortaya çıkmıştır (Kissinger, 2000: 252-271).

(Kissinger, 2000: 68; Pevehouse ve Goldstein, 2017: 45). Ortak değerlere saygı üzerine kurulan bir denge sistemi uluslararası düzenin daha sağlıklı bir biçimde işlenmesini kolaylaştırarak, çatışma ihtimalini azaltır (Kissinger, 2000: 80). Devletler, karşılıklı imtiyazlar yoluyla hem daha iyi pazarlık etme pozisyonuna sahip olabilir hem de bu yolla gücünü artırabilir (Gismondi, 2004: 445; Pevehouse ve Goldstein, 2017: 60). Molloy'a göre (2004: 26), uluslararası uyumu sağlamanın yolu diplomatik sistemin korunması ve güçlendirilmesidir.

Eğer bir ülke revizyonist politikalar güdüyorsa diğer devletler güç dengesi ilkeleri gereğince bunun farkına önceden varmalı onu engelleyecek politikalar izlemelidirler. Güç dengesi mekanizması kuruluş amacına uygun çalıştığı sürece uluslararası ortamda güvenliği sağlar, çalışmamaya başladığında ise kaos ortaya çıkar. Morgenthau'ya göre (1985: 254-255), güç dengesi, birçok ulusun göreceli olarak gücünün ölçülüp karşılaştırılabilmesi için, mekanik olarak tasarlanmış, kolayca anlaşılabilir, nicel kritere gereksinim duymaktadır. Fakat güvensiz anarşik uluslararası sistemde hiçbir devlet rakibinin kim olduğunu, elinde ne bulundurduğunu tam olarak bilemediğinden bu durum ulusların bulunduğu şartlar altında elde edinebileceği maksimum gücü elde etme çabaları içerisine girmesine, dolayısıyla güvenlik ikilemine neden olur.

1.2.5. Güvenlik İkilemi (Security Dilemma)

Devletler; çıkarlarını ve hayatlarını korumak için savaşma, boyunduruk altına alınma ve yok olma ihtimallerinin bulunduğu anarşik bir ortamda bir aradadırlar. Güvenlik ikilemi kısaca bir devletin kendi güvenliğini artırmak için aldığı tedbirlerin genellikle diğer devletlerin güvenliğini azaltması ve buna karşı diğer devletin de güç artırımına giderek güç rekabetinin kısır döngü haline gelmesidir (Mearsheimer, 2014: 36). Realistlere göre çözümsüz olan güvenlik ikilemi uluslararası sistemde anarşinin olumsuz bir sonucudur (Pevehouse ve Goldstein, 2017: 45).²³ Ayrıca, ülkelerin aslı niyetinin hiçbir zaman bilinemediği güvensiz anarşik ortamda antlaşmaların da bağlayıcı gücü bulunmamaktadır (Carr, 2001: 156). Burada devletlerin asıl hedefi ileri vadede güç dengesini hegemonyayla değiştirmeyi sağlamaktır (Molloy, 2004: 20). Morgenthau'ya göre (1985: 257), maksimum güç elde etme arzusu evrensel olduğu için rakipleri karşısında belirgin bir üstünlük kazanmış olan bütün ülkeler bu avantajı pekiştirme ve güç dağılımını kendi lehlerine kalıcı olarak değiştirmek için çaba gösterirler.

²³Pevehouse ve Goldstein'e göre (2017: 45), "eğer bir dünya hükümeti kendilerini silahlandırılan saldırganları güvenilir bir şekilde tespit edebilse ve cezalandırabilseydi devletler bu olasılığa karşı kendilerini koruma ihtiyacı hissetmezlerdi. Yine de kendi kendine yardım sistemi devletlerin en kötü durumlara karşı hazırlıklı olmasını gerektirmekteydi".

Devletler daha güçlü hale gelmeye çabaladıkça bu durum diğer devletlerde tehdit olarak algılanacak ve buna karşın onlar da kendi güçlerini artırmanın yollarını arayacaklardır. Bu durum devletleri önüne geçilmez bir biçimde kapasitelerini artırma yarışına girmelerine neden olarak güvenlik ikilemini yaratacaktır (Freyberg-Inan, 2003: 86; Mearsheimer, 2006: 75; Pevehouse ve Goldstein, 2017: 44-45). Mearshemier'e göre (2001: 57), "güvenlik ikilemi, kendi gücünü artırmak için bir devlet tarafından alınan tedbirlerin genellikle diğer devletlerin güvenliğini azaltmasıdır". Dolayısıyla, bir devletin diğerlerini tehdit etmeden kendi hayatta kalma şansını artırması zordur. Ona göre (2014: 34), güç artırımı sürekli çünkü devletin rakipleri karşısında kendini güvenceye almak için ne kadar güce sahip olması gerektiği belirsizdir. Pevehouse ve Goldstein'e göre (2017: 45), ikilem, devletlerin uluslararası güvenliklerinin bir türlü sağlanamadığı aksine karşılıklı güvenliklerini tehdit eden silahlar üzerinde büyük miktarlarda para harcadıkları silahlanma yarışının başlıca nedenidir.

1.3. Neo-Realizm: Temel Kavramlar ve Yaklaşımlar

Klasik Realizm, 1960'larda Kenneth Waltz ve sonraki dönemlerde John Mearsheimer, gibi yeni nesil teorisyenlerin çalışmalarıyla değişim ve dönüşüme uğramıştır (Donnelly, 2000: 30; Snyder, 2001: 149). Waltz'a göre (2000: 5), Klasik Realizmin anarşi, kendi kendine yardım ve güç dengesi kavramları geçmiş zamana uygun olmasına karşın değişen koşullarla yerinden edilmiş ve/veya daha iyi fikirler tarafından etkisizleştirilmiştir. Klasik Realizm, değişen düzene uyum sağlayamamış zamanla etkililiği kaybolmaya yüz tutmuştur. Bunun için teorilerin, yeni zamana uygun olarak gözden geçirilmesi ya da yeni düşünceler geliştirilmesi gerekmektedir (Waltz, 2000: 5). Ashley'e göre (1984: 230); Neo-Realizm, Klasik Realizmin ilerici bilimsel kurtuluşudur". "Teori, uluslararası siyasetin sistematik bir portresini sunar" (Waltz, 2008: 58). Bu hususta incelenen temel kavramlar, sistem ve yapı, güçler dağılımı ve kutupluluk, dengelemedir. Savunmacı ve Saldırgan realizm ise Neo-Realizm çerçevesinde ön plana çıkan iki yaklaşımdır.

1.3.1. Sistem ve Yapı (Structure)

Neo-Realizm, öncülü olan Klasik Realizm gibi devletlerin temel aktör olduğu uluslararası sistemin merkezsizleşmiş (decentralized) ve anarşik olduğunu kabul eder. Waltz'a göre (1979: 47), anarşi yalnızca hükümetin yokluğunu değil, aynı zamanda düzensizlik ve kaosun varlığını ifade etmektedir. Anarşik sistemde savaş ve çatışma ihtimali her zaman vardır (Brooks, 1997: 448; Mearsheimer, 2006: 74). İşbirliğinin mümkün olmadığı bu sistemde devletler hayatta kalmak için göreceli kazançlarını mutlak kazançlarının üzerinde tutmalıdır (Hobson, 2000: 38; Mearsheimer, 2014: 52). "Kendi kendine yardım, anarşik bir

düzende eylem ilkesidir ve devletlerin kendilerine yardım etmeleri gereken en önemli nokta kendi güvenliklerini sağlamalarıdır” (Waltz, 2008: 260; Waltz, 2013: 4).

Waltz’a göre (1988: 616), Neo-Realizm reelpolitikin temel ilkelerini korur ancak ona yeni bakış açıları kazandırır. Teoriye göre, “savaşı açıklamak, barış koşullarını açıklamaktan daha kolaydır çünkü herhangi bir şey savaş nedeni olabilir” (Waltz, 2000: 8; Mearsheimer, 2006: 78). Bunun nedeni anarşik ortamda barışın kırılgan olmasıdır (Waltz, 1988: 619; Waltz, 2008: 60).

Teori, sadece bir takım sistemlerle uluslararası politikayı anlayabilir. Başarılı olmak için, uluslararası politikanın insanların düşünebileceği ekonomik, sosyal ve diğer uluslararası alanlardan ayrı bir alan olarak nasıl kavranabileceğini göstermek zorundadır. Uluslararası politik sistemlerin diğer sistemlerden ayrı tutulması ve sistem düzeyinin birim düzeydeki kuvvetlerden ayrılması için siyasal yapıların nasıl üretildiğinin, sistem birimlerinin onları nasıl etkilediğinin ve onlardan nasıl etkilendiğinin gösterilmesi gerekir (Waltz, 1979: 29).

Pozitivist bir teori olan Neo-Realizm devlet etkileşimlerinin sonuçlarını açıklamaya çalışmaktadır (Ashley, 1984: 248; Rose, 1998: 145; Waltz, 2001: 122-123). Bu amaçla uluslararası sistemin devlet davranışı üzerinde etkisini vurgular. Uluslararası politik sistemler tıpkı ekonomik pazarlar gibi kendi kendilerine yeten birliklerin koordinasyonundan oluşur (Waltz, 1979: 32). Waltz’a göre (1979: 29), “sistem onu bir bütün olarak düşünmeyi mümkün kılan bileşen olarak tanımlanan yapıdan ve etkileşimli birimlerden oluşur”.²⁴ “Sistem kendi kendine yardım ilkesiyle oluşturulur ve sürdürülür” (Waltz, 1979: 34; Waltz, 1988: 624).²⁵

Uluslararası sistem her zaman yüksek güvenlik baskısı altındadır (Brooks, 1997: 448-472). Bu nedenle, kendi kendine yardım uluslararası anarşik sistemde devletlerin temel hareket ilkesidir ve hayatta kalma tehdidi sistem tarafından üretilen ana sorundur (Waltz, 1979: 44; Elman vd. , 1995: 183). Waltz’a göre (1979: 67), “uluslar, teknolojilerindeki gelişmeler, silahların radikal biçimde dönüştürülmesi, ittifakların zaman içerisinde geçerliliğini yitirip bozulması sonucunda biçim ve amaç bakımından değişirler. Bunlar sistemdeki değişikliklerdir ve uluslararası politik çıktıların çeşitliliğini açıklamaya yardımcı olur”.

Mearsheimer’e göre (2006: 73), uluslararası sistem beş farklı varsayımdan oluşmaktadır. Buna göre:

²⁴Uluslararası yapılar bir devletin birincil politik birimleri yani şehir devletleri, imparatorluklar veya uluslar açısından tanımlanır (Waltz, 1979: 33).

²⁵Kendi kendine yardım’ sisteminde, kendisine yardım etmeyen ya da diğerlerinde daha az yardım edenler gelişemez ve kendilerini tehlikeye açık bırakırlar. (Waltz, 1982: 45).

1. Büyük güçler dünya siyasetinin ana aktörleridir ve anarşik bir sistemde faaliyet gösterirler. Bu durum, sistemin kaos ya da düzensizlik ile karakterize olduğunu söylemek değildir. Tam tersine anarşi, uluslararası sistemde düzenleyici bir ilkedir.
2. Tüm devletler saldırgan bir askeri kapasiteye sahiptir. Diğer bir deyişle, her devlet komşusuna zarar verecek güce sahiptir. Fakat bu durum zaman içerisinde değişiklik gösterebilir.
3. Devletler, diğer devletlerin niyetinden asla emin olamaz. Doğal olarak devletler karşısındakinin güç dengesini değiştirmek için güce başvuracak kapasitede mi (revizyonist) yoksa bunu değiştirmeye yönelik güç kullanmaya ilgi duymayan (statükocu) bir aktör mü olduğunun cevabını isterler. Ancak burada sorun, başka bir devletin niyetlerini yüksek bir derecede görmenin neredeyse imkânsız olmasıdır. Askeri yeteneklerin aksine, niyetler ampirik olarak doğrulanamaz. Politika yapıcılar bazen gerçek niyetlerini gizlerler ya da bu konuda yalan söylerler. Aynı şekilde devletlerin niyetleri bugün için bilirse bile gelecek için belirsizdir. Bu durum da Klasik Realizmde olduğu gibi güvenlik ikileminin oluşmasına yol açar.
4. Devletin ana hedefi hayatta kalmaktır.
5. Devletler rasyonel aktörlerdir. Yani hayatta kalma umutlarını en üst düzeye çıkaran sağlam stratejiler geliştirmeye muktedirler (Mearsheimer, 2006: 73-74).

Devletlerin bir arada var oluşlarından ortaya çıkan yapılar ise birimlerin koordinasyonu ile meydana gelir ve devamlılığı devletlerin çabalarıyla doğru orantılıdır (Waltz, 1979: 34; Mearsheimer, 2006: 74; Kirshner, 2010: 57).²⁶

Neo-Realizm, Klasik Realizmin birim düzeyindeki açıklamalarına yapının etkisinin eklenmesi halinde uluslararası politikanın anlaşılabilir olacağını ileri sürmektedir. Yapıların eylem ve sonuçlarına vurgu yaparak insanın doğuştan edindiği arzuların diğerinin yokluğunda savaş için yeterli bir neden olduğu varsayımını reddeder. Etkileşim birimleri ile uluslararası sonuçlar arasındaki bağlantıyı kurar (Waltz, 1988: 617).

“Yapı, bir sistemin parçalarının düzenini veya sıralamasını tanımlar” (Waltz, 1979: 81). Kurumların niteliği ve amaçları yapılara göre değişim gösterir (Ashley, 1984: 227; Waltz, 2000: 18). Yapısal değişim devletlerin davranışlarını ve diğer devletlerle kurdukları etkileşimlerin sonuçlarını etkiler (Waltz, 2000: 39).²⁷ Waltz’a göre (1979: 69-70), yapılar değişmediğinde bile aktörlerin davranışları değiştiği ve bu durum etkileşimlerin sonucunu etkilediğinden statik değil, dinamiklerdir. Yapı belirli davranışları teşvik eder ve buna karşı çıkanları cezalandırır (Waltz, 1979: 42).

---

²⁷Üstelik yapılar aniden değişebilir. Yapısal bir değişim şiddet yoluyla üretilmiş olsun olmasın, sistemdeki değişimler yapıdaki değişime bağlı birimlerin etkileşimi ve eylemleri tarafından üretilecek olan sonuçlarla ilgili yeni beklentilere neden olduğundan bu bir devrimdir (Waltz, 1979: 70).

Neo-Realizm, uluslararası sisteme faydacı bir bakış açısıyla yaklaşır (Ashley,1984: 244).²⁸ Devletler kazançlarının oranlarının kayıp olasılıklarından daha yüksek olduğuna inandıkları stratejileri seçerler (Elman vd. , 1995: 183). Waltz'a göre (2000: 34), çıkar alanlarının geniş olması sebebiyle büyük devletler sistem içerisinde görev almaya meyillidirler. Waltz'un (1979: 32), 'devlet yokluğunda siyaset' olarak tanımladığı "uluslararası siyasetin en belirgin özelliği düzenin olmaması ve örgütsüzlüktür". Devletler rasyonel aktörlerdir fakat zaman zaman yanlış hesaplamalarda bulunarak güvenliklerini tehlike altına sokabilirler (Ashley, 1984: 243; Waltz, 1988: 620; Mearsheimer, 2009: 244-245). Bunun nedeni potansiyel düşmanları hakkında tam bilgi sahibi olamadıkları için yanlış çıkarımda bulunmalarındandır.

Uluslararası sistemde büyük güçler aynı teşvikle hareket ettikleri için Neo-Realizm, Klasik Realizmin aksine devletler arasındaki kültür ve rejim farklılıklarını göz ardı eder (Rose, 1998: 150; Mearsheimer, 2006: 72). Waltz'a göre (1979: 54), devletler iç farklılıklarına rağmen benzer davranırlar, devletlerin davranışlarının açıklaması ulusal değil, uluslararası düzeyde bulunur. Uluslararası sistemin yapısı devletleri agresif tutumlarından vazgeçirmenin yanı sıra onları güç dengesi içindeki konumlarını korumak için odaklanmaya teşvik eder (Mearsheimer, 2009: 244).

Uluslararası ortamın anarşik olduğunu savunan Neo-Realizme göre, devletler sistem içerisinde hayatta kalmak ve güvenliklerini sağlamak için kendi kendilerine yardım etmek zorundadırlar. Devlet davranışlarını belirleyen ölçütün sistemin kendisi olduğunu savunan teoriye göre yapılar sistemin karakterini oluşturmakta ve devamlılığını sağlamaktadır. Bu nedenle devlet davranışları devletin ulusal karakteristiğinden ziyade, uluslararası sistemin yapısı göz önünde bulundurularak değerlendirilmelidir. Sistem ve yapı savaş olasılığını en aza indirgeyerek yeri geldiğinde caydırıcı nitelik taşımaktadır. Fayda zarar hesabına göre hareket eden devletler rasyonel hareket ederek göreceli kazançlarına odaklanmaya, çıkarlarını ve devamlılıklarını sağlamaya çalışmaktadırlar.

1.3.2. Güçler Dağılımı ve Kutupluluk

Neo-Realizme göre, devletler hayatta kalmalarını sağlamak amacıyla güç arayışı içerisindeyler. Devletlerin sistem ve yapı içerisindeki pozisyonlarını belirleyen güç ve bu gücün dağılımı aynı zamanda sistemin karakterini de belirlemektedir. Teoriye göre, uluslararası sistem tek, çift ve çok kutuplu olmak üzere üç farklı kategoride

---

²⁸Faydacılık (utilitarianism); bireyselci ve rasyonel öncelikleri ile karakterize edilir. Bireysel aktörlerin teorik önceliğini şart koşar. Aktör, toplumsal düzen ve kurumsal değişime faydacı bakış açısıyla yaklaşır (Ashley, 1984: 242-243).

değerlendirilebilir. Neo-Realistler arasında bu üç kategoriden hangisinin daha iyi olduğuna dair ortak bir görüş olmamakla birlikte içerisinde bulunduğumuz sistemin yapısı hakkında da görüş ayrılıkları bulunmaktadır.

Klasik Realizm'in aksine Neo-Realizm'de devletleri güç arayışına iten şey insan doğası değil, uluslararası sistemin yapısı ya da mimarisidir. Schuett'in de belirttiği gibi (2010: 24), “devletlerarasındaki güç/güvenlik birikiminin kısır döngüsü doğuştan gelen bir güç dürtüsü değil, devletlerin anarşik düzende kendi güvenliklerini sağlamaları gerektiği sosyolojik bir gerçekliktir”. Bu nedenle, Klasik Realizm'de amaç olan güç Neo-Realizm'de hayatta kalmanın bir aracıdır. Güç; basit bir malzeme kaynağı ve kabiliyete sahip olma ve/veya bir devletin diğer devletlerin davranışlarında gözlemlenebilir değişiklikler yapma kabiliyeti olarak tanımlanır (Garst, 1989: 18). Bu nedenle anarşi ortamında hayatta kalmak, hem güçlü bir askeri caydırıcılık kapasitesini hem de dinamik bir üretkenliği gerektirir (Brooks, 1997: 451).

Mearsheimer'e göre (2014: 30-31); devletlerin gücü aramadaki nedenleri şunlardır:

1. Uluslararası sistem anarşiktir fakat gerçekçilik güvenlik rekabeti ve savaş ile karakterize edildiğinden anarşi karışıklık veya düzensizlik içerisinde yaşanıldığı anlamına gelmemektedir.
2. Büyük güçlerin doğası gereği saldırıya karşı yetenekleri vardır bu da onlara birbirlerini yok etmek veya zarar vermek için gerekli araçları verir. Devletler birbirleri için potansiyel tehdittir.
3. Devletler diğer devletlerin niyetlerinden hiçbir zaman emin olamazlar.
4. Hayatta kalma, büyük güçlerin birincil hedefidir.
5. Büyük güçler rasyonel aktörlerdir. Dış çevrelerinin farkındadırlar ve bu ortamda hayatta kalmak için stratejik düşünmektedirler.

Waltz'a göre (1988: 616), güç kullanışlı bir araç olduğu için rasyonel devlet adamları ‘uygun miktarda’ güce sahip olmaya çalışır. Bununla birlikte devletlerin nihai kaygısı Klasik Realizmde olduğu gibi güç değil, güvenlik arayışıdır (Waltz, 1988: 616; Brooks, 1997: 450). Savunma önlemleri saldırganlığa karşı gerçek bir güvence olarak kabul edilir (Brooks, 1997: 448). Devletlerin anarşi ile sonuçlanan güç arayışları hayatta kalma mücadeleleri nedeniyle (Johnson vd., 2016: 1; Ngan, <http://web.isanet.org/Web/Conferences/CEEISA-ISA-LBJ2016/Archive/5436e425-0feb-4b25-a844-73018e5eac16.pdf>, erişim tarihi: 12.02.2018).

Devletin somut askeri kapasitesi güç dengesini belirlerken, serveti ve genel nüfus yoğunluğu onun gizli gücünü oluşturur (Mearsheimer, 2006: 72). Her devlet farklı bir güce ve davranış biçimine²⁹ sahiptir ve kendi kendine yardım sistemiyle faaliyet göstermektedir

²⁹Devlet davranışları, devletlerin hayatta kalmalarını, sistemdeki göreceli konumlarını ve özerkliklerini korumalarını, güçlerini artırmalarını, barış içerisinde birlikte yaşamalarını, refah düzeylerini geliştirmelerini,

(Donnelly, 2000: 55; Ngan, <http://web.isanet.org/Web/Conferences/CEEISA-ISA-LBJ2016/Archive/5436e425-0feb-4b25-a844-73018e5eac16.pdf>, erişim tarihi: 12.02.2018). Devletlerin gücü sistem içerisinde konumlarını ve etkilerini tanımlamaya yardımcı olur (Waltz, 1979: 129; Garst, 1989: 19-23; Ngan, <http://web.isanet.org/Web/Conferences/CEEISA-ISA-LBJ2016/Archive/5436e425-0feb-4b25-a844-73018e5eac16.pdf>, erişim Tarihi: 12.02.2018). Yeteneklerin dağılımı aynı zamanda büyük güçlerin sayısı ile ölçülen uluslararası sistemin niteliğini de tanımlar (Ashley, 1984: 233; Ngan, <http://web.isanet.org/Web/Conferences/CEEISA-ISA-LBJ2016/Archive/5436e425-0feb-4b25-a844-73018e5eac16.pdf>, erişim tarihi: 12.02.2018). Ayrıca güç dağılımındaki değişimler savaş olasılıklarını da etkilemektedir (Mearsheimer, 2006: 78). Uluslararası sistem tek (yalnızca bir büyük gücün olduğu), çift (iki büyük gücün olduğu) ve çok kutuplu (üç veya daha fazla gücün olduğu) sistem olmak üzere üçe ayrılmıştır (Mearsheimer, 2006: 78; Pevehouse ve Goldstein, 2017: 48).³⁰ Neo-Realistler hangi sistemin baha barışçıl olacağı hususunda farklı görüşlere sahiptir.

Waltz, 'a göre (1988: 620), iki kutuplu bir dünyada devletlerarasında uyumun sağlamlığı daha fazla strateji esnekliği ve daha fazla karar özgürlüğü ile sonuçlanır. Birinin kazancı diğerinin kaybıyla sonuçlanacağı sistemde belirlilik oranı yüksektir. Bu sistemde güçler rahatsız edici olaylara direkt tepki verebilirler (Waltz, 1988: 622). Çoğu realist, iki kutuplu sistemin çok kutuplu sisteme göre daha az savaşa yatkın olduğunu düşünür (Mearsheimer, 2006: 78-79). Mearsheimer (2006: 78), 20. yüzyılın ilk yarısında çok kutuplu sisteminde iki yıkıcı savaş olduğunu, aynı yüzyılın iki kutbun hüküm sürdüğü diğer yarısında ise (Soğuk Savaş Dönemi'nde) ABD ile SSCB arasında aktif bir iki kutuplu düzenin daha barışçıl olduğunu; çatışma olmadığına vurgu yaparak iki kutuplu düzenin daha barışçıl olduğunu vurgular. Bunun nedeni; çok kutuplu sistemde daha fazla aktör olduğu için savaş ihtimalinin artması, iki kutuplu güçler arasında eşitlik olma ihtimalinin daha fazla olması ve devletlerin kendilerine yönelik olası tehditler hakkında daha net veriler elde edebilmesidir (Waltz, 1979: 168-169; Waltz, 2000: 6; Snyder, 2001; 167; Mearsheimer, 2006: 79). Ayrıca dengeleyiciler iki kutuplu sistemde daha etkilidir.

Bir diğer görüşe göre ise çok kutuplu sistemde ikiden fazla güç yer almaktadır. Dolayısıyla çok kutuplu sistem savaş için daha caydırıcıdır (Mearsheimer, 2006: 79-80).

---

eğilimlerle mücadelelerini veya evrensel egemenliğe kavuşma biçimlerine bağlı olarak ciddi farklılıklar gösterebilir (Donnelly, 2000: 56).

³⁰Genel olarak devlet sisteminin 1648'de (Vestfalya Antlaşması) kuruluşundan 1945'teki İkinci Dünya Savaşı'na kadar çok kutuplu olduğu kabul edildi. İkinci Dünya Savaşı'ndan hemen sonra başlayan ve 1989'a (SSCB'nin çöküşü) kadar devam eden Soğuk Savaş döneminde sistem aktörleri ABD ve SSCB olan iki kutba sahipti (Mearsheimer, 2006: 78).

Sistem içerisinde daha fazla aktör olduğu için devletler dikkatlerini güçler arasında dağıtmak durumunda kalırlar (Waltz, 1979: 168; Mearsheimer, 2006: 80).³¹ Bu nedenle sistemde büyük güçler arasında daha az düşmanlık vardır. Waltz'a göre (1988: 622), çok kutuplu bir dünyada ittifak kurma çabalarına giren kabaca eşit güce sahip taraflar politikalarında ortak payda aramak zorundadırlar. Fakat bu durum ilişkileri daha da kötüye götürme ihtimali ve çatışma riski taşır. Bu sistemde tehlikeler yaygın, sorumluluklar belirsizdir ve yaşamsal çıkarların tanımları kolayca gizlenmektedir (Waltz, 1988: 622). Tek kutuplu sistemin uluslararası ilişkilerde daha geçerli olacağını iddia eden teorisyenler ise; bu sistemde büyük güçleri içeren rekabet ve savaş ortamının bulunması mümkün olmadığı için, uluslararası sistemin tek kutuplu olduğu durumda caydırıcılığın daha fazla olacağını ve dünyanın daha barışçıl olacağını savunmaktadırlar (Mearsheimer, 2006: 80).³²

1.3.3.Dengeleme

Klasik Realizm'in bozulan dengelerin restore edileceği görüşünün aksine Neo-Realizme göre devletlerin gücü başka devletler tarafından dengelenebilir. Waltz'a göre dengeleme (2000: 38), bir devletin özerk yaşama biçimini korumaya çalışması ve hayatta kalmak için uyguladığı stratejisidir. Tarihsel olarak aralarında değişen güç ilişkilerine duyarlı olan devletler, refah ve güvenlikleri için her zaman yarışmaktadırlar ve aralarındaki rekabet birbirleriyle bağlantı kurmalarını sağlamaktadır (Waltz, 2013: 33).

Kaplan'a göre güç dengesi sisteminin özellikleri aşağıdaki gibidir:

1. Güç dengesi içerisindeki tek aktör ulus devletlerdir.
2. Sistemdeki büyük ulusların hedefleri, güvenliğin optimizasyonuna yöneliktir.³³
3. Sistemdeki silahlar nükleer değildir.
4. Verimlilikteki olasılıksal (stokastik) ve öngörülemeyen artışlar zamanında telafi edilmezse, istikrarı bozabilir.
5. Sistemde savaşın sınırlandırılması ve dengelemenin sağlanabilmesi için en az beş ana unsur bulunmalıdır.

³¹Waltz'a göre (2000: 18), eski çok kutuplu dünyada bir ittifakın temeli karşılaştırılabilir yeteneğe sahip az sayıda devletten oluşuyordu. Birbirlerinin güvenliklerine yaptıkları katkılar benzer büyüklükte oldukları için çok önemliydi. Büyük müttefikler askeri açıdan birbirlerine bağımlı olduklarından, birinin ihlali ortaklarını rakip bir ittifaka karşı savunmasız bırakırdı.

³²SSCB'nin dağılması ile birlikte uluslararası sistemin yapısı hakkında iki farklı görüş ortaya çıkmıştır. Bir kısım Soğuk Savaş'ın bitimiyle, ABD'nin küresel hegemon olduğu tek kutuplu bir sistemde olduğunu iddia ederken, diğerleri ise ABD'nin sistemdeki en güçlü devlet olduğunu kabul etmekle birlikte Çin ve Rusya gibi diğer büyük güçlerin de olduğu sistemin çok kutuplu olduğunu savunmaktadırlar (Mearsheimer, 2006: 80).

³³Bu durum başta devletlerin büyük uluslar olmak için hegemonya ihtimali hariç hayatta kalma ihtimalini yüksek tutsa da, devletleri hegemonya olmak için ılımlı fakat hegemonyayı ortadan kaldırmak için orta derecede bir aktör olarak önermektedir (Kaplan, 1968: 389-390).

6. Her devlet, büyük ulus statüsüne sahip olsa bile, hedeflerine ulaşabilmek için müttefiklerine ihtiyaç duyar. Bu şekilde gelecekteki potansiyel ittifak ortaklığını sürdürmeyi arzular (1968: 389-390).

Mearsheimer'e göre (2009: 43), "dengeleme sistem tarafından uyarılan bir davranıştır". Devletlerin yetenekleri zaman içerisinde değiştiğinden, güç dengesindeki değişimin yönünü ve kapsamını tahmin etmek genellikle zordur (Mearsheimer, 2014: 34-35). Neo-Realistler dengelemenin çoğu zaman devlet için en başarılı strateji olduğunu düşündüklerinden, kendi kendine yardım ilkesini sık sık dengeleme ile ilişkilendirirler (Elman vd. , 1995: 187).

Waltz'a göre (2000: 5-6), sistemin yapısında meydana gelen değişiklikler birim düzeyindeki değişikliklerden farklıdır. Böylece kutupluluktaki değişiklikler, devletlerin güvenliğini nasıl sağladığını da etkiler. Büyük güçlerin sayısı iki ya da bire düştüğünde değişim gerçekleşir. Bu sayı ikiden fazlaysa, devletler hem kendi çabalarıyla kurabilecekleri hem de başkalarıyla yapabilecekleri ittifaklara güvenirlere.

Bu hususta uygulanan diğer bir strateji ise peşine takılmadır (bandwagoning). Peşine takılma, dengelemeye göre daha az kazanç sağlamasına rağmen, özellikle zayıf olan devletler hayatta kalmak için farklı stratejiler denemek, güçlülerin yanında yer alarak egemenliklerine yönelik tehlikeyi savuşturmak isteyebilir (Waltz, 2000: 38-39; Pevehouse, 2017: 45). Fakat bu durum tehditkâr bir devletle bağlantı kurarak onun yardımseverliğine güvenmeyi gerektirdiğinden oldukça risklidir.

Devletlerin gücünün çeşitli ittifaklar yoluyla dengelenebileceğini savunan Neo-Realizm, dengelemeyi rasyonel bir strateji olarak tanımlamaktadır. Uluslararası rekabetin devletleri bir arada tuttuğunu savunan teori, sistemin aktörleri dengeleme hususunda zorladığını belirtmektedir. Kendi kendine yardım ilkesiyle hareket eden devletler dengelemeyi kullanarak devamlılıklarını ve güvenliklerini sağlayabilir ve göreceli kazançlarını artırabilirler.

1.3.4. Savunmacı (Defensive) ve Saldırgan (Offensive) Realizm

Neo-Realistler arasında ne kadar güç yeter sorunsalı teorisyenlerin 'Saldırgan' ve 'Savunmacı' olarak iki kısma ayrılmasına neden olmuştur. Bu hususta Mearsheimer, Saldırgan Realizmin kurucusu kabul edilirken, Waltz ise Savunmacı Realistlerin en bilineni olarak kabul edilmektedir.

1.3.4.1. Savunmacı (Defensive) Realizm

Savunmacı Realistler; bir devletin diğerlerini tehdit edecek ölçüde güçlü olduğunda diğer büyük güçlerin onu dengeleme yoluna gideceklerini ve sistemin bu sayede ayakta kalacağını savunurlar (Rose, 1998: 146; Mearsheimer, 2006: 76; Johnson vd., 2016: 3). Zakaria'ya göre (1992: 191), Savunmacı Realizm'in temel varsayımı rasyonel bir devletin yalnızca güvenlik sağlamak için genişlediği şeklindedir. Waltz'a göre (2013: 5), savunmaları inşa etmek ve caydırıcı güce sahip olmak uluslararası ortamı sakinleştirir. "Silahlar ve stratejiler devletlerin pozisyonunu az ya da çok güvence altına alacak şekilde değiştirir" (Waltz, 2013: 5). Waltz'a göre;

1. Caydırıcı tehditler karşısında savaş yapılabilir, ancak kazançlar ne kadar yüksekse ve bir ülke kazanmaya ne kadar yaklaşırsa o ülkenin misilleme çağrısında bulunması ve kendi yıkım riskini doğurması daha muhtemel olmaktadır. Devletlerin küçük kazançlar için büyük riskler yönetmesi akılcı değildir.
2. Devletler beklenen savaşın maliyetinin düşük olması durumunda daha az dikkatli davranırlar ancak maliyet yüksek olursa daha fazla özen gösterirler.
3. Nükleer silahların caydırıcı bir biçimde dağılımı bir ülkenin güvenliğine bölgenin fethinden daha fazla katkıda bulunur. Caydırıcılık stratejisine sahip bir ülke geleneksel savunmaya dayanan bir ülke kadar toprağa ihtiyaç duymaz.
4. Caydırıcı etki hem yeteneklere hem de onları kullanma iradesine bağlıdır.
5. Düşmanların göreceli güçleri konusundaki kesinlik savaşı daha az olası kılmaktadır (2013: 6-7).

Devletlerin ana hedefi, gücün artırılmasından ziyade korunmasıdır (Snyder, 2001: 153). Güç kapasitesindeki artırım devletin kendi güvenliğini tehdit eder. Bu mantık tüm devletler tarafından kabul edildiğinde güç ve çatışma ihtimali azaltılabilir (Rose, 1998: 150; Mearsheimer, 2006: 76). Hegemonya arayışındaki devletler başarısızlığa mahkûmdur (Mearsheimer, 2009: 244). Dolayısıyla maksimum güce ulaşma akılcı bir yol değildir (Waltz, 2001: 236). Çünkü maliyetler her zaman için faydaları aşar (Waltz, 1988: 623-624; Zakaria, 1992: 193; Mearsheimer, 2006: 76). Waltz'a göre (2001: 1), "savaşlarda zafer yoktur, değişen sadece devletlerin yenilgi dereceleridir". Ona göre (Mearsheimer, 2006: 72-75), devletler güçlerini maksimuma çıkarmaya çalıştığı takdirde sistem tarafından cezalandırılacaklardır.

Devletlerin güç arayışlarının altından yatan nedenin yalnızca güvenlik nedeniyle olduğunu iddia eden Savunmacı Realizm'e göre, askeri ve ekonomik kapasiteler caydırıcı unsur taşımaktadırlar. Savaşın kazanan ve kaybeden için de kayıp yaratacağını belirten Savunmacı Realistler'e göre, devletlerin devamlılıklarını sağlamak amacıyla maksimum güce ulaşmayı hedeflemek yerine göreceli kazançlarına odaklanmaları gerekmektedir.

1.3.4.2. Saldırgan (Offensive) Realizm

Saldırgan Realizme göre uluslararası sistem devletlerin kendi kendilerine yardım ettiği, güçlerini maksimize etmenin yollarını aradığı ve diğer devletlere karşı her zaman şüphe ve korku duyduğu bir yapıya sahip olduğundan rekabet ve çatışma kaçınılmazdır (Snyder, 2001: 154; Mearsheimer, 2014: 3; Johnson vd., 2016: 2). “Bu basit mantık devletleri güç arayışı içerisine iter.” (Mearsheimer, 2006: 74). Mearsheimer’e göre (2014: 55-82), devletlerin gücü gizli güç (latent power)³⁴ ve askeri güç olarak ikiye ayrılmaktadır. Mearsheimer’e göre (2014: 3), uluslararası sistemin üç özelliği bir araya gelerek devletlerin birbirlerinden korkmalarına ve saldırgan tutum takınmalarına neden olur. Bu özellikler;

1. Devletlerin içerisinde buldukları ve onları birbirlerinden koruyan bir merkezi otoritenin bulunmaması
2. Devletlerin her zaman saldırgan bir askeri kapasiteye sahip olması.
3. Devletlerin diğer devletlerin niyetlerini asla kesin olarak bilememeleri (Mearsheimer, 2014: 3).

Kendi hayatlarını garanti altına almaya çalışan, diğer devletlerden korkan ve kendi kendilerine yardım etmek zorunda olduklarının farkında olan devletler, hayatta kalmalarının en iyi yolunun güçlü olmalarından geçtiğini bilirler (Mearsheimer, 2001: 56; Mearsheimer, 2006: 74; Mearsheimer, 2014: 32-33). Çünkü diğer devletler potansiyel tehditlerdir ve onları kurtarmaya gelecek daha üst bir makam yoktur. Ayrıca birbirlerinden sürekli olarak şüphelenen ve birbirlerini potansiyel düşman olarak gören devletler sürekli olarak savaş tehlikesi altında oldukları endişesi taşımaktadırlar (Mearsheimer, 2014: 32). Bu nedenle her devlet kendini savunmasız ve yalnız görme eğilimi gösterir (Mearsheimer, 2001: 56). Devletler ancak hayatta kalmalarını garanti altına aldıklarında huzur ve refah gibi amaçlarını güvenli bir şekilde gerçekleştirme imkânı bulurlar (Snyder, 2001: 152).

Devletler saldırgan olduklarından değil, sistem gerektirdiği için güçlerini maksimize etmeye çalışırlar (Mearsheimer, 2001: 67; Johnson vd., 2016: 4). Bu nedenle ‘güvenlik ikilemi’ Saldırgan Realizmin temel mantığını yansıtır. (Mearsheimer, 2001: 57). Saldırgan Realizm’de devlet, gücünü artırdıkça güvenliğini en üst seviyeye çıkarır ve diğer devletler açısından daha tehditkâr olur (Johnson vd., 2016: 3). Hayatta kalmalarını garanti altına almak amacıyla devletler, rakipleri pahasına mümkün olduğunca mutlak güçlerini artırmak için fırsat kollamalı ve nihai hedefleri küresel olmasa bile bölgesel hegemonya kurmak olmalıdır (Rose, 1998: 150; Snyder, 2001: 152-157; Mearsheimer, 2006: 83; Kirshner, 2010: 61-64;

³⁴Bir devletin gizli gücü onun sosyo-ekonomik durumu, nüfusu, refah seviyesi, endüstrileşmesi vb. gibi bileşenlerden oluşmaktadır (Mearsheimer, 2014: 55).

Mearsheimer, 2014: 41-42).³⁵ Saldırgan Realizm’de her devlet potansiyel hegemondur ve uluslararası sistemde statüko güçler bulunmamaktadır (Mearsheimer, 2014: 2). Devletler başarıya ulaşana (mutlak hegemonya kurana) kadar güç artırımına devam eder (Mearsheimer, 2001: 54; Snyder, 2001: 152-153; Mearsheimer, 2014: 34). Maksimum güvenlik ve güç arayan rasyonalist devlet gerekirse bu hususta başkalarıyla çatışmaktan kaçınmaz (Rose, 1998: 150; Mearsheimer, 2014: 3). “Aslında savaşta zafer, çatışmayı başlatma nedenine bakılmaksızın, bir devletin göreceli güç pozisyonunu neredeyse her zaman iyileştirir” (Mearsheimer, 2006: 78).

Mearsheimer’e göre (2014: 129); rakiplerine karşı nükleer hegemon olan güç caydırıcı etkiye sahiptir. Ancak Saldırgan ve Savunmacı Realistlerin üzerinde hemfikir oldukları konu; nükleer silahların saldırgan amaçlar için fayda sağlamadığıdır. Bunun nedeni, “her iki tarafın da misilleme kabiliyetine sahip olduğu durumda avantaj elde edemeyeceği ve devletlerarasında nükleer savaşın mümkün olmamasıdır” (Mearsheimer, 2006: 76).

Uluslararası sistemin yapısından dolayı devletler, sürekli olarak güç arayışına girmekte ve yeri geldiğinde birbirleriyle rekabet etmekte ve çatışma içerisine girmektedirler. Anarşik uluslararası sistemde devletlerin diğerlerine tam olarak güvenememesi ve niyetinden emin olamaması nedeniyle saldırgan tutum takınmaları kaçınılmazdır. Saldırgan Realizm’e göre her devletin amacı mutlak güç elde etmektir. Konu nükleer silahlar olduğunda ise Saldırgan ve Savunmacı Realistler yıkıcı etkilerinden dolayı bu silahları devletlerin birbirlerine karşı kullanmalarının mümkün olmadığını savunmaktadırlar.

---

³⁵Örneğin, Batı yarım kürede hiçbir ülke ABD ile çatışmaya cesaret edemez (Mearsheimer, 2006: 77).

İKİNCİ BÖLÜM

COĞRAFI KEŞİFLER ÇAĞI VE SANAYİ DEVRİMİ DÖNEMİNDE BRİTANYA’NIN KÜRESEL GÜÇ POZİSYONUNA YÜKSELMESİ: KUTUP BÖLGELERİNE KEŞİF HAREKETLERİ

*Rule Britannia, rule the waves
Britons never be slaves
(James Thomson, 1740)*

Büyük Britanya İmparatorluğu 1707 yılında İskoçya ve İngiltere (o zamanki İngiltere Galler topraklarını da kapsamaktadır) birliğinden meydana gelmiştir (Black, 2015: 75).³⁶ 1801 yılında Britanya, komşu İrlanda Krallığı ile birleşerek Büyük Britanya ve İrlanda Birleşik Krallığı kurulmuştur. Güney İrlanda’nın 1920 yılında bağımsızlığını kazanması ve 1922 yılında resmi olarak antlaşmadan çekilmesiyle birlikte ülke günümüzdeki konumuna erişmiştir.

Resmi adı “Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı (United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland) olan ülke, coğrafi olarak Avrupa’nın batısında yer almaktadır. İçerisinde Galler, İskoçya, Kuzey İrlanda ve İngiltere devletleri bulunmaktadır. Ülkenin başkenti Londra’dır ve devlet başkanı Kraliçe II. Elizabeth’dir. İngiliz adalarındaki iki ana adanın büyük kısmı, arazinin %73’ü (229,848 km²) ve nüfusun %90’ı (60,8 milyon) Birleşik Krallık’ı meydana getiren üç ülkeye aittir (Brillant Maps, <https://brilliantmaps.com/eng-gb-uk/>, erişim tarihi: 21.09.2017).

Birleşik Krallık tarih boyunca pek çok olayda aktif rol üstlenmiş, tarihin değişim ve dönüşümünde söz sahibi olmuştur. Blair’e göre (2015: 1), “Birleşik Krallık 500 yıldan fazladır küresel düzeyde etkili olmaktadır”. 19. yüzyıl sonlarında ve 20. yüzyıl başlarında ülke, dünya nüfusunun dörtte birini resmi olarak kontrol etmekteydi ve etki altında bulundurduğu coğrafyalar Arktika’dan Antarktika’ya Atlantik’ten Pasifik’e kadar uzanmaktaydı.³⁷

Harvie ve Matthew’a göre (2000: 188), “İngiliz çıkarları, İngiliz emperyal otoritesi resmi olarak mevcut olmasa da ticaretin olduğu her yerde bulunacaktı. Bu nedenle kayıt dışı emperyalizm, resmi ilhaktan

³⁶1603 yılında İskoç Kralı VI James, Kraliçe I. Elizabeth’in ölümünün ardından İngiltere tahtına geçmiştir. Fakat Britanya Krallığı, 1707 yılında iki ülkenin parlamentolarından siyasi birliği oluşturmaya yönelik karar çıkınca resmi olarak kurulabilmiştir (Rosenberg, <https://www.thoughtco.com/united-kingdom-great-britain-and-england-1435711>, erişim tarihi: 14.11.2017).

³⁷Atlantik ve Pasifik kıyılarını birbirine bağlayan ülke inanılmaz süratle dev bir imparatorluğa dönüştü (Wilson, 2016: 83; McAleer, 2017: 190).

önce gelmişti. Hiçbir şey ‘ticaret bayrağı takip eder/trade follows the flag’ sözünden daha doğru olamazdı”.

Britanya diğer Avrupalı güçlere karşı stratejik ve emperyal amaçlarının yanı sıra bilim alanını da genişletme arzusu duyuyordu (Gasciogne, 2015: 5). Sanayi Devrimi ile birlikte gelen patent sistemi yeni buluşların garanti altına alınmasını sağlayarak mucitleri yeni icatlar geliştirmeye teşvik ediyordu. Ayrıca ülke, revizyonist eğilimler sonucu elde ettiği denizler ve karalar üzerindeki hakimiyetini sağlamlaştırmak için bilimsel araştırmaları destekliyordu. Arktika ve Antarktika açısından ele alındığında bu durum Birleşik Krallık’ın bu bölgelerde neredeyse yarım yüzyıldır biriktirdiği bilgi ve deneyimleri günümüzdeki politikalarını şekillendirmede ve sağlamlaştırmada etkili olmuştur. Günümüzde Birleşik Krallık her iki bölgede de çıkarlarını korumak ve genişletmek için çeşitli stratejiler ve politikalar izlemektedir.

Bu bölümde ilk olarak Coğrafi Keşifler Çağı’nın ve Sanayi Devrimi’nin Britanya’nın dünya konjonktüründe küresel güç pozisyonuna yükselmesindeki etkileri incelenecektir. İkinci olarak ülkenin Arktika ve Antarktika’ya yaptığı keşif seferleri incelenecektir. Birleşik Krallık’ın bugünkü kutup politikalarını anlamada ve konunun tarihsel olarak temellendirilmesi hususunda; Coğrafi Keşifler Çağı’nın son döneminde Avrupalı güçlerle rekabeti sonucunda denizaşırı imparatorluk konumuna gelmesi, Sanayi Devrimi’yle birlikte kendine dünya ticaret ağı ve yeni pazarlar yaratması ve etki alanını Kutup Bölgeleri’ne kadar artırması önem taşımaktadır.

2.1. Coğrafi Keşifler Çağı ve Sanayi Devrimi: Britanya’nın Küresel Güç Pozisyonuna Yükselmesi

Coğrafi Keşifler Çağı olarak adlandırılan 15 ve 17. yüzyıllar arasındaki dönemi kapsayan süreç, içerisinde bulunduğumuz gezegenin keşfedilmesinin, Avrupalı devletlerin uluslararası sistem içerisinde başat aktörler olmasının ve yeni bir dünya düzeni kurulmasının önünü açmıştır.

Özellikle 1400-1600 yılları arasında gerçekleşen Coğrafi Keşifler Çağı boyunca yeni kıtalar keşfedilmiş,³⁸ dünya denizden ilk kez dolaşılmış, dünya ölçeğinde ticaret yapılmaya başlanmıştır.³⁹ Bu

^{38c}Günümüzden neredeyse 600 yıl önce Avrupa, Asya ve Afrika kıtasının fakir komşusu olarak görülüyordu. Haliyle görece zengin Afrika ve Asya kıtalarından Avrupa’ya pazarlanan ürünler Avrupa’nın dünyanın bu bölgelere olan ilgisini artırıyordu. Altınlar, mücevherler, ipekler, halılar, porselen, baharatlar bulunmadıkları fakat tüketildikleri Avrupa’da Afrika ve Asya’yı merak konusu haline getiriyordu” (Arnold, 2002: 11; Hanilçe, 2010: 55).

dönemde ilk denizaşırı imparatorluklar kurulmuş ve daha da önemlisi keşfedilen kıta ve bölgelerdeki birikmiş servetin Avrupa kıtasına aktarılması sonucunda Avrupa'nın ekonomik, ticari, bilimsel ve teknolojik kalkınması gerçekleşmiştir (Hanılçe, 2010: 48).

Barker'a göre (2010: 119-120), "16. yüzyılda imparatorluk kelimesi daha öncekilerden farklı bir anlam taşır. Yeni topraklar ve kıtalardaki yeni tür imparatorluğun farkı deniz imparatorluğu, denizaşırı ya da Atlantik (okyanus) imparatorluğu olmasındandır". Ona göre (1947: 120), "yeni deniz imparatorluklarının kurucuları Atlantik devletleriydi, ilk olarak İspanya⁴⁰ ve Portekiz⁴¹ sonra, 17. yüzyıldan itibaren Britanya". Kesişen politik ve ekonomik hedefler savaşı kaçınılmaz kılmış, devletler anarşik uluslararası sistemde hayatta kalmak ve ulusal çıkarlarını maksimize etmek için güç yarışına girmişlerdir. 1588 yılında İspanyol Armadası'nın Britanya seferinin başarısız olması, ülkenin geleceği için kırılma noktası olmuştur (Long, 1928: 246-247; Smith, 1992: 485; Langford, 2000: 4; Özkan ve Parlador, 2014: 861; Black, 2015: 66).⁴²

Takımadalar grubundan oluşan Britanya, coğrafi konumu nedeniyle işgal edilmesi zor bir konumdadır (Long, 1928: 245-246; Black, 2015: 14). Bu durum, denizciliğin ve deniz ticaretinin ülkenin kalkınmasında temel rol oynamasında etkili olmuştur (Long, 1928: 246; Blair, 2015: 1). 16. yüzyılda Britanya, Fransa ve Hollanda, Portekiz ve İspanya'nın sahip olduğu zenginliğe erişmek amacıyla özellikle Amerika ve Asya'ya odaklanan sömürgeler ve ticaret ağları kurma sürecini başlatmışlardır.⁴³ Roberts'a göre (2007: 329), "Birleşik Krallık yöneticileri daimi olarak topraklarını başka ülkeler pahasına genişletme arzusunda".

"16. yüzyılın başından itibaren toplumsal hareketliliğin ve parçalar halindeki entegrasyonun hızlı bir biçimde artması, karşılıklı bağımlılık ilişkilerinin kompleks bir yapı kazanmasına ve çalışma ağlarının genişlemesine neden olmuştur. Toplumsal entegrasyonu beraberinde getiren ekonomik entegrasyon,

³⁹1348-1349 yılında gerçekleşen Kara Ölüm (Black Death) olarak adlandırılan veba salgını sonucunda Avrupa ve Britanya nüfusu üçte bir oranında azalmıştır (Gillingham ve Griffiths, 2000: 106; Arnold, 2002: 8; Hanılçe, 2010: 52). Kara ölüm sonucunda kıtada işgücü ve ekonomiyi yeniden güçlendirecek madenlere olan gereksinim artmıştır (Hanılçe, 2010: 52-53).

⁴⁰16. yüzyılda İspanyol İmparatorluğu, Avrupa'da hâkim güç konumundadır. Ordunun güçlü olmasının sebebi ülkenin Güney Amerika kolonilerinin zenginliğine ve Peru'nun geniş gümüş madenlerine sahip olmasındandır. 17. yüzyılda ise hazine akışı azalmış ve ülke güç kaybetmeye başlamıştır (Spear, 2014: 85).

⁴¹"15. ve 16. yüzyıllardan itibaren Avrupalılar, geçmişin birikimleri yanında, var olan denizcilik teknolojilerini geliştirmek; coğrafya, denizcilik ve gemi inşası alanındaki eksiklikleri gidermek; bütün bunları okyanus şartlarına uyarlamak amacıyla deneyci bir zihniyete dayalı yeni ve soruşturmacı bir yaklaşıma yönelmişlerdir. Bu çabaların öncülerinden biri Portekizli Prens Gemici Henry'dir [...] 17. yüzyılın sonlarına gelindiğinde Hollandalılar ve İngilizlerin daha güçlü gemiler yapması, Portekizlilerin geride kalmasına neden olmuştur" (Hanılçe, 2010: 66-69).

⁴²Black'e göre (2015: 91), bu durum Britanya'yı küresel nitelikte özellikle Trans-Atlantik dışında aktif rol üstlenmesinin gerekli ve kaçınılmaz olduğunun göstergesidir.

⁴³Bu dönemde altın deyim yerindeyse "okyanusları köprü yapmış" (Wilson, 2016: 56), yeni zenginliklere erişilmesiyle birlikte Avrupalı devletlerin ticaret ve denizaşırı araştırmalarının finansman sorunu ortadan kalkmıştır (Hanılçe, 2010: 58, Blair, 2015: 2).

ulaşım rotalarının tesis edilmesiyle coğrafi entegrasyonun da gerçekleşmesine yol açmıştır” (Özkan ve Parladır, 2014: 855).

17. yüzyılda, Kraliçe I. Elizabeth döneminde, ilk amaç ülkenin kaynak dengesini iyileştirmekken, ikincisi pazarları genişletmek ve yerli imalat istihdamını teşvik etmek, üçüncüsü nakliye ve ticari hizmet yatırımlarını teşvik etmek ve görünmez kazançları artırmaktır (Zahedieh, 2014: 417). Ülkede ideolojik değil rasyonel ve pragmatik kararların alınması her üç alanda da başarıya ulaşmayı sağlamıştır (Zahedieh, 2014: 417). Ülke bu yüzyılda Atlantik Okyanusu’nda egemenliği sağlayarak Doğu ve Amerika arasındaki ticarete başat aktör konumuna gelmiştir (Harvie ve Matthew, 2000: 118; Özkan ve Parladır, 2014: 842).⁴⁴

Sanayi Devrimi 18. yüzyılın sonları ve 19. yüzyılın başlarında Britanya’da ortaya çıkan, kol gücüne dayalı geleneksel üretimin yerini makine gücüne sayılı seri üretimin aldığı döneme verilen isimdir. Devrim sonucunda “bir dizi buluş ülkenin üretim gücünü, tekstil, demir ve çelik endüstrileri ile taşımacılığını etkilemiş ve sonuçta Britanya’da üretimin karakteri değişmiştir” (Küçükkalay, 1997: 54). Sanayi Devriminin ilk ayağı olarak kabul edilen 1770-1850 yılları arasında Büyük Britanya endüstriyel gelişimini başarıyla tamamlamıştır (Spear, 2014: 85; Black, 2015: 91). Harvie ve Matthew’a göre (2000: 13), “tarımın yanı sıra ülkede üç sektör hâkimdir: kömür, demir ve tekstil”. Ackroyd’a göre (2016: 98), 18. yüzyıl boyunca ülkede ithalat ve ihracat yaklaşık beş, aynı dönemde reeksport (yeniden ihraç) 9 kat artmıştır. “Tahminlere göre 1800’e kadar Britanya milli gelirinin %25’ini imalat sanayi oluştururken, ticaret ve nakliye ise %23’lük kısmı oluşturmaktaydı” (Harvie ve Matthew, 2000: 9). Ucuz kömürün varlığı sadece ucuz enerji kaynağı ve karlı ihracat sağlamakla kalmamış, Sanayi Devrimi’nin temelini oluşturan diğer endüstri kolları için büyük bir destek sağlamıştır (Allen, 2014: 313; Harley, 2014: 7). “Daha sonraki gelişmelerde devrim hareketine kimya sanayi katılmış, elektrik ve daha sonra da petrole dayalı olarak motor sanayileri devrim hareketini tamamlamışlardır” (Küçükkalay, 1997: 61).

1759 yılından itibaren patent endüstrisinin gelişmesi ülkenin 1800’e kadar buhar motoru teknolojisinde, 1820’lerden itibaren ise kanallar, demiryolları ve buharlı gemilerle birlikte dünyada liderlik pozisyonuna yükselmesine olanak sağlamıştır (Harvie ve Matthew, 2000: 49-53; Allen, 2014: 292-294; Spear, 2014: 85; Black, 2015: 92; Bogart, 2014: 373-378). Tüm bunlar, Britanya’nın 19. yüzyıla kadar dünya hâkimiyetini güçlendirmesinde etkili olmuş, aynı dönemin ikinci yarısında ise ülke dünyanın önde gelen sanayi ülkesi ve büyük

rakipleriyle kıyaslanamayacak ölçüde gelir seviyesine sahip olmuştur (Allen, 2014: 292; O’Rourke, 2014: 72; Harley, 2014: 2; Crafts, 2014: 27).⁴⁵

18. yüzyılda Britanya, Sanayi Devrimi’nin yarattığı teknolojik inovasyonun da kolaylaştırıcı etkisiyle, denizaşırı ticaretini önemli ölçüde artırmanın yanı sıra dünyanın önde gelen deniz gücü konumuna gelmiştir. Ülke misyonu dünya fethine odaklanmış, yurt dışında sağlanan başarılar denizaşırı genişleme ve emperyal kazançlar ülkenin zenginlik ve refah seviyesinin artmasına doğrudan katkı sağlamıştır (Cain ve Hopkins, 1987: 1; Langdford, 2000: 34). Ayrıca parlamento denizaşırı ticaretin büyümesinde, ülkenin gücünün okyanuslar arasında yayılmasında ve bu yeni bölgelerin yönetimine yardımcı olacak bir çerçeve oluşturulmasında rol oynamıştır (Black, 2015: 83). Ülkenin okyanus ve denizler aracılığıyla sürdürdüğü ticaret bağlantıları devlet müdahalesi olmadan koruma politikasıyla sürdürülürken, karaya dayalı revizyonist ve müdahaleci politikaları farklıdır.

Britanya, 1805 yılında Trafalgar’da Fransız-İspanyol filosuna,1793-1815 yılları arasında Fransa’ya karşı savaşta kazanılan galibiyet ve sonrasında Avrupa’nın büyük güçleri arasında denge kuran 1815 Viyana Kongresi’nde yapılan sözleşmelerin ardından küresel bir güç olarak ortaya çıkmıştır (Officer ve Page, 2012: 63; Black, 2015: 118; Blair, 2015: 4). Black’a göre (2015: 118), “savaş ve uluslararası rekabet ülkenin dünyanın önde gelen imparatorluğu olmasını sağlamıştır”. Böylece uluslararası sistem birbiriyle sürekli rekabet halinde bulunan ve savaşan çok kutuplu yapıdan küresel düzeyde bir hegemon gücün olduğu tek kutuplu yapıya bürünmüştür.

19. yüzyılın başlarında Britanyalı diplomatlar geleneksel güç dengesi yoluyla ülke güvenliğini sağlamayı tercih etmişlerdir (Harvie ve Matthew, 2000: 56). 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren dünya ticareti ve denizcilikte tekel konumunda olan ülkenin küresel bir güç olması aynı zamanda ucuz ve karlı bir ticaret ağına sahip olmayı beraberinde getirmiştir (Küçükkalay, 1997: 53; Spear, 2014: 85; Özkan ve Parladır, 2014: 842; Ackroyd, 2016: 98; Wilson, 2016: 19). Bu dönemde ülkenin dış politikası ekonomik ve siyasi hedeflerin reelpolitigi tarafından şekillenmiş, donanma gücü denizaşırı ticaretteki büyümeyi destekleyerek dünyayı ülke ticareti için güvenli hale getirmiştir.⁴⁶ Ülke elindekileri kaybetmeme adına agresif bir dış politika izlemiştir (Blair, 2015: 4). Bu dönemde

⁴⁵1870’e kadar süren ekonomik ilerleme endüstri ve kent merkezi ağırlıklı bir ulus ve ekonomi üretti [...]. 1901 yılına gelindiğinde, Birleşik Krallık ve Galler nüfusunun yalnızca beşte biri kırsal alanlarda yaşıyordu. Nüfusun %80’i kentleşmişti bu herhangi bir Avrupa ülkesinde olduğundan çok daha büyük bir orandaydı ve bu durum 1970’lere kadar çok az oranda değişti (Harvie ve Matthew, 2000: 77).

⁴⁶Ülkenin denizcilik sektöründe egemen konuma ulaşmasının en büyük sebeplerinden biri geniş kömür kaynaklarına sahip olmasıdır. Kömür kullanımının artması denizcilik endüstrisine büyük katkı sağlamıştır (Spear, 2014: 85-87).

merkantilist⁴⁷ eğilimler hız kazanmış, siyasi ve finansal istikrar, hukukun üstünlüğü ve asgari hükümet müdahalesi girişimciliği teşvik etmiştir (Langford, 2000: 33; A'Hearn, 2014: 33; Spear, 2014: 87; Zahedieh, 2014: 393).

Black'e göre (2015: 84), "sermayenin yaratılması, harekete geçirilmesi ve yönlendirilmesi anlamında kapitalizm, ülkenin küresel bağlarının gerçekleştirilmesi için oldukça önemliydi". Londra'nın 19. yüzyılda "dünya kenti" konumuna gelmesi, onun uluslararası ticarete olan bağımlılığı ülkenin askeri harcamalarını artırmasına ve yeri geldiğinde ticaretin silah yoluyla desteklenmesine sebep olmuştur (Cain ve Hopkins, 1987: 8; Harvie ve Matthew, 2000: 119; Özkan ve Parladr, 2014: 843; Black, 2015: 85). Zenginliğin artması beraberinde güvenlik endişesini getirmiştir. "Dış ticaretin gelişmesi, toplumun refahını artırırken, kalkınmayı sürekli hale getirebilmek için okyanuslarda ve uluslararası ticarete etkili olmanın önemi bir kez daha anlaşılmıştır" (Özkan ve Parladr, 2014: 866).

Blair'a göre (2015: 11); Britanya'nın sömürgeler üzerinde sahip olduğu resmi kontrolün yanında onun önde gelen sanayi ve ticaret ulusu olarak işgal ettiği baskın konumu, doğudaki Çin'den Güney Amerika'daki Arjantin'e kadar pek çok ülkenin ekonomilerini esasen kontrol ettiği anlamına geliyordu.

1848-1914 arası dönemde Britanya İmparatorluğu'na yaklaşık 400 milyon insan ve 10 milyon mil kare (yaklaşık 25899888km²) eklenmiştir (Blair, 2015: 7). Karasal genişleme ülkeye hammadde, yeni pazarlar ve istihdam sağlamıştır. Ekonomik dönüşüm sanayi, teknoloji, ticaret, finans, ulaşım ve tarım alanlarında etkili olmuştur (Redford ve Grove, 2014: 15; Black, 2015: 92; Blair, 2015: 6). 1850-1945 yılları arasında hizmet ve finans sektörleri deniz aşırı kolonilerin kurulmasıyla sanayiden daha etkili konumdadır (Cain ve Hopkins, 1987: 8; Langdford, 2000: 33-34; A'Hearn, 2014: 3). "20. yüzyılın ilk yıllarında Britanya etkileri özellikle ticaret ve finans alanlarında belirgindir ve Londra banka, sigorta ve yatırım hizmetlerinin lider tedarikçisidir" (Blair, 2015: 11-12).⁴⁸ Birinci Dünya Savaşı, ülkenin etki alanını ve kolonilerini artırma fırsatı sağlamıştır (Morgan, 2000: 13-14). Savaş sonrasında

⁴⁷ Serbest ticarete karşı çıkan bir ekonomik teori ve siyasi ideoloji olan merkantilizm, realizmde olduğu gibi her bir devletin karşılıklı kazançlar aramadan kendi çıkarlarını koruması gerektiği inancını paylaşmaktadır (Pevehouse ve Goldstein, 2017: 241).

⁴⁸ Ülke, dünya denizcilik sigorta primlerinin %35'ine ve Koruma ve tazminat sigortasının %60'ına sahiptir. Denizcilik hukuk şirketlerinin %25'i burada bulunmaktadır" (Melia vd., https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/634437/Future_of_the_sea_-_implications_from_opening_arctic_sea_routes_final.pdf, erişim tarihi: 10.01.2018). Ülke liman sanayii Avrupa'nın en büyüğüdür ve operasyon çeşitliliği, konteyner, dökme yük, feribot ve gemi terminalleri gibi çok amaçlı tesisler içermektedir. Tüm ithalat/ihracat hacminin yaklaşık %96'sı limanlar aracılığıyla sağlanmaktadır. Buna ek olarak yılda 32 milyon uluslararası yolcu limanları her yıl kullanmaktadır (Melia vd., https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/634437/Future_of_the_sea_-_implications_from_opening_arctic_sea_routes_final.pdf, erişim tarihi: 10.01.2018).

ABD'nin dünya hegemonluğunu devralmasına kadar ülke küresel anlamda ticari ve askeri üstünlüğe sahiptir (Smith, 1992: 487; Küçükkalay, 1997: 57; Spear, 2014: 87) .

21. yüzyılda Birleşik Krallık, dünya hegemonu sıfatını yitirmiş olsa da dünya sahnesinden kopmamak için yeni ortama uyum sağlamıştır (Morgan, 2000: 1). Wilson'a göre (2016: 79), “uluslararası ticaret ve emeğin hareketini kolaylaştıran ülke her durumda pastadan bir dilim alabilir çünkü bunun için gerekli haber, bilgi, ulaşım ve iletişim alt yapılarına çoktan sahiptir”. Blair'e göre ise (2015: 1); Britanya İmparatorluğunun mirası bugün de devam etmektedir. Dilden edebiyata, ekonomiden politikaya ve askeriyeden spora kadar tüm dünyada Britanya'nın etkisi görülebilir. Ülkenin etki alanının Arktika ve Antarktika'ya kadar uzanması ve yüzyıllardır bu bölgeleri keşif ve araştırma faaliyetlerinin devam etmesi, küresel konjonktürde başat aktörlerden biri olmasını destekler niteliktedir.

2.2. Birleşik Krallık'ın Kutup Bölgelerine Yaptığı Keşif ve Araştırma Hareketleri

Birleşik Krallık coğrafi konumu dolayısıyla Arktika ile yüzyıllardır bağlantı halindedir. Arktika ile etkileşim olarak 500'lü yıllarda gerçekleşmiştir. Düzenli olarak bölgeyi keşif ve araştırma hareketleri ise 16. yüzyılda başlamıştır. Bu tarihten itibaren pek çok kâşif ve denizci bölgeyi ve özellikle Kuzeybatı geçidini keşfetmeleri için gerek kişiler gerekse hükümet tarafından desteklenmişlerdir. Bunun yanı sıra bölgede bilimsel keşifler de yapılmıştır. Ülkenin Antarktika'yı keşif hareketleri ise 17. yüzyılda başlamıştır. Britanyalı kâşif ve denizciler bölgede pek çok keşif ve araştırma faaliyetleri yapmışlardır. Bölgenin keşfi ile birlikte paylaşılması problemi de beraberinde gelmiş pek çok ülke Antarktika üzerinde toprak iddiasında bulunmuştur. Ayrıca Ülke bilimsel araştırmalar yoluyla Antarktika hakkında bilgi birikiminin artmasına katkıda bulunmuştur.

2.2.1. Birleşik Krallık'ın Arktika Bölgesini Keşif ve Araştırma Hareketleri

Arktika'nın en yakın komşusu olan Birleşik Krallık bölgedeki devletler ve halklarla uzun süredir devam eden siyasi, ekonomik ve kültürel bağlara sahiptir (House of Lords/Lordlar Kamarası⁴⁹, 2015: 6-9). “60° Kuzey enlemindeki Shetland Out Stack (İskoçya), Kuzey Kutup Dairesi'nin sadece 320 deniz mili güneyindedir” (Lordlar Kamarası, 2015 12). De Costa'ya göre (1880: 161), ülkenin kuzeye doğru bilinen ilk hareketi 505 yılında Kral Arthur döneminde gerçekleşmiştir. Ayrıca onuncu yüzyılın Anglosakson haritası, denizcilerin ve İngiliz coğrafyacılarının Kuzey Denizi'yle tanıştıklarını göstermektedir (De Costa, 1880: 164).

⁴⁹Birleşik Krallık parlamentosunun üst meclisidir. Üyelerini “Lord” unvanını taşıyan kişiler oluşturmaktadır. Daha sonraki bölümlerde “House of Lords” yerine “Lordlar Kamarası” kullanılacaktır.

Avrupalı güçler arasında Arktika üzerinde kara ve deniz rekabeti, toprak iddiaları Vestfalya sistemi kadar eskidir (Le Miere ve Mazo, 2013: 33). Avrupa'nın Arktika'ya ilgisi 16. yüzyılda Yeni Dünya'nın ve Ümit Burnu deniz yolunun keşfedilmesinden sonra Çin ve Doğu Hindistan'a alternatif ticaret yolları bulmak için daha geniş bir araştırmaya girilmesi sonucunda artış göstermiştir. Çoğunlukla ticari çıkarlarla finanse edilen Britanya ve Hollandalı kâşifler teşvik edilerek Kuzeybatı geçidini aramak için keşif hareketleri hız kazanmıştır (HM Government, 2013: 4; Le Miere ve Mazo, 2013: 21).⁵⁰

5 Mart 1496 tarihinde Kral VII. Henry bilinmeyen arazileri keşfetmesi için Venedikli denizci John Cabot'a (1450-1499) patent vermiştir (Blair, 2015: 2). Cabot Batı Okyanusu'nu keşfetmek için 1497 yılında sefere çıkmış ve Newfoundland'ı keşfetmiştir (Hanilçe, 2010: 60; Arnold, 2002: 16; Officer ve Page, 2012: 32-33; Blair, 2015: 2). Cabot'un oğlu Sebastian Cabot (1476-1557) ise babasının ölümünden sonra da seferlere devam etmiş, Amerika üzerinden Kuzeybatı pasajını arama girişiminde bulunmuştur (Officer ve Page, 2012: 34).

1576 yılında Kuzeybatı geçidini bulmak için görevlendirilen ilk Britanyalı olan Martin Frobisher (1535-1594) bu tarihten itibaren bölgeye üç sefer düzenlemiş fakat geçidi bulmada başarı sağlayamamıştır (Craciun, 2016: 14; Officer ve Page, 2016: 47).⁵¹ “Frobisher ilk seferi Meta Incognite'dan yatırımcıları (Kraliçe I. Elizabeth dâhil) Inuit esirleri getirdiğine ve altın içerdiğini iddia ettiği bazı kaya örnekleriyle döndüğüne ikna etmiştir” (Craciun, 2016: 15). 1585 yılında ise John Davis (1550-1605), geçidin bulunması için ilk seferine çıkmıştır (Officer ve Page, 2016: 51-53). Henry Hudson (1565-1611), Britanyalı tüccarlar adına geçidi bulmaya yönelik iki sefer düzenlemiş ve başarısız olmuştur (Officer ve Page, 2016: 53). Hudson, Arktika Okyanus parçalarını ve Kuzey Amerika'nın kuzeydoğusunu (Hudson Nehri, Hudson Boğazı ve bir bölümü 1587 yılında Frobisher tarafından keşfedilen Hudson Körfezi), Grönland yakınlarındaki bazı adaları keşfetmiştir (Janowska, 2014: 188-189).

17. yüzyılda Kuzeydoğu Geçidi'ni aramak için Britanya ve Hollandalılar tarafından girişimlerde bulunulmuştur (Officer ve Page, 2016: 44). Britanyalı Henry Hudson (1565-1611), 1607 ve 1608 yıllarında Kuzeydoğu Geçidi'ni aramak amacıyla çıktığı seferlerden ilkinde Grönland'ın doğusunda o zamana dek ulaşılan en yüksek nokta olan 80 °23' Kuzey Enlemine ulaşmış fakat geçidi bulamamıştır (Officer ve Page, 2016: 63). 1616 yılında William Baffin (1584-1622), Arktika'ya doğru çıktığı keşif yolculuğunda 77°44' Kuzey

⁵⁰ Asya'ya ulaşmak için Arktika güzergâhını kullanma teşviki, 17. yy' da Portekiz'in Afrika'nın güney rotası üzerindeki tekeli kaybetmesiyle azalmıştır (Le Miere ve Mazo, 2013: 20), fakat Britanya için durum çok da değişmemiş, bölge keşif hareketleri artarak devam etmiştir.

⁵¹ Frobisher'in üçüncü seferi 15 gemiyi içeren ve bugüne kadar Arktika'ya düzenlenen en büyük seferdi (Craciun, 2016: 14).

Enlemine ulaşarak John Davis'in keşfettiğinden 300 mil daha kuzeyi keşfetmiştir (Officer ve Page, 2016: 56).⁵²

James Cook (1728-1779) 1760 ve 1770'lerdeki Arktika ve Antarktika seferleri sonucunda botanik, etnografya, coğrafya, zooloji, astronomi ve diğer alanlarda yaptığı bilimsel keşiflerle bölgeler hakkında Britanyalıların daha fazla merak duymasını sağlamıştır (Gascoigne, 2015: 3; Craciun, 2016: 88). Pasifik Okyanusu'na üç sefer düzenleyen Cook'un 2 Ağustos 1778 tarihinde düzenlediği üçüncü seferinin amacı yüksek enlemlerde Atlantik ve Pasifik Okyanusları arasındaki bağlantı olarak varsayılan Kuzeybatı Geçidi'ni aramaktır (Robson, 2015: 211; Stern, 2015: 331). "Eğer geçit varsa, onun keşfi Britanya'nın iki okyanus arasında İspanyolların hak iddiasında buldukları ve kontrol ettikleri sulardan geçmeden yelken açmasına izin verecektir" (Robson, 2015: 211).

1815 Napolyon Savaşları'ndan sonra Britanya Amirallığı tarafından özellikle işsiz kalan subaylar ve fazlalık olan savaş gemileri kullanılarak, 'Amirallik Programı' adı altında, coğrafi ve hidrografik çalışmalarla Arktika'nın örgütlü bir biçimde araştırılması faaliyetlerine başlanmıştır (Le Miere ve Mazo, 2013: 21; Millar, 2013: 77-78).⁵³ 1818 yılında Britanya Amirallığı tarafından kumandanlarının John Ross (1777-1856), John Franklin (1786-1847) ve William Parry (1790-1855) olduğu dört geminin Arktika'ya ulaşarak Kuzeybatı Geçidi'nin geçilmesinin amaçlandığı sefer başlatılmıştır (Officer ve Page, 2012: 63; Millar, 2013: 77; Craciun, 2016: 2). "Seferler başarısızlıkla sonuçlansa da Franklin ve Parry'nin bir sonraki yıl başlatmış oldukları keşifler serisi Arktika keşiflerinin büyük ölçekte canlanmasını sağlamıştır" (Craciun, 2016: 2).

1817 yılında William Scoresby Junior Grönland'ın doğu kıyısından (74° paralelinden) geçtiğini belirtmiştir (Millar, 2013: 77). 1822 yılında William Scoresby (1789-1857), Grönland'ı keşif yolculuğuna çıkmak için hükümet desteğine başvurmuştur (Bravo, 2006: 512).⁵⁴ İlk amacı balina avlanma alanlarını arayarak yeni stok sağlamak, en azından Grönland'da yeni alanlar keşfederek yeni arazileri araştırmak, Grönland'ın bir ada olup olmadığını öğrenmektir (Bravo, 2006: 513; Millar, 2013: 77).⁵⁵ Yolculuk esnasında Scoresby ve oğlu zorlu deniz seferine dayanıklı yelken teknikleri geliştirmişler, balinaları takip ederek

⁵²Baffin'in ulaştığı enleme, gelecek 236 yıl boyunca hiçbir Avrupalı ulaşamamıştır (Officer ve Page, 2016: 56).

⁵³Bu çabalar Arktika'nın keşfi ve bilim alanlarında Britanya çıkarlarının mirasını oluşturmuştur. Birleşik Krallık gününüzde Arktika'da bölge üzerinde hak sahibi olmayan herhangi bir devletten daha fazla araştırma yapmaktadır. Amirallik Programı ülkede bugüne dek devam eden kutup bölgelerinin kültürel algılamalarını ve hayal dünyasında bir devrimi tetiklemiştir. Keşif süreci Birinci Dünya Savaşı'na kadar devam etmiş, Kuzeydoğu ve Kuzeybatı pasajlarından ilk transit geçiş 1878 ve 1906 yıllarında gerçekleşmiştir" (Le Miere ve Mazo, 2013: 21-22).

⁵⁴Ekonomik alanda Grönland'da balıkçılık faaliyetlerini yöneten Britanyalı yatırımcılar bölge keşif ve denizcilik araştırmalarının yapılmasında ekonomik katkı sağlamışlardır (Bravo, 2006: 532).

⁵⁵Scoresby'nin Arktika'da balıkçılık seferini yapmasıyla birlikte bölgede balina avcılığı endüstrisi hızla büyümüştür (Bravo, 2006: 524).

ve astronomik gözlemlerini kullanarak o dönemin yeni rekoru olan 81°12'42" Kuzey Enlemine ulaşmışlardır (Bravo, 2016: 524). Scoresby'ye göre; "Arktika'daki buz koşulları yıldan yıla çeşitleniyordu ve eğer Kuzeydoğu geçidi varsa da ticari bir değeri yoktu" (Officer ve Page, 2012: 64). Yolculuk esnasında meteorolojik, manyetik ve hidrografik gözlem ve deneyler yapan Scoresby, ülkenin Grönland hakkında yeni bilgiler edinmesine büyük katkı sağlamıştır (Bravo, 2006: 513-515).

Bir deniz subayı olan Sir James Clark Ross (1800-1862), 1819'dan 1827 yılına kadar Parry ile Arktika seferini yürütmüşlerdir (Millar, 2013: 77; Janowska, 2014: 190).⁵⁶ Kuzeybatı Geçidi'ni aramayı bırakan Parry, 1827 yılında Spitsbergen'in kuzeyine doğru yolculuğa çıkarak 82°45'N' Kuzey Enlemine ulaşmış ve buradan buz örnekleri toplamıştır (Officer ve Page, 2012: 72). 1845 yılında Franklin, "Erebus" ve "Terror" adlı gemiler ve 129 mürettebatla Kuzeybatı geçidini aramak üzere sefer düzenlemiştir; fakat gemiler ve mürettebat esrarengiz bir biçimde kaybolmuştur (Millar, 2013: 78; Lordlar Kamarası, 2015: 12; Craciun, 2016:1).⁵⁷ Craciun'a göre (2016: 32); "Franklin'in 1845 seferi Arktika'nın İngiliz hayal gücünü şekillendirmesinde önemli rol oynamıştır". İskoç kâşif John Rae (1813-1893); kaybolan Franklin'i bulmak için 1848-1849, 1851 ve 1853-1854 olmak üzere üç sefer düzenlemiş, Kanada sahil şeridinin 1400 mil (2255 km) üzerine ulaşmış ve ayrıca Kral William Land'in bir ada olduğunu keşfetmiştir (Janowska, 2014: 189).

Özellikle Cook, Parry ve Scoresby döneminde yapılan keşifler Okyanus hakkındaki bilgi birikiminin artması, okyanus alt ve üst tabakalarında gözlem ve deneyler, rüzgâr ve topografya hakkında çalışmalar, yeni arazileri ziyaret etme ve seferden sağ kurtulmanın ötesinde bir hal almıştır (Bravo, 2006: 519). Bunların arasında Arktika buz tabakasındaki değişimlerin ülke tarımına etkisini araştırmayı içeren bir dizi tarımsal iyileştirme, yeryüzü şekillerini daha iyi öğrenmek amacıyla jeodezi deneyleri yapmak da vardır (Bravo, 2006: 522).⁵⁸ Britanya İmparatorluğu'nun denizler üzerinde küresel ve emperyal güç konumuna gelmesi ticaret ve bilimsel faaliyetlerin bir arada yürütülmesinden kaynaklanmaktadır (Bravo, 2006: 521; Blair, 2015: 1).

⁵⁶Ross, hem Arktika hem de Antarktika kıtasında manyetik araştırmalar yapmıştır (Janowska, 2014: 189-190).

⁵⁷Franklin'in gemileri, geçitten içeri girmek veya eve dönmek için başarısız olduklarında, 19. ve 20.yüzyıl boyunca özel olarak ve İngiliz, ABD ve Kanada hükümetleri tarafından finanse edilen çok sayıda arama gemisi bölgeye gönderilmiştir. 2014 yılında Spacember'de Franklin'in Erebus'unun bulunması küresel manşetlerde yerini almıştır (Craciun, 2016: 1).

⁵⁸Kâşif olmak, gezinmek, araştırmak, doğal dünyayı tasvir etmek için yeni disiplin ve özveri biçimleri talep etmiştir (Bravo, 2006: 519).

2.2.2. Birleşik Krallık'ın Antarktika Bölgesini Keşif Hareketleri

Antarktika hakkındaki bilgiler 17. yüzyılda Britanyalı ve Amerikalı denizcilerin balıkçılık faaliyetlerine kadar uzanmaktadır (Roucek, 1986: 72). 18. yüzyılın sonlarında ve 19. yüzyılın başlarında Antarktika'ya ilgi büyük ölçüde kıta etrafındaki sulardaki kaynakların balina avcılığı tarafından sömürülmesine odaklanmıştır (BAS, 2012; Dodds, 2012: 27). 19. yüzyılda dönem konjonktürel jeopolitik ve ekonomik kaygılar, Avrupalı kâşifleri kutup bölgelerini keşfetmeye teşvik etmiştir (Millar, 2013: 77). Bu amaçla 1770'lerde Antarktika'da uygun balina avlanma alanları ve fok bölgelerini bulmak, ayrıca karasal avantaj elde etmek için Amirallik Programı kapsamında bilimsel araştırma seferleri başlatılmıştır (Larson, 2011: 2; Millar, 2013: 77).

Birleşik Krallık'ın Antarktika ile bağlantısı 1772-1775 yılları arasında Kaptan James Cook'un (1728-1779) ilk defa Güney Kutup Dairesi'ni dolaşmasıyla başlamıştır (Murray, 1894: 6-7; Larson, 2011: 247; Glasberg, 2012: 5; Dodds, 2012: 1). 71° 10' Güney Enlemine ve 106° 54' Batı Boylamına ulaşan ilk insan olan Cook, burada muhtemelen buz bariyerini ve ötesinde dağları gördü (Murray, 1894: 7; BAS, 2012). Güney Georgia⁵⁹ ve Güney Sandwich Adalarını keşfeden Cook'un kürklü fok hakkındaki raporları ve deniz memelileri ile dolu olan okyanus tasvirleri Britanya ve Amerikalı denizciler başta olmak üzere birçok denizcinin Güney Okyanusu'na yönelmesine yol açmıştır (BAS, 2012; Glasberg, 2012: 53; Dodds, 2012: 21; Dodds ve Nuttall, 2016: 33).

18. yüzyıl boyunca 60 ve 70. Paraleller arasında çok sayıda sefer düzenlenmiş ve neredeyse her seferde yeni bir toprak parçası keşfedilmiştir (Murray, 1984: 8). 1819 yılında Cape Horn'a yelken açan yerbilimci Yüzbaşı William Smith (1769-1839) Güney Shetland ve civarındaki adaları keşfetmiş ve burada çok sayıda foka rastlamıştır (Murray, 1894: 10; BAS, 2012; Dodds ve Nuttall, 2016: 35). Aynı yıl denizci Edward Bransfield (1785-1852) iki ay boyunca bölgeyi araştırmış ve gördüklerini şemalandırmıştır (BAS, 2012). Smith ve Bransfield'in 1820 yılında Antarktika kıtasını gören ilk insanlar olduklarına inanılmaktadır (BAS, 2012; Dodds, 2012: 25; Dodds ve Nuttall, 2016: 35).

Antarktika'ya düzenlenen seferlerin en büyük ve başarılı olanları 1839-1843 yılları arasında Sir James Clark Ross'un (1800-1862) düzenlediği üç sefer olarak kabul edilmektedir. Bunun sebebi Ross'un önceki seferlere kıyasla daha güvenilir bilgiler sunması, sona ermiş ve başarıya ulaşmış olan keşifleri bir araya getirmesinden kaynaklanmaktadır (Murray, 1894: 8; BAS, 2012). Ross'un seferinin başarılı olmasının altında yatan en önemli

⁵⁹Aslında 1675 yılında Britanyalı tüccar Antonio de la Roche Güney Georgia adasını ilk keşfeden kişi olmasına rağmen, karaya çıkma 1775'te Kaptan James Cook'un Britanya topraklarını talep ettiği ana kadar yapılmamıştır (Dodds, 2012: 24).

nedenlerden biri de gemilerini okyanus şartlarına dirençli hale getirecek şekilde kuvvetlendirmesi ve gemi sondaj cihazlarını yeniden tasarlamasıydı (Murray, 1894: 8; Millar, 2013: 81). Seferlerin başlıca amacı manyetik gözlemler yapmak, keşif sırasında bölgenin fiziksel ve biyolojik koşulları hakkında bilgi toplamak; ayrıca meteorolojik gözlem yaparak Antarktika'nın sürekli düşük atmosferik basıncına dikkat çekmek, deniz taraması yapmak ve kayaç türlerini incelemektir (Murray, 1894: 8-10). Ross, 1841-1842 yıllarındaki Antarktika sularını bilimsel olarak araştırmak için düzenlediği keşif seferinde 78. paralele ulaşarak Victoria Land ve kendi adını verdiği Ross Adası'nı ve Ross Denizi'ni keşfetmiştir (Murray, 1894: 8; Larson, 2011: 3; Millar, 2013: 77; Dodds ve Nuttall, 2016: 35). Ross Adası o zamana kadar ulaşılan en güneydeki toprak parçasıydı.

Antarktika, 1894 yılında Londra'da düzenlenen Uluslararası Coğrafya Kongresi'nde (International Geographical Congress) ve daha sonra Kraliyet Coğrafya Topluluğu (Royal Geographical Society) gibi organlar tarafından bilim açısından marjinal alan olarak tasvir edilmiştir (Beck, 1983: 449). 1901-1904 yılları arasında Amiral Robert Falcon Scott (1868-1912) önderliğindeki ekip Britanya Ulusal Antarktika Keşif Seferi (British National Antarctic Discovery Expedition) sırasında bölgeyi araştırarak kara parçası, iklim ve vahşi yaşam hakkında bilgi toplamıştır (Hayton, 1959: 358; BAS, 2012; Dodds, 2012: 1). Ross Adası'na istasyon kuran Scott, Ross Buz Sahaneliğini geçerek çok sayıda gözlem kaydetmiştir (BAS, 2012).

“Antarktika Kâşifi” unvanını almak isteyen Kaptan Scott, 1910 yılında bölgeye geri dönmüş 17 Ocak 1912 yılında hedefine ulaşmıştır (Roucek, 1959: 350; BAS, 2012; Dodds, 2012: 30). Ancak Norveçli kâşif Roald Amundsen (1872-1928) Antarktika'ya kendisinden yaklaşık bir ay önce (14 Aralık 1911'de) ulaşmıştır (Roucek, 1959: 350; Lansing, 2000: 10; Glasberg, 2012: 4-5). Amundsen günümüzde Güney Kutbuna ulaşan ilk kişi olma unvanına sahipken Scott'un keşifleri biyoloji, meteoroloji ve jeolojide önemli aşama kaydedilmesine olanak sağlamıştır (BAS, 2012). Scott ve adamları tarafından elde edilen gözlemler, ölçümler ve örnekler günümüzde halen Antarktika biliminde bir ölçüt olarak kullanılmaktadır (BAS, 2012).

Antarktika'nın keşfedilmesi beraberinde bölge paylaşım sorununu da getirmiştir. Antarktika topraklarında ilk resmi hak iddiası 1908 yılında Britanya tarafından yapılmıştır (Roucek, 1986: 72).⁶⁰ 1914 yılından önce Britanya kutup keşifleri sınırlı hükümet finansmanı tarafından desteklenmekteyken bu tarihten itibaren doğrudan hükümet destekli seferler

⁶⁰1908'den itibaren altı ülke; Yeni Zelanda (1923), Fransa (1924), Avustralya (1924), Norveç (1939), Şili (1940) ve Arjantin (1943) resmi hak iddialarında bulunarak kıta üzerindeki toprakların ve kıtayı çevreleyen okyanusun bazı bölümlerini talep etmişlerdir (Roucek, 1986: 72; Dodds, 2006: 59).

düzenlenmiştir (Beck, 1983: 449; Larson, 2011: 173). 1907-1909 arasında Britanyalı Teğmen Ernest Shackleton (1874-1922) Antarktika'ya ulaşmak için seferler düzenlemiştir (Hayton, 1959: 350; Lansing, 2000: 9; Dodds, 2012: 29). 1914-1917 yılları arasında düzenlediği İmparatorluk Trans-Antarktik Seferi ise Shackleton için trajik bir biçimde sonuçlanmıştır (Lansing, 2000: 21-25; Morrell ve Capparell, 2002: 1; Dodds, 2012: 33-34). Antarktika Kıtası'ndan ilk defa geçiş yapmayı planlayan Shackleton'un gemisi kış koşullarına dayanamayarak deniz buzları tarafından parçalanmış, mürettebatı Fil Adası'na kaçmıştır (Morrell ve Capparell, 2002: 107; BAS, 2012).⁶¹

Britanya'nın Antarktika'da yaptığı en önemli keşifler 20. yüzyılın başlarında gerçekleşmiştir (BAS, 2012). Dodds'a göre (2008: 47-48), 20. yüzyılın başlarında balina yağının artan ticari önemi Britanya'nın emperyal hırslarını artırmakta, ticaret, piyasa ve kaynaklar için rekabetin artması ticari ve askeri kapasiteyi artırma zorunluluğunu beraberinde getirmekteydi. Britanyalılar 1910-1940 arası dönemde Antarktika bölgesindeki İngiliz gücünü pekiştirmek için dört strateji uygulamışlardır. Bunlar;

1. Antarktika'daki toprak iddiaları için bölgesel platformlar sağlama ve genel olarak bölgeye erişimi artırma,
2. Kaynak kullanımının kontrolü ve düzenlenmesi,
3. Keşiflerin desteklenmesi (Britanya Kraliyet Araştırma Gemisi Discovery II'nin Güney Okyanusu'nu araştırma programını başlatma ve destekleme kararı),
4. Arjantin, Fransa, ABD gibi diğer tarafların hareketlerinin yakından izlenmesi, rakipler hakkında bilgi toplama ve işlemeydi (Dodds, 2008: 48-49).

İkinci Dünya Savaşı'ndan önceki son Britanya seferi Avustralyalı kâşif John Rymill (1905-1968) tarafından yönetilmiştir (BAS, 2012). 1934-1937 yılları arasında Rymill jeoloji, meteoroloji, glasiyoloji ve biyolojik araştırmaları içeren kapsamlı bir bilimsel program yürütmüştür (BAS, 2012; Dodds, 2012: 36). John Rymill'in önderliğindeki Graham Land Seferi'nde (1934-37), Antarktika Yarımadası'nın fiziksel olarak kıtanın geri kalanına bağlı olduğunu göstermek için uçak kullanılmıştır (Dodds, 2012: 36). Rymill, Antarktika Yarımadası'nın Antarktika ana karasının bir parçası olduğunu keşfetmiş ve daha sonra yapılacak keşifler için yüksek bir bilimsel standart oluşturmuştur (BAS, 2012).

1925-1949 yılları arasında Birleşik Krallık Hükümeti, Keşif Araştırmaları (Discovery Investigation) olarak bilinen bir dizi seferi desteklemiştir (BAS, 2012). Antarktika deniz biyolojisini anlama, bilimsel ve oşinografik araştırmalar yapma ve daha önce keşfedilmemiş

---

⁶¹ Shackleton, 1921 yılında Güney Georgia'ya daha fazla sefer düzenleme girişiminde bulunacakken aniden hayatını kaybetmiştir (BAS, 2012).

bölge sularının haritalandırılması hususunda başarı kaydedilmiştir (BAS, 2012). 1937 düzenlenen İmparatorluk Konferansı bölge işgalini meşrulaştırmak için ilgili bölgelerde hava tahmin istasyonlarının kurulması kararını onaylamıştır (Dodds, 2008: 49).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KLASİK REALİZM VE NEO-REALİZM BAĞLAMINDA BİRLEŞİK KRALLIK'IN ARKTİKA POLİTİKALARININ İNCELENMESİ

Eski Yunanlılar Arktika'yı "Ayı altındaki bölge" (Arktos); Kuzey Kutup Dairesini ise gece gökyüzündeki "Büyük Ayı" olarak tanımlamaktaydı (Duncan, 2003: 6; Le Miere ve Mazo, 2013: 11). Arktika'nın tanımlamaları ve coğrafi sınırlamaları bilimsel, çevresel, coğrafi, politik ve kültürel yaklaşımlara göre farklılık göstermektedir (Duncan, 2003: 6, HM Government, 2013: 1; Le Miere ve Mazo, 2013: 1; Dodds ve Nuttall, 2016: 4). Genel olarak Arktika; 66 °32' Kuzey Enlemi üzerinde kalan ve Temmuz ayı sıcaklık ortalaması 10°C'yi geçmeyen bölge olarak tanımlanmaktadır (HM Government, 2013: 1; Le Miere ve Mazo, 2013: 41). Anderson'a göre (2009: 149), Arktika, insanlık tarihinde bu gezegende görülen her şeyden büyük, geniş ölçekte değişim ve dönüşüm geçirmektedir.

Arktika'nın en yakın komşusu olan ülkenin kuzeye doğru yolculuğu bilindiği kadarıyla ilk olarak altıncı yüzyılda başlamıştır. Onuncu yüzyıl Anglo-Sakson haritaları ise Kuzey denizinde faaliyetler yürütüldüğünü kanıtlar niteliktedir. Sistematik olarak ülkenin keşif ve araştırma hareketleri, 16. yüzyılda başlamış, balina avcılığı ve Asya'ya kuzeyden deniz yolu bulma girişimlerinin bir sonucu olarak büyümüştür (Janowska, 2014: 188; Depledge, <https://www.arcticyearbook.com/ay2012/>, erişim tarihi: 15.04. 2017). Birleşik Krallık'ın Arktika'da yaklaşık 500 yıldır süren keşif ve araştırma faaliyetleri devlet tarafından çeşitli yollara teşvik edilmiştir/edilmektedir. Bu durumlar ülkenin bölge hakkında geniş bilgi birikimine sahip olmasını sağlamıştır. Lordlar Kamarası'na göre (2015: 12), "günümüzdeki siyasi, kurumsal ve ekonomik bağlar tarihsel ilişkileri tamamlar niteliktedir".

Dodds ve Nuttall'a göre (2016: 37), "küreselleşmenin çok yönlü karmaşık yapısı kutup bölgelerinin içerisinde ve ötesinde çeşitli sermaye akışlarının ve dalgalanmaların ortaya çıkmasına kaynaklık eder". Değişiklikler olası fırsatlar ve tehditleri ortaya çıkardıkça Birleşik Krallık bölgede uluslararası ekonomik ve stratejik ilgi alanlarını genişletmiştir (Lordlar Kamarası, 2015: 34). Birleşik Krallık'ın Arktika'daki çıkarlarının ve bağlantılarının çeşitliliği bölge pozisyonunu güçlendirmesinde etki sağlamaktadır (Lordlar Kamarası, 2015: 94). Ülke, coğrafi konumu nedeniyle bölgeyle farklı rotalarla etkileşime girebilme olanağına sahiptir (HM Government, 2013: 94). Arktika doğal kaynakları bölgede ulusal çıkarlar ve yeni dengelerin kurulması için teşvik edici niteliktedir. Ülkenin bölgedeki çıkarlarını devam ettirme arzusu bölge güvenliğinin devamlılığı hususunda stratejiler üretmesini gerekli kılmaktadır. Ayrıca bölgedeki insan faaliyetlerinin gelişmesi ve genişlemesi, teknolojik

ilerlemeler ülke araştırma merkezleri, üniversiteler ve işletmeler için daha fazla fırsat yaratabilecektir.

Bu bölümde Klasik Realizm ve Neo-Realizm perspektifiyle ilk olarak iklim değişikliğinin Birleşik Krallık Arktika politikalarına etkileri değerlendirilecektir. İkinci olarak küreselleşme sonucu hız kazanan bölge ekonomik faaliyetlerinin ülke politikalarına etkileri değerlendirilerek bu hususta bölge küreselleşmesinin ve ekonomik faaliyetlerinin Birleşik Krallık Arktika politikaları üzerindeki etkileri incelenecektir. Üçüncü olarak bölge güvenliğinin ülke çıkarları açısından önemi araştırılacaktır. Dördüncü kısımda ise Birleşik Krallık'ın bölgede uyguladığı bilimsel faaliyetler incelenecektir.

3.1. Birleşik Krallık Arktika Politikaları: İklim Değişikliği

Belirli bölgede ve/veya tüm dünyada hava koşullarında yaşanan, antropojenik ya da doğal kaynaklı olabilen, etkisi açıkça hissedilen ve uzun bir dönemi kapsayan değişimler iklim değişikliği olarak adlandırılmaktadır (Anderson, 2009: 84; Australian Academy of Science, 2015: 1). İklim değişikliği, son yüz yılda etkisini Arktika'da dünyanın geri kalanına göre iki kat daha fazla hissettirmektedir (NASA, <https://www.nasa.gov/topics/earth/features/upsDownsGlobalWarming.html>, erişim tarihi: 11.09.2017; IPCC/Intergovernmental Panel on Climate Change, 2014: 10; Pincus ve Ali, 2015:1;).⁶² Buna bağlı olarak bölgede buzulla kaplı okyanus alanlarındaki düşüş yıl boyunca devam etmekte, mevsimlik kar örtüleri, dağ ve kıta buzulları ve permafrost tabakasında gözle görülür azalmalar gerçekleşmektedir (IPCC, 2013: 20; HM Government, 2013: 3; Brigham, 2015: 359; Stone, 2015: 234-235; Lindblad ve Warner, 2016:6).

Le Miere ve Mazo'ya göre (2013: 25-26); "19. yüzyılın ikinci yarısından bu yana küresel ortalama yüzey sıcaklığı 0,78 °C artmış, 1953 ten 2006'ya kadar yıllık asgari kutup deniz buzu genişliği ortalama %7,8 oranında azalmıştır. 2005 yılından bu yana Arktika'daki sıcaklıklar sürekli olarak artmakta ve her yıl rekor kırmaktadır. Bölgede ortalama sıcaklık 1961-1990 yılları seviyesinin 1,5 °C üzerindedir. Son 2000 yılda bölgede ortalama sıcaklık her zamankinden daha yüksek iken buz miktarı ve hacmi rekor düzeyde düşüktür".

Küresel iklim değişikliği neticesinde ısınma deniz seviyesinde beklenenden daha erken sürede artışa neden olacak, aynı zamanda aşırı hava frekansını daha da hareketlendirerek kalıcı örtüsünün çözülmesini hızlandıracaktır. Bu durum küresel sıcaklığın

⁶²Küresel sıcaklık artışlarını endüstriyel dönem öncesi seviyeye (2 °C seviyesine ya da altına) düşürmek için uluslararası çabalar gösterilmesine rağmen Arktika'nın diğer bölgelere nazaran iki kat daha fazla ısınması beklenmektedir (HM Government, 2013: 3).

ve deniz seviyelerinin yükselmesine katkıda bulunacaktır. Arktika Okyanusu'nun artan miktarda karbondioksiti emerek asitlenmesi, bölgede deniz canlılarının dağılımında ve miktarında değişiklik yaratarak temel besin ve gelir kaynağı olan balıkçılık endüstrisine etki edebileceğinden bölgedeki balık stokunun geleceği ile ilgili endişeler artmaktadır (Exner-Pirot, <https://www.arcticyearbook.com/ay2012/>, erişim tarihi: 15.04. 2017). Ayrıca iklim değişikliği Birleşik Krallık da dâhil olmak üzere dünyadaki memelilerin ve kuşların göç yolları üzerinde değişiklik yaratacaktır (HM Government, 2013: 4).

Bölgesel ve küresel ölçekte antropojenik ısınmaya bağlı olarak ortaya çıkan değişiklikler Arktika'yı giderek daha erişilebilir hale getirmekte, ulaşım ve denizcilik faaliyetleri için uzun sezon fırsatları yaratmakta, yeni kaynak ve arama çalışmalarını kolaylaştırarak hızlandırmaktadır (Le Miere ve Mazo, 2013: 9; Brigham, 2015: 359). Bölgedeki iklim değişikliği, küresel ticaret yollarını değiştirme ve böylece yeni ekonomik fırsatlar üzerine kurulu yeni siyasi ilişkiler yaratma potansiyeline sahiptir (Le Miere ve Mazo, 2013: 119; ISAB, 2016: 4-5; Melia vd., https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/634437/Future_of_the_sea_-_implications_from_opening_arctic_sea_routes_final.pdf, erişim tarihi: 10.01.2018). Dodds ve Nuttall'a göre (2016: 118), "iklim değişikliğinin bölge üzerindeki etkileri konusundaki küresel endişe, bölgenin sunduğu kaynak çıkarma umuduyla sık sık tazelenmektedir".⁶³ Bu durumlar Klasik Realist ve Neo Realist bakışla değerlendirildiğinde, bölgede ısınma nedeniyle kaynaklara erişimin kolaylaşması anarşik uluslararası sistemde Birleşik Krallık'ın ulusal çıkarları açısından fayda sağlamasının, ülkenin çeşitli ekonomik kazanımlar edinerek bölgede güç dengesini kendi lehine çevirmesinin önünü açabilecektir.

"Arktika ve çevresindeki iklim değişimi, doğal ve beşeri yaşam alanlarına tehdit oluşturacak bir biçimde istikrarsız hava koşullarına yol açmaktadır" (Janowska, 2014: 187). Arktika'da yaşanan iklimsel değişimler coğrafi konumu nedeniyle etkisini Birleşik Krallık'ta da hissettirmektedir (Depledge, <https://www.arcticyearbook.com/ay2012/>, erişim tarihi: 15.04. 2017; Janowska, 2014: 188). Özellikle son on yıldır global ölçekte etkisi hissedilen iklim değişikliği, Birleşik Krallık tarafından şeffaf ve sistematik bir biçimde ele alınmaktadır

⁶³Lordlar Kamarası'na göre (2015: 6); Arktika'da yaşanan süreçler iklim değişikliğini daha da yükselterek daha fazla ısınma ve değişime neden olma potansiyeline sahiptir. Bölgenin birçok yönü ve değişime nasıl tepki vereceği husundaki bilgi birikimi az olduğundan bu geri beslemenin doğasını ve şeklini tahmin etmek çok zordur.

(Janowska, 2014: 187). Ülke, bölgede sera gazı emisyonlarının azaltılmasını amaçlayan bir dizi faaliyete katılmıştır (Janowska, 2014: 194).⁶⁴

Lordlar Kamarası'na göre (2015 92); Birleşik Krallık, Arktika biyo-çeşitliliğini desteklemek, bölgenin iklim değişikliği karşısında savunmasızlığını korumak, dünya denizlerindeki ısınmanın ve erimenin etkisini, deniz seviyesindeki artışı azaltmak ve insan haklarını korumak için küresel kamu yararına çalışmaktadır.

Bu durumlar Klasik Realist ve Neo Realist bakışla değerlendirildiğinde; anarşik uluslararası sistemde Birleşik Krallık'ın bölge politikaları ulusal çıkarları açısından fayda sağlamasının, çeşitli ekonomik kazanımlar edinmesinin ve bölgede güç dengesini kendi lehine çevirmesinin önünü açabilir. Arktika bölgesine coğrafi yakınlığı ve uzun zamandır yaptığı keşif ve araştırma faaliyetleri neticesinde Birleşik Krallık, bölge hakkında geniş deneyim ve bilgi birikimine sahip olmuştur. Bölgede yaşanan iklim değişikliği ile ilgili faaliyetlerde aktif rol üstlenen Birleşik Krallık, ulusal çıkarlarını korumak ve artırmak amacıyla bölge hakkında tarihsel bilgi birikiminden faydalanarak ve aynı zamanda sürekli olarak bilgi birikimini artırarak Arktika üzerinde söz hakkını sağlamlaştırmaya ve genişletmeye çalışmaktadır.

Ülke, bölgede diplomatik ve ekonomik gücünü artırmak amacıyla küresel kamu yararı adı altında kendi çıkarlarını maksimize etmeye çalışmakta bu amaçla çeşitli politikalar üreterek bölge ülkelerine kabul ettirmeye çalışmaktadır (Depledge, 2013: 1448). Birleşik Krallık'a göre; deniz güvenliği ve kirliliğin azaltılması konularında Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (United Nations Convention on the Law of the Sea-UNCLOS),⁶⁵ Denizde Can Güvenliği Uluslararası Sözleşmesi (International Convention for the Safety of Life at Sea-SOLAS)⁶⁶ ve Denizlerin Gemilerden Kirlenmesini Önleme Uluslararası Sözleşmesi (International Convention for the Prevention of Pollution from Ships-MARPOL)⁶⁷ kuralları uygulanmalıdır (Janowska, 2014: 195; Melia vd., https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/634437/Future_of_the_sea_-_implications_from_opening_arctic_sea_routes_final.pdf,

⁶⁴Ülke, 2010 yılından bu yana özellikle sera gazı emisyonlarının azaltılması için olasılıklar ve çözüm yollarının tartışıldığı forumlara katılmış iklim değişikliğiyle mücadele hususunda çeşitli faaliyetler üstlenmiştir. Detaylı bilgi için bk. Janowska, 2014: 193.

⁶⁵Detaylı bilgi için bk. UN. http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/convention_overview_convention.htm, (erişim tarihi: 02.04.2018).

⁶⁶Detaylı bilgi için bk. IMO. [http://www.imo.org/en/About/Conventions/listofconventions/pages/international-convention-for-the-safety-of-life-at-sea-\(solas\)-1974.aspx](http://www.imo.org/en/About/Conventions/listofconventions/pages/international-convention-for-the-safety-of-life-at-sea-(solas)-1974.aspx), (erişim tarihi: 05.01.2018).

⁶⁷Detaylı bilgi için bk. IMO. [http://www.imo.org/en/about/conventions/listofconventions/pages/international-convention-for-the-prevention-of-pollution-from-ships-\(marpol\).aspx](http://www.imo.org/en/about/conventions/listofconventions/pages/international-convention-for-the-prevention-of-pollution-from-ships-(marpol).aspx), (erişim tarihi: 05.01.2018).

erişim tarihi: 10.01.2018). Taşımacılık sanayiinin düzenlenmesi hususunda ise Birleşik Krallık'ın öncü rol aldığı Uluslararası Denizcilik Örgütü (International Maritime Organisation-IMO)⁶⁸ esaslarına göre bölgede faaliyetler yapılmalıdır (Depledge, <https://www.arcticyearbook.com/ay2012/>, erişim tarihi: 15.04. 2017; Janowska, 2014: 195).

İnsan doğasının kötü, insanların ise bencil ve çıkarıcı olduğunu savunan Klasik Realizme göre değerlendirildiğinde; ülke bölgede güvenliğini sağlayarak ulusal çıkarlarını koruma ve artırma adına bu tarz politikalar izlemektedir. Realizm, uluslararası hukuka kuşkuyla yaklaşırsa da devletlerin yeri geldiğinde ulusal çıkarlarına fayda sağlayacak ittifaklar kurmasının gerekliliğine değinmektedir. Bu nedenle Birleşik Krallık oluşumunda rolünün ve etkililiğinin fazla olduğu küresel antlaşmaların bölgede uygulanması gerektiğini savunur. Ülke bu yolla güç dengesini kendi lehine döndürmeye ve mutlak kazanımlarını artırmaya çalışmaktadır. Neo-Realist bakış açısıyla değerlendirildiğinde ise sistemin anarşik yapısı Birleşik Krallık'ın güvenliğini korumak ve hayatta kalmak için bu tarz savunmacı politikalar izlemesine neden olmaktadır. Ülkenin lider konumda olduğu çeşitli organizasyonlar ve sözleşmelerin meşruiyet kazanmasını istemesinin ve güç dengesini kendi lehine çevirmeye çalışmasının nedeni bir nevi dengeleme politikası yaratmaktadır. Ayrıca ülke liderlik konumunda olduğu çeşitli sözleşme ve organizasyonların meşruiyet kazanması yoluyla bölgedeki güvenliğini ve devamlılığını güçlendirmek, bölgede alınacak kararlarda daha fazla söz sahibi olmak ve rakiplerine göre göreceli kazançlarını artırmak istemektedir. Bu durum Mearsheimer'in de belirttiği gibi (2014: 41-42); ülkenin bölgesel hegemon olma arzusunun göstergesi olabilir.

3.2. Birleşik Krallık Arktika Politikaları: Küreselleşme Sonucu Hızlanan Ekonomik Faaliyetler

Küreselleşme genel olarak küresel ekonomik sistemin bütünleşmesine, özellikle de malların, hizmetlerin, sermayenin, teknolojinin ve bilginin insanlar arasında ve ulusal sınırları aşarak dalgalanmasına vurgu yapmaktadır (Dodds ve Nuttall, 2016: 33; Pevehouse ve Goldstein, 2017: 2). Küreselleşme olarak adlandırılan süreç karmaşık ve çok yönlüdür. Küreselleşme kavramı 20. yüzyıl sonlarında ortaya çıkan bir kavram olsa da, 19. yüzyıl uluslararası sisteminin yapısı ile küreselleşme arasında benzerlikler bulunmaktadır. Arktika göz önünde bulundurulduğunda, özellikle son dönemdeki çalışmalarda, bölge içerisinde ve ötesinde çeşitli dalgalanma ve değişimlere dikkat çekilmektedir (Dodds ve Nuttall, 2016: 37). Bunlar arasında balık, petrol, doğal gaz ve demir cevheri, çinko ve uranyum gibi stratejik

⁶⁸Detaylı bilgi için bk. IMO. <http://www.imo.org/en/OurWork/Pages/Home.aspx>, (erişim tarihi: 02.10.2018).

mineraller de dâhil olmak üzere doğal kaynakların kullanılması ve sömürülmesi yer almaktadır. Bölgede küreselleşme sonucunda ekonomik faaliyetlerin hız kazanmasıyla birlikte Birleşik Krallık ülke çıkarları ve politikaları bu yönde şekillenmeye başlamıştır.

3.2.1. Küreselleşmenin Birleşik Krallık Arktika Politikaları Üzerindeki Etkileri

1920 ve 1930'lu yıllarda kutup bölgelerini küresel dünyaya bağlamak amacıyla keşif ve araştırma hareketleri hız kazanmış, bu dönemde Arktika'nın geniş mineral ve enerji kaynaklarını büyük ölçekte sömürme faaliyetleri başlamıştır. Ayrıca bölgede yeni taşımacılık ve navigasyon teknolojilerini kullanarak potansiyel ulaşım yollarını araştırmak, telgraf, radyo ve telefon ağları kurmak için girişimlerde bulunulmuştur (Nord, 2016: 10).

“Kutup araştırmalarının altın çağının sona ermesi beraberinde yeni bir ticari ve endüstriyel faaliyet çağını getirmiştir” (Le Miere ve Mazo, 2013: 22). Bölgede ticari faaliyetler ve doğal kaynakların kullanımı yüzyıllar boyunca avcılık, 19. yüzyıldan beri madencilik ve 1920'den bu yana petrol ve gaz arama çıkarma faaliyetlerini kapsamaktadır (Lordlar Kamarası, 2015: 31).⁶⁹ Soğuk Savaş döneminde Arktika'da ekonomik faaliyetler arttıkça bölge askeri açıdan da stratejik önem kazanmaya başlamış, özellikle SSCB ve ABD denizaltılarını bölgeye konuşlandırarak, burada savunma ve silahlanma stratejilerini test etme imkânı bulmuşlardır (Anderson, 2009: 73-74; Finger-Stich ve Finger, <https://www.arcticyearbook.com/ay2012/>, erişim tarihi: 15.04. 2017).⁷⁰ 20. yüzyılın sonlarında Kuzey Amerika ile Uzakdoğu arasındaki seferler için Arktika hava rotalarının kullanılması, uçuş saatlerini kısaltarak yakıt maliyetini ciddi miktarlarda düşürmüştür (Humper ve Raspotnik, <https://www.arcticyearbook.com/ay2012/>, erişim tarihi: 15.04. 2017).

Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve teknolojinin gün geçtikçe ilerlemesi ise bölgede küreselleşme hareketlerini hızlandırmıştır. Heininen'e göre (2011: 40-41), küreselleşme yüzyıllardır bölgeyi etkilemekle birlikte 21. yüzyıla gelindiğinde etkisi daha fazla hissedilmekte ve giderek etki alanını genişletmektedir. Arktika, pek çok aktörün ulusal çıkarları açısından odak noktası konumuna gelmiştir. Bu durum aynı zamanda bölgeye gerçekleşen göç hareketlerinin de artmasına neden olmuştur. 21. yy başlarında %10'unu yerli halkların oluşturduğu yaklaşık dört milyon insan Arktika'da yaşamakta iken bu sayı

⁶⁹Bölgede özellikle demir yolu ve madencilik faaliyetleri hız kazanmıştır. 1899'da kömür madenciliği Spitsbergen'de, altın madenciliği ise 1880'lerde Alaska ve Yukon'da başlamıştır; bir zamanlar alüminyum işleme ve diğer kullanımlar için önemli olan kriyolit, 19. yy'da itibaren endüstriyel ölçekte Grönland'daki Ivitut'ta çıkartılmıştır” (Le Miere ve Mazo, 2013: 22).

⁷⁰Örneğin; Rusya 1955'ten 1990'lara kadar bölgede çok sayıda atmosferik ve yer altı atomik testleri gerçekleştirmiş, Kara ve Barents denizleri arasındaki Novaya Zemlya'ya (Avrupa'nın en kuzey ucunda ülkeye bağlı takımadalar grubu) nükleer atıklarını boşaltmıştır (Finger-Stich ve Finger, <https://www.arcticyearbook.com/ay2012/>, erişim tarihi: 15.04. 2017).

günümüzde giderek artmaktadır (HM Government, 2013: 1; Le Miere ve Mazo, 2013: 29). Bölgede insan faaliyetleri son on yılda nakliye, madencilik, balıkçılık, enerji arama çıkarma ve turizm faaliyetleri nedeniyle yaklaşık %400 oranında artmıştır (ISAB, 2016: 1).

Arktika Konseyi 1996 yılında Kanada’da (Ottawa) sekiz Arktika devleti (Kanada, Danimarka, Finlandiya, İzlanda, Rusya, Norveç, İsveç ve ABD) tarafından kurulmuştur (Arctic Council/Arktika Konseyi Resmi İnternet Sitesi,⁷¹ <http://www.arctic-council.org/index.php/en/about-us>, erişim tarihi: 02.03.2018). Konsey, “Arktika devletleri, yerli toplulukları ve diğer Arktika sakinleri arasında, özellikle Arktika’da sürdürülebilir kalkınma ve çevre koruma gibi konularda, işbirliği, koordinasyon ve etkileşimi teşvik eden lider hükümetlerarası forum” olarak tanımlanmaktadır (Arktika Konseyi Resmi İnternet Sitesi, <http://www.arctic-council.org/index.php/en/about-us>, erişim tarihi: 02.03.2018). Yerli halkların korunması, deniz çevresi ve biyo-çeşitliliği korumak, aşırı hava koşullarına neden olan iklim değişikliği ile mücadele ve özellikle hava ve deniz trafiği arttıkça bölgedeki güvenliği sürdürme Konsey’in ele aldığı konuların başında gelmektedir (Nilsson, <https://www.arcticyearbook.com/ay2012/>, erişim tarihi: 15.04. 2017; ISAB, 2016: 5). Yasa yapma ve/veya düzenlemeleri ayarlama konularında otoritesi olmamakla birlikte Konsey, Arktika uluslarının önceliklerini ve politikalarını yönlendirmeye yardımcı yetkili raporlar yayımlamaktadır (Anderson, 2009: 105).

Lordlar Kamarası’na göre (2015: 107), tarih, ticaret, savunma ittifakları ve bilim de dâhil olmak üzere Birleşik Krallık, Arktika devletleriyle olan ikili ilişkilerinde sekiz Arktika devletinin çoğuyla güçlü ikili ilişkilere sahiptir. Ülke, 1998 Iqaluit Deklarasyonu’ndan beri Arktika Konseyi’nin daimi gözlemcisidir (Janowska, 2014: 191; Exner-Pirot, <https://www.arcticyearbook.com/ay2012/>, erişim tarihi: 15.04. 2017). Ülkenin bölge ile etkileşimi bir dizi forum yoluyla gerçekleşmekte, Dış İşleri Bakanlığı (Foreign & Commonwealth Office-FCO) nezdinde kurulan Kutup Bölgeleri Departmanı’nda koordine edilmektedir (Lordlar Kamarası, 2015: 6). Departman, ülkenin Arktika Konseyi çalışma gruplarına katkısını koordine etmeye yardımcı olmaktadır (Depledge, <https://www.arcticyearbook.com/ay2012/>, erişim tarihi: 15.04. 2017). “Bölgeyle alakalı ülke çıkarlarının farklılığı, üzerinde durulan konuların farklı hükümet aktörlerine paylaştırılmasına neden olmuştur” (Depledge, <https://www.arcticyearbook.com/ay2012/>, erişim tarihi: 15.04. 2017).⁷²

⁷¹Daha sonraki bölümlerde “Arctic Council” web sitesi yerine atıf yapılırken “Arktika Konseyi Resmi İnternet Sitesi” kullanılacaktır.

⁷²Örneğin, İklim değişikliği ve enerji keşif ve çıkarma konularında Enerji ve İklim Değişikliği Departmanı (Department of Energy and Climate Change-DECC), nakliye ilgili konularda Nakliye Departmanı (The Department for Transport-DfT) ve Denizcilik ve Sahilkoruma Ajansı (Maritime and Coastguard Agency-MCA)

Bölge üzerindeki farklı çıkarlarına yönelik çeşitli kurumlar oluşturması, Birleşik Krallık'ın Arktika yönetişiminin çeşitliliğinin göstergesidir. Ulusal çıkar ve devleti ön planda tutan Klasik Realizm'e göre bu durum ülkenin rasyonalist ve pragmatik hareket ettiğini göstermektedir. Kendi kendine yardıma dayanan uluslararası anarşik ortamda ülke başka ülkelere güvenmeyeceğinden çeşitli departmanlar aracılığıyla belirlediği alanlarda uzmanlaşmaya, bilgi birikimini ve kapasitesini artırmaya çalışmaktadır. Neo-Realizm'e göre değerlendirildiğinde ise uluslararası sistemin anarşik olması nedeniyle rasyonalist hareket eden ülke, kendi kendine yardım sistemi içerisinde bölgede hayatta kalabilmek için çeşitli birimlerde uzmanlaşmayı tercih etmiştir. Bunun yanı sıra 12 Haziran 2014 tarihinde Lordlar Kamarası Arktika'daki son ve beklenen değişiklikleri bunların Birleşik Krallık ve uluslararası ilişkiler üzerindeki etkilerini göz önünde bulundurmak ve tavsiyelerde bulunmak için bir komite kurmayı kabul etmiştir. Komitenin temel olarak üzerinde durduğu noktalar Arktika'da yaşanan değişiklikler, bu değişikliklerden kaynaklanan baskılar, riskler ve fırsatlara Birleşik Krallık'ın yanıt vermeye çalışması gereken yollar olmuştur (Lordlar Kamarası, 2015: 9). Komite, iklim değişikliğinin küresel nedenlerini, süreçlerini ve sonuçlarını incelemeye çalışmamaktadır (Lordlar Kamarası, 2015: 9).

Arktika Konseyi, 2013'te aldığı kararla bölge dışındaki ülkelerin de forumda gözlemci statüde yer almasının önünü açmıştır (Arktika Konseyi Resmi İnternet Sitesi, <http://www.arctic-council.org/index.php/en/about-us>, erişim tarihi: 02.03.2018).⁷³ Bu durum, Arktika'da egemenlik alanı bulunmayan devletlerin bölgede oluşan meselelerin çoğuna çözüm bulma konusunda meşru çıkar ve roller edinmelerini sağlamıştır (Rainwater, 2013: 115).⁷⁴ Bölgede söz sahibi olan ve gelişmekte olan diğer güçler Arktika'da daha fazla nüfuz sağlamayı hedeflemektedir (ISAB, 2016: 5). Bölgede ciddi ve kapsamlı işbirliği küresel ortak çıkarları kapsadığından sıfır toplamlı rekabet yerine işbirliği ve koordinasyon odaklı politikalar yürütülmektedir (Le Miere ve Mazo, 2013: 168; Melia vd.,

---

sorumluluk sahibidir. Biyo çeşitlilik, çevre ve balıkçılık konularında; Çevre, Gıda ve Köy İşleri Bakanlığı (The Department for Food and Rural Affairs-DEFRA) yetki sahibidir. Arktika Araştırma Programının Doğal Çevre Araştırma Konseyi (NERC) tarafından yürütülen Arktika araştırma programını denetlemekle İşletme, İnovasyon ve Beceriler Departmanı (Department for Business, Innovation and Skills-BIS) görevlidir. Savunma konularında Savunma Bakanlığı (Ministry of Defence-MOD) görevlidir (Depledge, <https://www.arcticyearbook.com/ay2012/>, erişim tarihi: 15.04. 2017,).

⁷³Konseyde daimi gözlemci statüsünde Birleşik Krallık'da dâhil olmak üzere 12 ülke bulunmaktadır. Bunlar: Birleşik Krallık, Fransa, Almanya, Hollanda, Polonya, İspanya, İtalya, Japonya, Çin, Güney Kore, Hindistan ve Singapurdur (Anderson, 2009: 105; Le Miere ve Mazo, 2013: 39; Lordlar Kamarası, 2015: 49-50). Günümüzde, gözlemci statüde Arktika'ya sınırı olmayan 13 devlet, 13 hükümet ve parlamentolar arası kuruluş, 13 sivil toplum kuruluşu Konsey'de yer almaktadır (Arktika Konseyi Resmi İnternet Sitesi, <http://www.arctic-council.org/index.php/en/about-us>, erişim tarihi: 02.03.2018).

⁷⁴2013 baharındaki Bakanlar Toplantısı'nda Çin, Hindistan, İtalya, Japonya ve Güney Kore'ye gözlemci statüsü verilmiştir. Bu uluslar dâhil olmak üzere günümüzde dünya nüfusunun %50'sinden fazlası Konsey'de üyeler ya da gözlemciler tarafından temsil edilmektedir (Lordlar Kamarası, 2015: 49-50).

https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/634437/Future_of_the_sea_-_implications_from_opening_arctic_sea_routes_final.pdf,

erişim tarihi: 10.01.2018).

Arktika'daki değişimler sadece bölgesel değil küresel ölçekte etki sağlamaktadır.⁷⁵ Birleşik Krallık'ın bölgeye keşif yolculuklarına dayanan tarihi ilgisi basit bir coğrafi yakınlık ve/veya tarihsel bir gayretten çok daha ileri gitmekte, bölgenin küresel aktörlerin ilgisini çekmesi ve farklı çıkar gruplarının bölgede etkili olmak için gayretleri ülke politikalarını dönüştürmede temel etki oluşturmaktadır. Bu nedenle Birleşik Krallık, 2013 yılında Arktika Politika Çerçevesi'ni (Arctic Policy Framework) yayımlamıştır. Çerçeve, bölge konusundaki vizyonunu saygı, liderlik ve iş birliği ilkeleriyle desteklemiş, bu ilkelere uyulmadığı takdirde ülke menfaatlerinin zarar görebileceğini belirtmiştir (HM Government, 2013: 7; Depledge ve Dodds, 2014: 25; Janowska, 2014: 188). Buna göre;

- Saygı: Arktika devletlerinin egemenlik haklarına saygı göstermek. Farklılıkları tanıyan ve geliştiren politikalar bulmak ve geliştirmektir. Arktika'nın farklı kesimleri arasında yerel Arktika topluluklarının ihtiyaç ve görüşlerine saygı duymaktır. Halkın gelişimi ve refahı için fırsatlar sunarken küresel çevrenin etkili bir şekilde idare altına alınması için ülkelerin sorumluluklarını uzlaştırmaktır (HM Government, 2013: 7).
- Liderlik: Birleşik Krallık, Arktika yönetimine ilişkin liderliğin temelde sekiz Arktika devleti ve bu devletlerdeki halklar arasında olduğuna inanmaktadır. Birleşik Krallık hem sera gazı emisyonlarının azaltılması hem de etkilerini anlamada küresel bir liderdir ve bu nedenle Arktika'daki hızlı değişimlerin altında yatan nedenlerle mücadeleye liderlik etmektedir. Bu mücadelede ayrıca ülke bilim toplulukları, endüstri ve sivil toplum örgütlerinin hepsi aktif bir rol oynamaktadır (HM Government, 2013: 8).
- İşbirliği: Arktika'da yer alan aktörlerin, rollerin, çıkarların ve uzmanlıkların karışımı bölgede politika yapımının merkezinde diyalog ve işbirliğinin olması anlamına gelmektedir. Ülkenin Arktika devletleri, yerli halklar ve bölge ile ilgili konularda başkaları ile yakın işbirliği içerisinde çalışmasına yönelik uzun süredir var olan hedefi hükümet yaklaşımının merkezini oluşturmaktadır (HM Government, 2013: 8).

Depledge'ye göre (2013: 1445); Birleşik Krallık'ın Politika Çerevesi'ni yayınlama zamanının, Mayıs 2013 yılında İsveç'in Kiruna kentinde düzenlenen Arktika Konseyi Bakanlar Toplantısı'ndan altı ay sonrasındır. Bunun sebebi altı yeni ülkenin Konseye gözlemci statüde kabulüyle ülkenin bölge ile daha ciddi ölçekte ilgilenmesi, yeni üyelerin üzerindeki baskıyı büyütmesidir (Depledge, 2013: 24). Birleşik Krallık Çin, Güney Kore gibi ülkelerin

bölgeye yaptıkları finansal kaynaklarla rekabet edemeyeceğinden çıkarlarını korumak için daha incelikli bir stratejik yaklaşım benimsemeyi tercih etmelidir (Depledge, 2013: 1457).⁷⁶

Tüm bu gelişmelere Klasik Realizm perspektifinden bakıldığında, Birleşik Krallık'ın Arktika Konseyi ile ilişkileri ulusal çıkarlarını korumak ve bölgedeki güç ve güvenliğini artırmak için güç dengesi çerçevesinde yürütülmektedir. Birleşik Krallık gireceği olası rekabet ortamında Konsey'de gözlemci statüde olmasından ötürü diğer aktörlere karşı pozisyonunu güçlendirmiştir. Ülke bu sayede bölgede hayatta kalarak güvenliğini koruyabilecek, bölge gelişmelerini yakından takip ederek ve yeri geldiğinde söz sahibi olabilecektir. 2013 yılında yayımlanan çerçeve ise, ülkenin yeni rekabet unsurları karşısında güvenlik endişesi yaşadığını gözler önüne sermektedir. Bu endişeyi Carr'ın da söylediği gibi (2001: 52- 53) 'tüm dünyanın iyiliğini ister' biçimde ifade eden ve bölgedeki aktörlere saygı duyduğunun altını çizerek revizyonist politika gütmeyeceğini Arktika paydaşlarına taahhüt eden Birleşik Krallık, aslında bölgedeki pozisyonuna meşruiyet kazandırmakta ve bunu tüm rakiplerine bildirmektedir.

Neo-Realizme göre değerlendirildiğinde ise; ülke anarşik yapıda olan uluslararası sistemde çıkarlarını ve varlığını korumak amacıyla rasyonel hareket ederek bölgede dengeleme yaratan Konsey'e gözlemci üye olmuştur. Bu sayede çok fazla aktörün rol aldığı sistemde kendine yer edinmiştir. Çerçeve Politikası'nda bölge statükosuna ve aktörlerine saygı duyduğunu belirterek savunmacı realizme uygun hareket eden ülke, bölgede gücünü artırmaktan ziyade korumaya çalışmaktadır. Fakat aynı zamanda bölgede rakiplerinin artmasından ve dengede yaşanacak değişimlerden endişelenen ülke, Mearsheimer'in de belirttiği gibi hayatta kalmasının güçlü olmasından geçtiğinin farkında olarak bölge hakkında politikalarını yayımlayarak rakiplerine yarış içerisinde olduğunu hatırlatma ihtiyacı hissetmiştir.

3.2.2. Arktika Ekonomik Faaliyetlerinin Birleşik Krallık Arktika Politikaları Üzerindeki Etkileri

Lordlar Kamarası'na göre (2015: 70); Arktika el değmemiş, vahşi bir bölge değildir. Bölgede bir dizi sektörde uzun bir ekonomik faaliyet geçmişi vardır. Arktika ekonomisi mineralleri, değerli madenler ve taşları, petrol, doğal gaz, balıkçılık ve keresteyi içeren geniş ölçekli endüstrilere dayanmaktadır. Petrol ve doğal gaz arama çıkarma ve büyüyen hidrokarbon faaliyetleri mevcut ekonomik faaliyetlerin ve yatırımların en büyük kısmını oluşturmaktadır (Le Miere ve Mazo, 2013 48). Teknolojinin ilerlemesiyle özellikle derin

⁷⁶Lordlar Kamarası'na göre (2015: 94), Birleşik Krallık'ın bölgeye yönelik politikaları şimdiye kadar proaktif olmaktan çok reaktiftir. Ülkenin yaklaşımı daha stratejik, daha iyi koordine edilmiş ve kendine daha fazla güvenen proaktif yapıda olmalıdır. Aksi takdirde ülke rakiplerinin gerisinde kalabilir.

denizlerde sondaj faaliyetlerinin önü açılmış ve bölge daha fazla aktörün ilgi odağı olmuştur (Ebinger ve Zambetakis, 2009: 1222).

Le Miere ve Mazo'ya göre (2013: 47), Arktika genellikle trilyonlarca dolarlık değerinde büyük miktarlarda değerli madenleri (petrol, doğal gaz ve diğer mineraller), ormanları ve su ürünlerini içeren geniş bir kaynak deposu olarak tanımlanmaktadır. İklim değişikliğinin bu kaynakları araştırma ve sömürmeye olanak sağlaması ihtimali hükümetler, kamuoyu, işletmeler ve medyada büyük ilgi uyandırmıştır⁷⁷.

Küresel petrol arzının %10'u ve gazın %25'i bu bölgeden sağlanmaktadır (Lordlar Kamarası, 2013: 73-74; Le Miere ve Mazo, 2013: 31).⁷⁷ Ayrıca küresel balık avının yaklaşık %5'i bölgeden sağlanmaktadır (Le Miere ve Mazo, 2013: 60).

Amerika Birleşik Devletler Jeolojik Araştırmalar Kurumu (The US Geological Survey-USGS) raporuna göre (Stauffer, <https://pubs.usgs.gov/fs/2008/3049/fs2008-3049.pdf>, erişim tarihi: 11.11.2017), Arktika'da keşfedilmemiş petrol ve doğal gaz rezervlerinin toplamının yaklaşık 90 milyar varil petrol, 1,669 trilyon metreküp doğal gaz ve 44 milyar varil sıvılaştırılmış doğal gaz olduğu tahmin edilmektedir.

Duyck' a göre (2015: 27), Arktika'da hızla gelişen ekonomik transformasyonlar, günümüzde Arktika devletlerinin şimdiye kadar işbirliği yaptığı alanlar üzerinde büyük bir baskı yaratmaktadır. Arktika Okyanusu hem deniz yollarının açılması hem de deniz altında depolanan mineral kaynakları nedeniyle stratejik bir alan olarak algılanmaktadır (Brigham, <https://www.arcticyearbook.com/ay2012/>, erişim tarihi: 15.04.2017).⁷⁸ Bölgede maden işletmeciliğinde ya başlıca maden işletmecileri ya da küçük proje ortakları olarak çok sayıda İngiliz şirketi faaliyet göstermektedir (Depledge, 2013: 1448; Lordlar Kamarası, 2015: 78).⁷⁹

Stratejik doğal kaynakların sömürülmesi ve kullanılması Arktika'da küreselleşme hareketlerinin çok yönlü ve çeşitli olduğunu kanıtlar niteliktedir (Dodds ve Nuttall, 2016: 37). Özellikle son 50 yıldır Alaska'nın⁸⁰ kuzey kıyıları, Barents Denizi ve Rusya'nın kuzeyinde

⁷⁷%10'luk petrolün %80'i ve %25'lik gazın %99'u Rusya'dan çıkarılmıştır (Lordlar Kamarası, 2015: 73-74; Le Miere ve Mazo, 2013: 31).

⁷⁸Bölgede nikel, altın, çinko, kurşun ve nadir toprak elementleri gibi petrol ve doğal gaz dışı mineraller de bulunmaktadır. Bu mineraller, yatırımcılar ve ülke ekonomileri için önemlidir. Arktika, özellikle Rusya ve İskandinavya'da yakıt hücreleri ve konvektörler gibi teknoloji için değerli önemli platin kaynaklarını barındırmaktadır (Lordlar Kamarası, 2015: 78).

⁷⁹Anglo American, Kanada Kuzeybatı Bölgelerindeki Snap Gölünde önemli bir elmas madeni işletmektedir. Ayrıca 2004'ten beri Kuzey Finlandiya'daki Sakatti'de bir bakır-nikel-platin grubu madenin geliştirilmesi için çalışmalara başlamıştır. Arktika'da faaliyet gösteren daha küçük İngiliz şirketleri arasında Beowulf Mining, İsveç'in kuzeyindeki demir cevheri kaynaklarının geliştirilmesinde görev yapmaktadır (Lordlar Kamarası, 2015: 78).

⁸⁰Alaska dünyanın en büyük çinko rezervini barındırmaktadır (Le Miere ve Mazo, 2013: 31).

büyüyen mineral çıkarma faaliyetleri, devlet kalkınması, jeopolitik ve küresel pazarların artan dolaşımına tanık olmuştur (Dodds ve Nuttall, 2016: 37-38). Brigham'a göre (2015: 360); 21. yüzyılın başlarında Arktika'daki deniz operasyonlarının itici gücünü oluşturan asıl faktör bölgede yaşanan doğal kaynak gelişmeleri ve Arktika'nın küresel ekonomiye daha fazla bağlanmasıdır. Ekonomik perspektifle bölgeyi ele alma yönündeki bu değişim, bölge yönetimi açısından sekiz Arktika devletinin vizyonunu etkilemekte ve bu hususta dış aktörlerden ciddi politik baskılar gelmesine neden olmaktadır (Duyck, 2015: 27). Bu nedenle, Birleşik Krallık da dâhil olmak üzere Arktika bölgesinde çıkarı olan tüm devletler işbirliğini bölge dışı anlaşmazlıklardan korumak için çalışmaktadırlar.⁸¹

Birleşik Krallık'ın endüstrisi bir dizi sanayi ve tedarik zincirini kapsayan profesyonel, yüksek değerde ve sorumlu ürün ve hizmetleri sunmaktadır. İyi politika, istikrarlı yönetim ve sorumlu ticareti desteklemeye yardımcı olur (HM Government, 2013: 8). Birleşik Krallık'ta bulunan şirketler sigorta ve risk yönetimi, denizcilik, hidrokarbonlar ve mineral çıkarma da dâhil olmak üzere Arktika'da faaliyet gösteren çeşitli sektörlerde geniş deneyim sahibidirler (HM Government, 2013: 28; Lordlar Kamarası, 2015: 73). Ülke bölgede büyüyen birçok sanayiye ürün ve hizmet sunmak için stratejik bir pozisyona sahiptir (HM Government, 2013: 28).

Klasik Realist bakış açısına göre değerlendirildiğinde; bölgenin geniş ekonomik rezervlere sahip olması Birleşik Krallık ülke çıkarları için oldukça önem taşımaktadır. Küreselleşme neticesinde pek çok rakibinin ortaya çıkması ülkenin güvenlik endişesi taşımaya neden olabilir. Ülke bu hususta ikili ilişkilerini sağlamlaştırmaya ve çıkarlarının maksimizasyonuna önem vermektedir. Ülkenin jeostratejik konumu, bölgeye hizmet sunma avantajını sağlamasının yanı sıra bölgesel ve ulusal gücünü artırma konularında fırsatlar sunmaktadır. Bu yollarla Birleşik Krallık, ekonomik gücünü artırarak güç dengesini kendi lehine yönetme kabiliyetine sahip olabilir. Neo-Realist perspektiften değerlendirildiğinde ise; uluslararası anarşik sistem içerisinde ülke, jeostratejik konumunun avantajıyla göreceli kazançlarını artırabilir. Savunmacı bir biçimde hayatta kalmaya çalışan ülke, küreselleşme sonucu rekabetin arttığı bölge coğrafyasında gücünü korumak için rasyonel hareket etmektedir. Bölgede kendi kendine yardım yoluyla devamlılığını ve güvenliğini sağlayan ülke dengeleme stratejisi yoluyla bölge ülkeleriyle ikili ittifaklar kurarak menfaatlerini devamlı kılabilir.

---

⁸¹Arktika günümüzde işbirliği alanı olmuş, Konsey bu istikrarın desteklenmesi ve sürdürülmesinde önemli rol oynamıştır. Birleşik Krallık'ın da bu istikrarın sürdürülmesinde ve korunmasında etkin rol oynaması önemlidir (Lordlar Kamarası, 2015: 7).

Lordlar Kamarası'na göre (2015: 6), Birleşik Krallık doğal gaz arama ve çıkarma faaliyetlerinde Arktika'da öncü olarak rol almaya çalışmalıdır. Ülke coğrafi konumunun da kolaylaştırıcı etkisiyle, denizcilik, nakliye, denizcilik finans hizmetleri ve sigorta, madencilik, petrol ve doğal gaz endüstrileriyle bölgeyle güçlü bağlantılar kurmuştur (Nilsson, <https://www.arcticyearbook.com/ay2012/>, erişim tarihi: 15.04. 2017; Depledge ve Dodds, 2014: 25). Bu durum bölgede ülke şirketlerinin iş bulma imkânını artırmaktadır (ISAB, 2016: 11-12). 1960'lardan bu yana Arktika kıyılarında (onshore) petrol ve gaz arama faaliyetlerinde bulunmaktadır (HM Hovernment, 2013: 1). Örneğin, BP (British Petroleum), ABD, Kanada, Grönland ve Norveç'te (Rus şirket Rosneft'in yüzde 19.75'ine sahip olmasının yanı sıra) faaliyet göstermektedir. Shell ise Alaska, Kanada ve Grönland'da faaliyet göstermektedir (Shell, <https://www.shell.com/investors/news-and-media-releases/investor-presentations/2012-investor-presentations/alaska-activities-05122012.html>, erişim tarihi: 09.03.2017; Infield, 2012: 3-5). Ayrıca Shell ve BP başta olmak üzere ülke şirketlerinin Rusya'nın Arktika bölgesinde önemli deniz kıyılarında (onshore) ve kıyıdan uzak bölgelerde (offshore) çıkarları vardır (Depledge ve Dodds, 2014: 28; Byers, 2013: 200; Janowska, 2014: 194). Daha küçük bir İngiliz şirketi olan Cairn Energy 2008 ve 2010 yılları arasında Grönland kıyılarında ve tahmini maliyeti 1 milyar doları aşan bir dizi keşif kuyusu açmış, ancak ticari açıdan önem taşıyacak miktarlarda petrol bulamamıştır (Depledge ve Dodds, 2011: 75; Janowska, 2014: 194). Bunların yanı sıra, Arktika Kutup Dairesi'nin 150 km kuzeyindeki Finlandiya'nın Sakatti şehrine 2004 yılından beri bakır, nikel ve platin grubu elementleri aramak için Anglo-Amerikan Madenciliği Sakatti Arama Projesi kapsamında taban çalışmaları yapılmaktadır (HM Government, 2013: 23).

Küreselleşmenin ekonomik etkilerinin bölgede yoğunlaşması ve iklim değişikliğindeki dramatik gelişmelerle, özellikle yaz aylarında Arktika Okyanusu havzasına bilimsel ve kıta sahanlığı araştırmaları için buz kırıcılar başta olmak üzere çok çeşitli boyutlarda ve özelliklerde gemiler gelmektedir (Brigham, 2015: 360). Ayrıca, ticaret yollarını büyük ölçekte değiştirecek olan Kuzeydoğu ve Kuzeybatı geçitlerinde yeni deniz yolları ve nakliye güzergâhları ortaya çıkacak, bu durum bölgeye erişilebilirliği daha da artıracaktır (Ebinger ve Zambetakis, 2009: 1221; Humper ve Raspotnik, <https://www.arcticyearbook.com/ay2012/>, erişim tarihi: 15.04. 2017; Lindblad ve Warner, 2016:6).

Deniz buzu örtüsünün mevsimsel düşüşü maliyet, mesafe ve zaman açısından büyük tasarruf sağlayacak ve böylece Arktika rotaları yoluyla büyük ölçekli deniz ticareti yapma ihtimali de yükselecektir (Le Miere ve Mazo, 2013: 47; Rainwater, 2013: 119; Janowska,

2014: 195).⁸² Ayrıca deniz buzu örtüsündeki azalmalar stratejik kaynakların bir kısmını, mevcut ya da gelecekteki arama-çıkarma teknikleriyle, daha kolay erişilebilir hale getirecektir. Birleşik Krallık bölgedeki denizcilik faaliyetlerinde daha aktif rol üstlenmek için ortak menfaatleri olan diğer ülkelerle işbirliği içerisinde olmayı tercih etmelidir (Melia vd., https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/634437/Future_of_the_sea_-_implications_from_opening_arctic_sea_routes_final.pdf, (erişim tarihi: 10.01.2018).

“1984 yılında Kuzeybatı geçidine turizm faaliyetleri başlamıştır” (Brigham, 2015: 362). Her yıl Arktika’ya beş milyondan fazla turist gelmektedir (Le Miere ve Mazo, 2013: 61). Bölgede sıcaklığın artmasıyla bu rakamın artması ve eko-turizm faaliyetlerinin çeşitlenmesi beklenmektedir.⁸³ “Arktika’da güvenli ve sürdürülebilir turizmi teşvik etmek” Birleşik Krallık’ın turizm faaliyetlerindeki temel politikasıdır (HM Government, 2013: 26). Ülkenin limanları ve denizcilik endüstrisi, genişleyen ticaret yollarından yararlanmayı ve turizm endüstrisi ile iş geliştirme için fırsat sağlamayı beklemektedir (ISAB, 2016: 11; Melia vd., https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/634437/Future_of_the_sea-implications_from_opening_arctic_sea_routes_final.pdf, erişim tarihi: 10.01.2018). Arktika’da turizmin hızlı bir şekilde büyümesi ve özellikle Arktika sularında seyreden büyük yolcu gemilerinin bölgeye ulaşımının mümkün olacağı göz önünde bulundurulduğunda, bölgede koordineli arama ve kurtarma tesisleri geliştirmek acil bir ihtiyaç olarak gözükmektedir (Lordlar Kamarası, 2015: 87). Birleşik Krallık arama ve kurtarma konusunda tanınmış bir uzmanlığa sahiptir ve bölge ülkeleriyle birlikte bu konuda strateji geliştirmede etkin rol oynayabilir (Depledge, <https://www.arcticyearbook.com/ay2012/>, erişim tarihi: 15.04. 2017).

Klasik Realist teoriye göre değerlendirildiğinde, ekonomi öncelikli alanlardan biri olmasa da, bölgede ekonomik faaliyetlerin çeşitlenerek artması ve bunların ekonomik getirisinin yüksek olması Birleşik Krallık’ın ulusal çıkarları için yüksek önem arz etmektedir. Ülke hem tarihsel geçmişi (Arktika hakkında rakiplerine göre daha fazla bilgi ve deneyim sahibi olma), hem de coğrafi yakınlığı nedeniyle bölge ekonomik faaliyetlerinde bölgeye sınırdaş olmayan rakiplerine kıyasla daha fazla güç sahibidir. Bölgedeki ekonomik çıkarlarını

⁸²İçinde bulunduğumuz yüzyılın ortalarında Doğu Asya’dan Birleşik Krallık’a yapılan yolculuklar Süveyş Kanalı rotası yerine Arktika rotalarının kullanarak 10-12 gün tasarruf yapılmasını sağlayabilir (Melia vd. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/634437/Future_of_the_sea_-_implications_from_opening_arctic_sea_routes_final.pdf, erişim tarihi: 10.01.2018).

⁸³Arktika’da, İngiliz vatandaşları da dâhil olmak üzere turizmde büyük bir artış görülmüştür. Örneğin, Norveç’in Arktika sahili giderek daha popüler hale gelmekte ve sürekli büyüyen yolcu gemilerinden gelen ziyaretçi sayısı sürekli artmaktadır. Bu faktörler ve devam eden iklim değişikliğinin gelecekteki muhtemel etkileri bölgeye tüm dünyadan jeopolitik, ticari, bilimsel ve çevresel ilginin artışına neden olmuştur (HM Government, 2013: 5).

güçlendirmek ve büyötmek için Arktika ölkeleriyle ve özellikle Rusya'yla bölge hususunda ikili ilişkilerini iyi tutmak yönünde strateji izlemektedir. Bu sayede güç dengesini kendi lehine sağlayabilecek ve ekonomik çıkarlarını maksimize edebilecektir. Neo-Realizme göre değerlendirildiğinde ise; ölkeler uluslararası anarşik sistemde hayatta kalabilmek, çıkarlarını korumak ve savunmak amacıyla bölgede ikili ilişkiler kurarak dengeleme politikası izlemektedir. Bu yolla göreceli çıkarlarını artırmak isteyen ölkeler stratejik ve rasyonel karar almaktadır. Bölgedeki aktörlerin güç dağılımının küreselleşme neticesinde çeşitlenmesinin endişesiyle savunmacı bir pozisyon takınan ölkeler, bölgede güvenliğini sağlayarak çıkarlarını koruma eğilimi göstermektedir.

3.3. Birleşik Krallık Arktika Politikaları: Bölge Güvenliğinin Ölkeler Çıkarları Açısından Önemi

İkinci Dünya Savaşı sırasında Birleşik Krallık'ın Rusya'ya mühimmat yardımında bulunması için Arktika (Norveç limanlar ve Barents Sea başta olmak üzere) önemli stratejik bir rota haline gelmiştir (Depledge, 2013: 1445; Janowska, 2014: 191). Savaş sonrası ölkeler, NATO üyesi olarak, Kuzey Atlantik'teki silahlı kuvvetlerle savaşa hazırlanan Kola Yarımadası'nda konuşlanmış SSCB kuvvetlerinin olası saldırılarından korumak için görevini sürdürmüştür (Depledge, 2013: 1446; Janowska, 2014: 191). 1970 ve 1980'ler boyunca ölkelerin Arktika'nın stratejik önemi hakkındaki ilgisi devam etmiş, özellikle Grönland-İzlanda-Birleşik Krallık boşluğunun (GUK Gap) savunmasını denetlemek ve SSCB tarafından Norveç'i işgal tehdidinden korumak için çeşitli faaliyetler ve politikalar yürütmüştür (Depledge, 2013: 1446; Janowska, 2014: 190).

Soğuk Savaş sonrası ölkelerin bölgedeki askeri varlığı düşük ölçekte korunarak bilimsel araştırma ve askeri eğitim yoluyla sürdürölmektedir (Janowska, 2014: 190-191). Birleşik Krallık'ın Norveç'e destek vermesi için en önemli nedenlerden biri petrol ithalatının %46'sı ve gaz ithalatının %55'inin bu ölkeden sağlanmasıdır (Depledge ve Dodds, 2014: 28; Janowska, 2014: 193). Ayrıca Birleşik Krallık, ölkede yeni doğal gaz bulgularını mevcut Kuzey Denizi boru hattıyla bağlantılı kılacak yeni altyapı yatırımlarını destekleme konusunda rol almak istemektedir (Janowska, 2014: 194-195; Melia vd., https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/634437/Future_of_the_sea_-_implications_from_opening_arctic_sea_routes_final.pdf, erişim tarihi: 10.01.2018).

Bölgesel ve askeri çatışma riski düşük görünse de önümüzdeki yıllarda Arktika'da ekonomik, jeopolitik, kültürel iddialar ve uyuşmazlıklar yaşanması ihtimali yüksektir. Bölgede Birleşik Krallık ve

diğer ülkelerin artan küresel ilgi ve çıkarları mümkün olan en üst düzeyde kural tabanlı müzakere ve mümkün olan en geniş uluslararası işbirliği ve rıza kapsamı ile sağlanacaktır. Bu nedenle Birleşik Krallık nüfuz alanını kendi menfaatlerine ve ortak menfaatlere uygun bir biçimde bu bölgeye taşımaya hazır olmalıdır (Lordlar Kamarası, 2015: 57).

Hobbes'un'da belirttiği gibi (2007: 15-127), devletin gücünü artırması uluslararası anarşik ortamda hayatta kalmak için gereklilik arz etmektedir. Bölgede var olan ve potansiyel ekonomik yatırım olanakları ülke çıkarları için vazgeçilmez derecede önem taşımaktadır. Uluslararası bir hegemon gücün olmadığı bu ortamda devlet, ulusal çıkarlarını ön planda tutmak ve güvenliğini sağlamak amacıyla reel politik ekseninde ilişkilerini güç yoluyla çözmeye hazırlıklı olmalıdır. Bu hususta Birleşik Krallık ve müttefikleri, bölgede askeri eğitimler yoluyla olası tehditlere karşı hazırlıklar yaparak bir nevi caydırma politikası izlemekte ve rakiplerine gözdağı vermektedirler. Neo-Realist bakış açısıyla değerlendirildiğinde ise uluslararası sistemin anarşik yapıda olması, Birleşik Krallık'ın bölgede sürekli olarak güvenlik endişesi yaşamasına neden olmaktadır. Bölgede hayatta kalmak, göreceli çıkarlarını korumak ve artırmak için ülke savunmacı fakat yeri geldiğinde de saldırgan olacağına yönelik rakiplerine askeri tatbikatlar yoluyla mesaj vermektedir.

Birleşik Krallık, Politika Çerçevesi'nde bölgenin istikrarını ve güvenliğini korumayı taahhüt etmekte bunun bölgedeki çok sayıda yakın müttefik ve ortakla çeşitli savunma katılımları⁸⁴ ve ikili güvenlik işbirliği vasıtalarıyla sürdürüleceğini belirtmektedir (HM Government, 2013: 13). Lordlar Kamarası'na göre (2015: 49), “özellikle Rusya dış politikasını önceden tahmin etmek giderek zorlaşmakta bu durum Arktika'da barışçıl işbirliğinin süresiz devam edeceği hususunda kuşku yaratmaktadır”. Ülke, Kanada, ABD, Norveç ve Danimarka ile sağlam ilişkilere sahipken, yakın tarihli diplomatik (örneğin, son dönemde casus krizi) ve ticari gerilimler nedeniyle Rusya ile olan ilişkileri daha az istikrarlıdır. Ülke, bölgede diğer aktörlerin egemenlik alanlarına tehdit oluşturacak faaliyetleri uygulamaktan çekinmemekte (Arktika Okyanus tabanına titanyum bayrak dikerek egemenlik iddiasında bulunması gibi); bu durum da Birleşik Krallık'ın bölgedeki çıkarları için tehdit oluşturmaktadır (BBC, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/6927395.stm>, erişim tarihi: 12.10.2017). Depledge'ye göre (2013: 1450-1452), Birleşik Krallık Rusya'nın özellikle petrol ve doğal gaz için bağımlı olduğu Norveç'e saldırma ihtimaline karşın gerekli tedbirleri almalı, ortak askeri tatbikatları ve ittifakları artırmalıdır.

⁸⁴Ordu için soğuk hava antremanı egzersizi eğitimleri, NATO'nun bölgedeki rolü, ülkenin Arktika Güvenlik Güçleri Yuvarlak Masa Toplantısı (Arctic Security Forces Roundtable) forumuna katılımı gibi konularda etkin rol oynamak arama-kurtarma gibi konularda güvenlik işbirliği” gibi konular Birleşik Krallık'ın bölge güvenliği hususundaki ciddiyetini belirtmektedir (Depledge, 2013: 1449; HM Government, 2013: 13; Janowska, 2014: 193).

Foxall'a göre (2017: 13-14); Birleşik Krallık Rusya'nın bölgede uyguladığı aktiviteleri engellemek için bölgede yeterince güç sahibi değildir. Bu nedenle ülke; NATO'yu Arktika Stratejisi belirlemeye teşvik etmeli, onun 5. maddenin doğasını Arktika bağlamında yeniden düşünmesine yol açmalı, Grönland-İzlanda-Birleşik Krallık boşluğunun/GUIK Gap'in yenilenen önemini fark etmesini sağlamalı ve Rusya'nın Arktika Güvenlik Güçleri Yuvarlak Masa Toplantısı'na (Arctic Security Forces Roundtable) dönüşünü desteklemelidir.

Klasik Realizme göre uluslararası ortam anarşik olduğu için çatışma kaçınılmazdır. Devletler için önemli olan her zaman için mutlak kazançlarını en üst seviyeye çıkarmaktır. Sıfır toplamlı oyun (zero sum game) kuralını benimseyen Realistlere göre bir devletin kazancı diğerinin kaybıyla sonuçlanmaktadır. Bu nedenle Rusya ülkenin bölgedeki varlığını tehdit etmektedir. Bu nedenle rasyonel politika güden Birleşik Krallık, Arktika'daki çıkarlarını ve güvenliğini korumak, mutlak kazanımlarını artırmak için askeri varlığını artırma yolları aramaktadır. Bölgede tek başına söz hakkına sahip olmadığından, Rusya'ya karşı güç dengesi yaratmak amacıyla diğer Arktika devletleriyle NATO bağlantısını da kullanarak ittifaklar yapmaya çalışmaktadır. Öte yandan bu durum Rusya'nın da var olan askeri tatbikat ve gücünü artırmasına yol açarak bölgede güvenlik ikilemi yaratabilecektir.

Neo-Realizme göre değerlendirildiğinde ise; sistem anarşik yapıda olduğundan diğer devletin niyetinden asla emin olunamaz. Bu nedenle Birleşik Krallık, Rusya'yı bölgedeki varlığı ve çıkarları için tehdit olarak görme ve bu yolda strateji yaratarak göreceli kazançlarını mutlak kazançlarının üzerinde tutma eğilimindedir. Ülke Rusya'nın bölgedeki revizyonist hareketlerine karşı caydırıcı olmak amacıyla (savunmacı realizmin öngördüğü gibi) diğer Arktika devletleriyle dengeleme stratejisi kurma eğilimindedir, fakat bu strateji saldırgan realizmin öngördüğü diğer devletlerin niyetlerinin asla bilinemediği ve her devletin potansiyel hegemon olarak görüldüğü uluslararası anarşik sistemde güç artırımının güvenlik ikilemiyle sonuçlanmasına neden olabilir. Bu durum bölgede çatışma ihtimalini mümkün kılabilir.

3.4. Birleşik Krallık Arktika Politikaları: Bilimsel Faaliyetler

2013 yılında hükümet tarafından yayımlanan Arktika Politika Çerçevesine göre (HM Government, 2013: 9), Çerçeve'nin tüm ilkelerini desteklemek, yüksek kaliteli bağımsız bilim alanının taahhüdünü ve kullanılmasını - İngiltere'nin üstünlüğünü ve uluslararası bir üne kavuşan bir alanı teşkil eder. Doğası gereği bilim, doğrudan diplomasiye, politikaya ve ülke anlayışına katkıda bulunur. Arktika Devletleri, Arktika Konseyi ve diğer aktörlerle olan işbirliğinin temelini oluşturmaktadır. Yüksek kalitede, bağımsız bilim işbirliği, saygı ve uygun liderliğin yanı sıra, Birleşik Krallık'ın Arktika yaklaşımının merkezi olmayı sürdürmektedir (HM Government, 2013: 9).

Birleşik Krallık'ın Arktika'da uzun bir keşif ve bilimsel araştırma geçmişi ve deneyimi vardır.⁸⁵ Ülke, 25 yıldan fazladır Arktika'daki çevresel değişimler, yaban hayatının durumu ve bölge halkının sağlığı için artan endişeler sonucunda çevre koruması, sürdürülebilir kalkınma için yapılan önemli yatırımlar bölgede belirgin bir uluslararası işbirliği sağlamıştır (Bucher ve Inglis, 2015: 375; Dodds ve Nuttal, 2016: 105-106).⁸⁶ Ülke aynı zamanda bölge konusunda uzmanlık merkezlerini ve Arktika yerli halkları, coğrafyası ve siyaseti ile ilgili sosyal bilimler dâhil olmak üzere bilimin ötesine geçen Scott Kutup Araştırmaları Enstitüsü/Scott Polar Research Institute⁸⁷ gibi yükseköğretim sektörleri ile de ünlüdür (Scott Polar Research Institute, <https://www.spri.cam.ac.uk/>, erişim tarihi: 05.01.2018).⁸⁸ Ayrıca ülkenin 1991 yılından beri kuzeybatı Svalbard'da (uluslararası araştırma köyü Ny-Ålesund'da) buzulbilim (glaciology), jeoloji, hidroloji, kara ve deniz biyolojisi ve atmosferik fizik çalışmalarının ön plana çıktığı araştırma istasyonu bulunmaktadır (Depledge, 2013; 1446; Janowska, 2014: 192; ISAB, 2016: 11). Britanya Antarktika Araştırmaları (British Antarctic Survey-BAS) tarafından işletilen iki araştırma gemisinden biri olan RRS James Clark Ross Arktika'da özellikle yaz aylarında okyanus sirkülasyonları, asitlenmesi, deniz buzu süreçleri, aerosoller, deniz planktonu ve metan hidratları gibi konularda yapılan araştırmalara yardımcı olmaktadır (BAS, 2015). 2015 yılında Birleşik Krallık gemi yapımcısı Cammell Laird, yeni Arktika araştırma gemisi RRS Sir David Attenborough'yu inşa etme sözleşmesine layık görülmüştür (BBC, <http://www.bbc.com/news/uk-england-merseyside-34504399>, erişim tarihi: 12.10.2017).

⁸⁵Örnek vermek gerekirse ülke hidrografi ve hava tahmini gibi alanlarda bölge işbirliği yaratacak güçlü kapasiteye sahiptir (Janowska, 2014: 195; Lordlar Kamarası, 2015: 110).

⁸⁶Birleşik Krallık, Arktika araştırmasına katılan en az 77 İngiliz kurumuyla, 46 üniversite ve 20 araştırma enstitüsü dâhil, geniş, aktif ve büyüyen Arktika bilim topluluğuna sahiptir. Yalnızca 2011'de yılında Bölgeyle ilgili bireysel çalışmalar yapan 500'den fazla İngiliz bilim insanı vardı. 2000 yılında diğer ülkelerin ve grupların Arktika ile ilgili ürettiği yayınların dört katı kadar (500 den fazla) yayın üretmiştir. 2011-2016 yılları arasında ülke Arktika çevre araştırma faaliyetleri için finansman sağlamıştır. Arktika Araştırma Programının Doğal Çevre Araştırma Konseyi (NERC) tarafından yürütülen 15 milyon poundluk tematik finansmanın da dâhil olduğu 138 bireysel araştırma projesine 50 milyon pound ödemiştir (HM Government, 2013: 10).

⁸⁷Cambridge Coğrafya Bölümü departmanı olan Scott Kutup Araştırma Enstitüsü, sosyal bilimler ve beşeri bilimler araştırmaları alanında uzun bir geçmişe sahiptir. Arktika, Kutup Çevresi/Circumpolar Tarihi ve Kamu Politikası Araştırma Grubu, tarihsel analiz ve kamu politikası tartışmalarını bir araya getirerek Kutup Bölgeleri ile çağdaş ilişkileri ilgilendiren konuları ele almayı amaçlamaktadır. Daha uzun bir zaman aralığında politika konularını ve seçeneklerini keşfetmek için tarihsel, etnografik ve ekonomik araştırmalar kullanılmakta ve özellikle bilim politikası, geleneksel Kuzey ülkeleri hakkında bilgi ve ulus ötesi yönetime odaklanılmaktadır. Enstitü, son yıllarda bu alanda birçok çığır açan çalışmalar yapmıştır (HM Government, 2013: 11; Scott Polar Research Institute, <https://www.spri.cam.ac.uk/>, erişim tarihi: 05.01.2018). Daha detaylı bilgi ve enstitünün çalışmaları hakkında bilgi edinmek için bk. Scott Polar Research Institute. <https://www.spri.cam.ac.uk/>, (erişim tarihi: 05.01.2018).

⁸⁸Birleşik Krallık ayrıca Arktika'yla ilgili Britanya Kütüphanesi, Ulusal Denizcilik Müzesi, Kraliyet Coğrafya Topluluğu ve Scott Kutup Araştırmaları Enstitüsü Müzesi gibi dünyaca ünlü enstitülere ev sahipliği yapmaktadır (Lordlar Kamarası, 2015: 111). Ayrıca Kutup bölgeleri ile konular hem ilkökul hem ortaokul coğrafyası için İngiliz Ulusal Müfredat Programının bir parçasıdır. Müfredat, destek ve genellikle kutup konularında eğitimi teşvik etmek için, Kraliyet Coğrafya Kurumu, İngiliz Antarktika Anketi ve Deniz Bilimleri İskoç Derneği ile ortaklaşa, discoveringtheartic.org.uk geliştirilmiştir (HM Government, 2013: 5).

Klasik Realist bakış açısıyla değerlendirildiğinde; bölge hakkında bilgi birikimini artırarak çeşitli alanlarda uzmanlaşmak, devletlerin kendi kendine yardım yoluyla hayatta kaldığı anarşik uluslararası sistemde Birleşik Krallık'ın ülke menfaatlerini ve bölgedeki varlığını koruması için büyük önem taşımaktadır. Ülkenin bölge hakkındaki geniş bilgi birikimi ve deneyimleri, ülke için çıkar sağlayacak ve güç dengelerini kendi lehine yaratacak bir silah olma fırsatı sunabilir. Neo-Realist açıdan değerlendirildiğinde; anarşik uluslararası sistemin yapısı nedeniyle hiçbir devlet diğerine güvenemeyeceğinden ve sürekli olarak hayatta kalma tehdidi altında yaşadığından, bölge hakkında bilgi birikiminin artırılması ülkenin çıkar politikalarını yönetmede ve diğer devletleri yönlendirmede denge kurucu konumuna gelmesini sağlayabilir.

Hükümetin Çerçeve Programı içerisinde bölgede biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı için teşvik edilmesi konuları da yer almaktadır (HM Government, 2013: 19). Ayrıca farklı koşullar için farklı türde ilişki ve işbirliği gerektiğinden Birleşik Krallık ve NERC, Rus araştırmacıları ve bilim insanları ile işbirliğini geliştirmede oynayabileceği rolü incelemelidir (Lordlar Kamarası, 2015: 63). Arktika ekosistemi (özellikle deniz ekosistemi) konusundaki bilgi birikimi sınırlı ve bazı bölgelerde ciddi derecede eksik olduğundan⁸⁹ bölge ekosistemleri üzerinde işbirliği ve bilgi paylaşımına dayalı araştırmalar yapılması önerilmektedir (Lordlar Kamarası, 2015: 60-61).

Lordlar Kamarası'na göre (2015: 73), “Bilgi boşluğunun giderilmesi artan insan faaliyetlerinden etkilenen sistemlerin anlaşılabilir müdahalelerin kabul edilebilir düzeyde risk veya bölge biyolojik çeşitliliğine zarar verebileceği konusunda hayati önem taşımaktadır”. Arktika ekosistemlerinin bilimsel olarak anlaşılması tam bilgiye dayalı karar vermeye izin vermek için yeterli olduğundan ihtiyatlı bir yaklaşım beraberinde ticari çıkarlar tarafından takip edilmelidir (Depledge, 2013: 1454; Lordlar Kamarası, 2015: 61). Birleşik Krallık araştırma ve teknoloji güçleri hassas iklimlerde yaşanan gelişmeleri araştırmak için yeni yaklaşım ve teknikler geliştirmede kullanılabilir (Lordlar Kamarası, 2015: 73). İklim değişikliği ve giderek artan kaynak talebi sonucunda hız kazanan bölge sanayileşmesi, güncel ve güvenilir bilimsel araştırmaya ihtiyaç duymaktadır (Janowska, 2014: 191).

Klasik Realizme göre değerlendirildiğinde; Birleşik Krallık, anarşik güvensiz uluslararası sistemde kimseye güvenemeyeceğinden, kendinin finanse ettiği ve liderliğini üstlendiği bilim faaliyetleriyle bölge hakkında detaylı bilgi birikimine sahip olabilecek, teknolojisini bu yönde kullanarak bölgedeki varlığını ve çıkarlarını güçlendirebilecektir. Neo-Realizme göre değerlendirildiğinde ise; uluslararası sistemin sürekli güvenlik baskısı olması

⁸⁹Bu bilgi boşluğu iklim değişikliği ve insan faaliyetlerinin bölgedeki deniz türleri üzerindeki etkilerini anlamayı engellemektedir (Lordlar Kamarası, 2015: 61).

ülkeyi bilimsel faaliyetlere ağırlık vermesi hususunda teşvik etmektedir. Kısacası ülke, bir nevi güç dengesi ve dengeleme mekanizması yaratabilecektir. Bilimden yararlanarak ekonomik faaliyetlerde bulunmak ülkenin güvenilirliğini artırarak yaptığı eylemlere meşruiyet kazandıracaktır. Ayrıca bölgedeki varlığına ve çıkarlarına tehlike olarak gördüğü Rusya'yla ortak çalışmalar yapmak yoluyla rakibinin ilerlemesini yakından izleyebilecek buna göre stratejisini belirleyebilecektir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KLASİK REALİZM VE NEO-REALİZM BAĞLAMINDA BİRLEŞİK KRALLIK'IN ANTARKTİKA POLİTİKALARININ İNCELENMESİ

Dünya'nın en büyük beşinci kıtası olan, küresel buz kütesinin %90'ını bünyesinde barındıran Antarktika yaklaşık 14 milyon kilometrekarelik yüzölçümüne sahiptir (Procter ve Fleming, 1999: 34; Başlar, 2003: 77; UNEP, http://www.unep.org/geo/geo_ice/PDF/GEO_C6_C_LowRes.pdf, erişim tarihi: 05.06.2017).⁹⁰ Sınırları hakkında çeşitli görüşler olmasına karşın Antarktika Antlaşması'nda bölge 60° Güney Enlemi altında kalan alanı içerir (Duncan, 2003: 7). “Antarktika dünya üzerindeki en izole kıtadır” (WWF, 2016: 4). Bölgede yaşayan yerli halk bulunmamaktadır.⁹¹ Kıta ve etrafındaki adalarda ilk insan temasından bu yana bilim insanları, kâşifler, turistler ve ziyaretçiler bölgede geçici süre zarfında bulunabilmektedirler.⁹² İnsanların bölgeyle doğrudan etkileşimi 200 yıldan daha az bir süreyi kapsamaktadır (WWF, 2016: 10). 1950'lerin başında bir dizi jeopolitik rekabetin sahnesi olan Antarktika'da 1959 yılında Antarktika Antlaşmasının imzalanmasıyla ülkelerin hak iddiaları dondurulmuştur. Bölge günümüzde uluslararası yönetim altındadır ve kıtanın bilimsel araştırmalar ötesinde bir kullanımı yoktur.

Antarktika bilimsel araştırmalar için eşsiz bir laboratuvardır (Glasberg, 2012: 63-66; HM Government, 2014: 4). Doğal Çevre Araştırma Konseyi (Natural Environment Research Council-NERC)⁹³ tarafından 2012 yılında yayımlanan İngiliz Antarktika Araştırması: Tarih (British Antarctic Survey: History) belgesine göre; “Birleşik Krallık Antarktika hakkında uzun ve seçkin bir bilimsel keşif kaydına sahiptir”. İngiliz Antarktika Araştırması (British Antarctic Survey-BAS) oluşturulmadan önce modern kutup biliminin temellerini atan çok sayıda bilimsel keşif vardı (BAS, 2012). Bunlar Cook'un 18. yüzyıldaki deniz

⁹⁰Buzun hâkim olduğu kıtada yalnızca %0,34'lük (yaklaşık 45,000 km²) bir alan buzsuzdur. Bu alanlar seyrek dağılmış bitkilerin yetişebildiği küçük arazilerdir (Hughes vd., 2013: 121; WWF, 2016: 16).

⁹¹Antarktika Kıtası'nda yerli insan nüfusunun bulunmaması sömürgecilik ve post-kolonializm tartışmalarında farklı bir bağlam yaratmaktadır (Dodds, 2006: 61).

⁹²Antarktika'da çok az insan üç yıldan fazla zaman geçirmektedir ve pek çok istasyon 60 yıldan kısa bir süredir bölgededir (Dodds, 2006: 59).

⁹³1965 yılında kurulan Doğal Çevre Araştırma Konseyi (NERC), Birleşik Krallık'ın çevre bilimi alanında önde gelen kamu fonudur (BAS, 2012; HM Government, 2014: 4). İş, İnovasyon ve Beceriler Departmanı (Department of Business, Innovation and Skills) bünyesinde faaliyet gösteren yedi araştırma konseyinden biri olan NERC mükemmeliyet ve verimlilik konusunda dünya lideridir (HM Government, 2014: 8). NERC, Birleşik Krallık Antarktika araştırmaları ve operasyonel altyapısının ana fonudur (HM Government, 2014: 8).

yolculuklarından, Scott ve Shackleton liderliğindeki ünlü keşif gezilerine hatta Antarktika'daki İngiliz çıkarlarını korumak için gizli bir savaş operasyonuna kadar uzanıyordu (BAS, 2012).⁹⁴

Birleşik Krallık yüz yıldan uzun zamandır Antarktika'da keşif ve bilimsel araştırmaların ön safhalarında yer almaktadır (HM Government, 2014: 7). “İngiliz Antarktika Araştırması Birleşik Krallık'a Antarktika biliminde çok önemli bir ulusal yetenek kazandırmaktadır” (HM Government, 2013: 11). Birleşik Krallık kutup bilim komitesi için temel nokta İngiliz Antarktika Araştırması'dır (BAS). Doğal Çevre Araştırma Konseyi (NERC) bünyesinde oluşturulan ve yönetilen BAS Birleşik Krallık Hükümeti adına Antarktika Antlaşmalar Sistemine uygun bilimsel araştırma ve projelerin desteklenmesinden sorumludur (HM Government, 2014: 8).⁹⁵ Ayrıca kutup bölgeleri hakkında çalışan uluslararası bilim insanlarının sahalarda, araştırma istasyonlarında, gemilerde ve uçaklarda etkin ve güvenli bir şekilde çalışabilmeleri için Birleşik Krallık Hükümeti adına gerekli alt yapıyı sağlar (HM Government, 2014: 4). Ülke bilim insanları Antarktika'yı ve tüm dünyayı anlama ve araştırma çabasında lider rol oynamaktadırlar. Küresel iklim değişimi, okyanus sirkülasyonu, hava durumu, uzay iklimi, buzul bilimi, jeolojik tarih, biyoçeşitlilik ve dünya üzerindeki varoluş araştırmaları hakkındaki mevcut Birleşik Krallık anlayışının birçoğu ülkenin Antarktika'da uzun yıllara dayanan bilimsel gözlem, analiz ve izleme çalışmalarının sonucudur (HM Government, 2014: 4).

Bu bölümde Klasik Realizm ve Neo-Realizm bakış açılarıyla Birleşik Krallık'ın Antarktika politikaları değerlendirilmeye çalışılacaktır. İlk olarak ülkenin de tarafı olduğu bölgenin barışçıl amaçlar için kullanımının önünü açan Antarktika Antlaşması kısaca açıklanacaktır. Birleşik Krallık'ın hak iddia ettiği Britanya Antarktika Toprakları hususunda incelemeler yapılarak ülkenin bu topraklardaki stratejileri ile Antarktika Antlaşması'nın uygulanmasına yönelik politikaları incelenecektir. İkinci olarak Antarktika'nın küresel iklim değişikliği üzerindeki rolü incelenerek Birleşik Krallık'ın bu konuda bölgede yürüttüğü çalışmalar ele alınacaktır. Son olarak Birleşik Krallık'ın bölgede yürüttüğü bilimsel faaliyetler incelenecektir.

⁹⁴BAS, 2. Dünya Savaşı gizli operasyonu “Tabarin” sonucunda oluşmuştur. Tabarin Operasyonu 1943 yılında Birleşik Krallık Hükümeti tarafından Antarktika sularını düşman akıncılara karşı korumak ve Falkland Island Dependencies'in (şimdiki Güney Georgia, Güney Sandwich Adaları ve Britanya Antarktika Toprakları) egemenliğine yönelik İngiliz iddialarını güçlendirmek için oluşturulmuştur. Bu hususta Deception Adası'nı korumak ve Antarktika Yarımadası'nda pozisyon işgal etmek için iki adet istasyon kurulması planlanmıştır. Günümüzde kutup biliminde dünya lideri olan BAS ayrıca Birleşik Krallık'ın Antarktika keşfi ve bilimsel çabalarının tarihsel geçmişini korumaktadır (BAS, 2012).

⁹⁵Birleşik Krallık'ın Antarktika araştırma ve operasyonları için ana nokta BAS'tır. Cambridge merkezli BAS, Gezege için Kutup Bilimi/Polar Science for Planet olarak adlandırılan disiplinler arası bir araştırma programı tasarlar ve sunar. Birleşik Krallık bilim topluluğundaki akademisyenlerin ve bir çok ulustan bilim insanlarının Antarktika ve çevresinde güvenli ve etkili bir şekilde çalışma altyapılarını yönetir (HM Government, 2014: 8).

4.1. Birleşik Krallık Antarktika Politikaları: Antarktika Antlaşması ve Britanya

Antarktika Toprakları

Birleşik Krallık kurucuları arasında yer olduğu 1959 Antarktika Antlaşması ile bölgede toprak iddialarının dondurulmasını kabul etmiştir. Öte yandan ülke Birleşik Krallık Antarktika Toprakları olarak adlandırdığı bölgeler hakkında politikalar üretmeye ve gelecek strateji raporları yayımlamaya devam etmektedir.

4.1.1. Antarktika Antlaşması (1959)

20 yüzyılın ilk yarısında Antarktika kıtası birbiriyle kesişen toprak talepleri ile karşı karşıya kalmıştır. Ülkelerin iddia ettikleri toprakların çoğunun içinden bile geçilmemiş ve bu alanlar hakkındaki bilgilerin yalnızca kâğıt üzerinde olmasına rağmen devletler birbirleriyle toprak rekabetine girişmişlerdir (Dodds, 2008: 47; Dodds ve Nuttall, 2016: 35). Birleşik Krallık bu dönemde bölgenin 2/3'ünde toprak iddiasında bulunmuştur (Dodds, 1996: 392; Dodds, 2008: 47). Antarktika'nın uluslararası bilimsel işbirliği için önemi ise ilk kez 1957-1958 yılları arasında Uluslararası Jeofizik Yılı'nda (International Geographical Year-IGY) kabul edilmiştir (Roucek, 1986: 71; HM Government, 2014: 4; Dodds ve Nuttall, 2016: 72-75).

Antarktika Antlaşması, 1 Aralık 1959 yılında Uluslararası Jeofizik Yılı'na katılan 12 ülke (Arjantin, Avustralya, Belçika, Şili, Fransa, Japonya, Yeni Zelanda, Norveç, Güney Afrika, Birleşik Krallık, ABD ve SSCB) tarafından Washington'da imzalamıştır. Antlaşmanın temel amacı bölgede askeri faaliyetleri yasaklama, kıtayı bilimsel çalışmalar için kullanıma açma ve bölge üzerindeki toprak iddialarını askıya almaktır⁹⁶ (Roucek, 1986: 69-73; Dodds, 1994: 280; Dodds, 1996: 393; Procter ve Fleming, 1999: 34-35; Dodds, 2008: 47-48; BAS, 2012). 14 maddeden⁹⁷ oluşan Antarktika Antlaşması 23 Haziran 1961 tarihinde yürürlüğe girmiştir (BAS, 2012; Liggett, 2015: 62-71). Bilimsel işbirliği, çevre yönetimi ve kıtanın barışçıl amaçlarla kullanımı için bilimsel çerçeve sunmaktadır (HM Government, 2014: 4). Antarktika Antlaşması süresiz olarak yürürlükte kalmakta ve dünyanın en başarılı uluslararası

⁹⁶Antlaşmayla birlikte 60° Güney enleminin altında kalan bölgelerdeki toprak talepleri dondurulmuştur (Howkins, 2011: 180; Nowell, 2013: 174; Lordlar Kamarası, 2015: 12).

⁹⁷Antlaşmanın maddeleri sırasıyla; Barışçıl Amaçlar (Peaceful Purposes), Bilimsel Yatırım Özgürlüğü (Freedom of Scientific Investigation), Uluslararası Bilimsel İşbirliği (International Scientific Cooperation), Bölgesel Egemenlik (Territorial Sovereignty), Nükleer Aktivite (Nuclear Activity), Coğrafi Kapsam (Geographical Coverage), Denetimler (Inspections), Yargı Yetkisi (Jurisdiction), Antlaşma Toplantıları (Treaty Meetings), Antlaşmaya Aykırı Faaliyetler (Activities Contrary to Treaty), Taraflar Arasındaki Uyuşmazlıklar (Disputes Between Parties), Değişiklik ve Süre (Modification and Duration), Onaylama ve Yürürlüğe Girme (Ratification and Entry into Force) ve Biriktirme (Deposition)'dir (BAS, 2015). Ayıntılı bilgi için bk. Saul ve Stephens, 2015: 1-5.

antlaşmalarından biri olarak kabul edilmektedir (BAS, 2012). Günümüzde Antlaşmaya taraf 53 ülke vardır.

Antlaşma Devletleri bir dizi ayrı uluslararası antlaşma yoluyla Antarktika ve çevresinde yaşayan bitkileri ve yabani hayatı korumaya karar vermişlerdir. Bölgede madencilik yasaklanmış ve tüm faaliyetler için önce Çevresel Etki Değerlendirmesi (Environmental Impact Assessment) gerekli kılınmış, kirlilik ve atık konularının yönetimi hususunda kararlar alınmıştır (BAS, 2012). Antarktika Antlaşması'nın imzalanmasından sonraki süreçte oluşturulan sözleşmeler, protokoller ve anlaşılan önlemler antlaşma taraflarının yıllık toplantılar sonucunda oluşturulmuştur (Procter ve Fleming, 1999: 35). Bunlar;

1. Antarktika Mineral Kaynaklarının Düzenlenmesi Sözleşmesi (Convention on the Regulation of Antarctic Mineral Resource Activities-CRAMRA); olası madencilik faaliyetlerinin düzenlenmesi için amaçları ve kurumları oluşturma amaçlanmaktadır. Sözleşme gerekli sayıda üye tarafından onaylanmamıştır bu nedenle yürürlükte değildir.⁹⁸ CRAMRA, 1991 tarihli madencilik aktivitelerini yasaklayan Madrid Sözleşmesi olarak da bilinen Antarktika Antlaşması Çevre Koruma Protokolü'ne (Protocol on Environmental Protection to the Antarctic Treaty) uyum sağlamıştır. Protokol 1998 yılına yürürlüğe girmiştir (Procter ve Fleming, 1999: 35; Saul ve Stephens, 2015: 104).⁹⁹
2. Antarktika Deniz Yaşamı Kaynaklarının Korunması Sözleşmesi (The Convention on the Conservation of Antarctic Marine Living Resources-CCAMLR); 1980 yılında imzalanan ve 1982 yılında yürürlüğe giren sözleşme Antarktika deniz yaşamını korumayı amaçlamaktadır. Ayrıca bölge çevresindeki balıkçılık faaliyetlerinin yönetimi hususunda yasal çerçeve sağlamaktadır (Procter ve Fleming, 1999: 35; HM Government, 2014: 16; Saul ve Stephens, 2015: 59).¹⁰⁰
3. Antarktika Foklarının Korunması Sözleşmesi (Convention for the Conservation of Antarctic Seals-CCAS); 1972 yılında imzalanan ve 1978 yılında yürürlüğe giren sözleşmenin amacı Antarktika foklarının korunmasını ve bilimsel araştırmaların mantıksal çerçevede sürdürülmesini sağlamak ve ekosistem içerisindeki dengeyi sürdürmektir (Procter ve Fleming, 1999: 35; HM Government, 2014: 16; Saul ve Stephens, 2015: 47).¹⁰¹
4. Antarktika Antlaşması Çevre Koruma Protokolü (The Protocol on Environmental Protection to the Antarctic Treaty) ya da Madrid Protokolü¹⁰²; Antarktika'yı barış ve bilime adanmış doğal rezerv olarak tanımlamakta ve ekosistemlerin korunmasını amaçlamaktadır (Procter ve Fleming, 1999: 35).¹⁰³

⁹⁸Ayrıntılı bilgi için bk. Saul ve Stephens, 2015: 71-104.

⁹⁹Ayrıntılı bilgi için bk. Saul ve Stephens, 2015: 104-115.

¹⁰⁰Ayrıntılı bilgi için bk. Saul ve Stephens, 2015: 59-71.

¹⁰¹Ayrıntılı bilgi için bk. Saul ve Stephens, 2015: 47-59.

¹⁰²1991 yılında imzalanan Madrid Protokolü en azından orta vadede Antarktika'daki kaynak sömürme potansiyeline son vermiştir (Howkins, 2011: 195).

¹⁰³Antarktika Antlaşması Çevre Koruma Protokolü Çevresel Etki Değerlendirmesi, Antarktika Faunasının ve Florasının Korunması, Atık Tasfiyesi ve Atık Yönetimi, Deniz Kirliliğinin Önlenmesi ve Bölge Koruma ve Yönetimi başlıklı 5 ek içermektedir. Antarktika Antlaşmalar sisteminin yasal araç ve önlemlerine ek olarak bölgedeki faaliyetler ayrıca Balina Avcılığı Uluslararası Sözleşmesi (International Convention for the

Antarktika Antlaşmasını imzalayan 12 devletten biri olan Birleşik Krallık Antarktika Antlaşmaları sisteminde lider pozisyonundadır (HM Government, 2014: 4). Ülke, etkili idari ve yasal çerçeve yoluyla bölgede faaliyetlerini güvenli ve çevreye duyarlı bir biçimde sürdürdüğünü belirtmektedir (HM Government, 2014: 4). Birleşik Krallık, bölgenin barış ve bilime adanmış bir alan olmasını sağlamak için Antlaşma hükümlerine tam olarak saygı gösterdiğini ve desteklediğini ortaya koymaktadır. Bu amaçla 1994 yılında Birleşik Krallık Antarktika Mevzuatı'nı (UK Antarctic Legislation) çıkarmıştır. Mevzuatın amacı Antarktika antlaşması ve Antarktika Antlaşması Çevre Koruma Protokolü'nün bağlayıcı yükümlülüklerini uygulamaktır (GOV.UK, <https://www.gov.uk/government/news/uk-antarctic-enforcement-policy-and-procedures>, erişim tarihi: 14.10. 2017). Yürürlük ilkeleri orantılılık (proportionality), tutarlılık (consistency), şeffaflık (transparency) ve hedeflenen (targeted)'dir (GOV. UK, <https://www.gov.uk/government/news/uk-antarctic-enforcement-policy-and-procedures>, erişim tarihi: 14.10.2017). Ayrıca mevzuat bölgede cezai suç oluşturacak koşulları da belirtmiştir.¹⁰⁴

Antarktika Antlaşması bölgenin güvenliğini ve barışçıl amaçlar için kullanımını korumayı esas kılmaktadır. Uluslararası sistemin anarşik yapıda olduğu Klasik Realizm akımına göre değerlendirildiğinde; ülke bölgedeki gelişmelerden kopmamak ve bölgede hayatta kalmasını sağlamak adına Antlaşma'nın kurucu devletlerinden biri olmak durumunda kalmıştır. Soğuk Savaş döneminde oluşturulan Antlaşma, bölge üzerinde sıcak çatışmadan kaçınmanın aracı olmuş ve o dönemin büyük güçlerinin de içerisinde olduğu devletler antlaşmanın taraflarının oluşturmuşlardır. Bölgede güç dengesi yaratan ve güvenlik ikilemi yaşanmasının önüne geçen Antarktika Antlaşması ülkelerin bölgede güvenli bir biçimde bilimsel araştırmalarını yapmalarını sağlamaktadır. Birleşik Krallık bölgede kendi çıkarlarını korumak ve devamlılığını sürdürmek adına Antlaşma'ya sadık olduğunu belirterek buna uygun iç mevzuat çıkarmıştır.

Sistemin anarşik yapıda olduğunu kabul eden Neo-Realizme göre değerlendirildiğinde ise güçler dağılımının iki kutuplu olduğu Soğuk Savaş döneminde Birleşik Krallık o dönemki konjonktürün gerektirdiği biçimde hareket etmiştir. Bölgede varlığını sürdürmek ve güvenliğini garanti altına almak için Antlaşma'nın kurucu üyelerinden biri olan Birleşik

---

Regulation of Whaling) gibi daha geniş çapta uygulanan antlaşmalardan kaynaklanan çeşitli yasal yükümlülükler tabiidir (Procter ve Fleming, 1999: 35).

Ayrıntılı bilgi için bk. Saul ve Stephens, 2015: 115-137.

¹⁰⁴Örneğin; Devlet Sekreteri'nin izni olmadan Antarktika'ya giriş yapmak, minerallerle ilgili faaliyetlerde bulunmak, yerli fauna ve floranın korunmasına saygı göstermemek suç olarak addedilmektedir (GOV.UK, <https://www.gov.uk/government/news/uk-antarctic-enforcement-policy-and-procedures>, erişim tarihi: 14.10.2017).

Krallık bir nevi dengeleme stratejisi izlemiştir. Antarktika'daki toprak iddialarının dondurulmasını kabul ederek o dönemki yapıya uyum sağlayan ülkenin Savunmacı bir tutum takındığı söylenebilir. Ülke, Antlaşma'ya bağlı olduğunu göstermek ve bölge içerisindeki pozisyonunu sağlamlaştırmak için iç mevzuatını yeniden düzenlemiştir.

4.1.2. Britanya Antarktika Toprakları

Britanya Antarktika Toprakları (British Antarctic Territory-BAT), 60° Güney enleminin güneyinde 20° ve 80° Batı boylamları arasında yer alan bölgedir.¹⁰⁵ Bölge, Güney Orkney Adaları, Güney Shetland Adaları, dağlık Antarktika Yarımadası ve tüm bitişik kıtalar ve Güney Kutup Noktası'na kadar uzanan kara parçalarını içerir (Procter ve Fleming, 1999: 34; Walker, 2012: 259; GOV.UK, <https://www.gov.uk/world/organisations/british-antarctic-territory>, erişim tarihi: 14.10.2017). Bölgede yerel nüfus yoktur. Egemenlik ve yönetim Antarktika'da üç bilimsel istasyonu işleten İngiliz Antarktika Araştırmaları (British Antarctic Survey-BAS) tarafından yürütülmektedir.

Britanya Antarktika Toprakları, Dışişleri Bakanlığı'nın Denizaşırı Bölgeler Departmanı (Overseas Territories Department) bölgeden sorumlu komisyon üyesi başkanı tarafından Londra'dan yönetilmektedir (Procter ve Fleming, 1999: 34; GOV.UK, <https://www.gov.uk/world/organisations/british-antarctic-territory>, erişim tarihi: 14.10.2017). Bölge hükümeti kendi yasal çerçevesine sahiptir ve çeşitli yasal ve idari atamaları yapmaktadır (GOV.UK, 2014). Hükümet ayrıca Places-Names isimli danışma organına sahiptir ve dört adet posta ofisini yönetmektedir (GOV.UK, <https://www.gov.uk/world/organisations/british-antarctic-territory>, erişim tarihi: 14.10.2017).

Birleşik Krallık'ın Antarktika üzerindeki hak iddiaları 23 Haziran 1961 tarihinde Antarktika Antlaşması'nın yürürlüğe girmesi akabinde dondurulmuştur. Fakat ülke Britanya Antarktika Toprakları olarak tanımladığı alanlar hakkında halen gelecek strateji planları yayımlamaktadır. Birleşik Krallık 2011 yılında 2011-2013 Biratanya Antarktika Toprakları Stratejisi'ni (British Antarctic Territory Strategy 2011-2013) yayımlamıştır. Bu stratejiyi geliştirip gözden geçiren ülke 2014 yılında 2014-2019 Britanya Antarktika Toprakları Stratejisi'ni (British Antarctic Territory Strategy 2014-2019) yayımlanmıştır. Strateji, Antarktika Antlaşmalar Sistemi'ne saygı kapsamında Britanya Antarktika Toprakları'nın güvenliğini ve iyi yönetişimini desteklemektedir (GOV.UK, <https://www.gov.uk/world/organisations/british-antarctic-territory>, erişim tarihi: 14.10.2017).

¹⁰⁵Bu bölümde bölgeden kasıt Britanya Antarktika Toprakları'dır.

Ülke, bölgenin güvenliği ve iyi yönetişimini desteklemek için genel olarak beş başlıklı strateji hedefi belirlemiştir. Bunlar;

1. Birleşik Krallık'ın Antarktika Antlaşma Sistemi içindeki yüksek profilini destekleyerek bölgenin uzun vadeli güvenliğini sağlamak,
2. Bölgedeki tarihi çıkarları ve mevcut konusunda farkındalığın artırılması da dâhil olmak üzere, Birleşik Krallık Toprakları'nın egemenliğini desteklemek,
3. Bölge çevresini korumak ve bölgedeki Britanya mirasını korumak;
4. Bölgede yürütülen tüm faaliyetlere hitap eden etkili ve orantılı bir yasal ve idari çerçeve sağlamak,
5. Bölgenin en iyi mali uygulamasına göre finansmanı yönetmektir.

Stratejiye göre (GOV.UK, <https://www.gov.uk/world/organisations/british-antarctic-territory>, erişim tarihi: 14.10.2017), bölge, bu ana hedefleri gerçekleştirmek için Birleşik Krallık Antarktika toplumundaki kilit paydaşlar¹⁰⁶ ve diğerleriyle ortaklaşa çalışacaktır. Öngörülemeyen veya acil durumlara cevap vermek için uygun bir sermaye yedeği sürdürülürken, Britanya Antarktika Bölgesi Hükümeti de “Yıllık Özel Harcama” bütçesi aracılığıyla başlık hedeflerinin sunulmasını desteklemek için fonlarının bir kısmını kullanacaktır (GOV.UK, <https://www.gov.uk/government/publications/british-antarctic-territory-strategy-2014-to-2019>, erişim tarihi: 14.10.2017). Herhangi bir yıl içinde mevcut olan fon miktarı, esas olarak damga ve madeni para satışları, gelir vergisi ve sermaye rezervlerinin seviyesi ile Bölge tarafından üretilen gelir miktarına bağlı olacaktır (GOV.UK, <https://www.gov.uk/government/publications/british-antarctic-territory-strategy-2014-to-2019>, erişim tarihi: 14.10.2017).¹⁰⁷

Birleşik Krallık Antarktika Antlaşması'nın kurucu devletlerinden biri olmasına rağmen bölge üzerindeki toprak talepleri ve hak iddiaları Britanya Antarktika Toprakları strateji belgeleri çerçevesinde ele alındığında, ülkenin aslında bu iddialarını sürdürdüğü

¹⁰⁶Strateji'ye göre kilit paydaşlar;

Antarktika Yer İsimleri Komitesi (Antarctic Place Names Committee-APC),
İngiliz Antarktika Araştırması (British Antarctic Survey-BAS),
Uluslararası Antarktika Tur Operatörleri Birliği (International Association of Antarctic Tour Operators-IAATO),
Pobjoy Nane Ltd (Pobjoy Mint Ltd),
Kraliyet Coğrafya Kurumu (Royal Geographic Society-RGS),
Scott Polar Araştırma Enstitüsü (Scott Polar Research Institute-SPRI),
İngiltere Antarktika Miras Vakfı'dır (UK Antarctic Heritage Trust-UKAHT) (GOV.UK , <https://www.gov.uk/world/organisations/british-antarctic-territory>, erişim tarihi: 14. 10.2017).

¹⁰⁷Bölge, kışı geçiren bilim insanların yıllık gelir vergilerini, damga ve madeni para satışlarını ve sermaye rezervlerinin faizlerini alır [...] Mali destek için öncelikli alanlar 2011-2013 stratejisinde olduğu gibi çevrenin korunması ve insan etkilerinin azaltılması, eğitim ve sosyal yardım, miras ve yönetim ve Birleşik Krallık egemenliğinin teşvik edilmesini kapsamaktadır. Bölge gelirleri Britanya Antarktika Toprakları'nın yönetişimini finanse etmek, iyi yönetişimin daha da ilerletilmesi ve bir dizi özel projenin finansmanı için kullanılır (GOV.UK, <https://www.gov.uk/government/publications/british-antarctic-territory-strategy-2014-to-2019>, erişim tarihi: 14.10.2017).

görülmektedir. Devlet ve ulusal çıkarın her zaman ön planda tutulduğu Klasik Realizme göre değerlendirildiğinde bu durum ülkenin rasyonel davrandığını göstermektedir. Anarşik sistem içerisinde Birleşik Krallık için önemli olan her daim çıkarlarını maksimize etmeye çalışmak ve bunun için gücünü ve güvenliğini elinden geldiğince en üst seviyeye çıkarmaya çalışmaktır. Antarktika Antlaşması'na uyacağını belirtmekle birlikte ülke, bölgedeki gücünü rakipleri pahasına artırmaya ve bölgedeki güç dengesini kendi lehine döndürmeye çalışmaktadır. Bölgedeki varlığını tarihsel temeller üzerine oturtmaya çabalayan ülke bölge egemenliğini korumaya ve yeri geldiğinde topraklar üzerinde meşru hak edinmenin alt yapısını oluşturmaya çalışmaktadır.

Neo-Realizm perspektifinden bakıldığında ise Birleşik Krallık, uluslararası sistem anarşik yapıda olduğu için sürekli olarak hayatta kalma ve güvenlik endişesi yaşamaktadır. Bu nedenle ülke Savunmacı bir tutum izleyerek bölge hakkında strateji raporları yayımlamakta ve mevcut gücünü korumaya amaçlamaktadır. Diğer taraftan bakıldığında ise devletlerin birbirlerinin niyetlerinden tam olarak emin olamadığı sistem içerisinde Birleşik Krallık, bölgede bir nevi güç artırımı stratejisi izleyerek yeri geldiğinde Saldırgan bir tutum izleyebileceğinin sinyallerini de vermektedir.

4.2. Birleşik Krallık Antarktika Politikaları: İklim Değişikliği

Antarktika, 1958-2010 yılları arasında yaklaşık 2,4°C sıcaklık artışıyla gezegenin en hızlı ısınan bölgelerinden biri olmuştur (WWF, 2016: 12). 1990 yılından beri Grönland ve Antarktika Buz Levhalarının erimesi deniz seviyesinin yükselmesine katkıda bulunmaktadır (Australian Academy of Science, 2015: 10). Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli'ne (Intergovernmental Panel on Climate Change-IPCC) göre (2013: 9; 2014: 42), son yirmi yılda Antarktika buz tabakası azalmış ve buzullar dünya çapında küçülmeye devam etmiştir. Isınma ile birlikte bölgeye erişim kolaylaşmaktadır ancak aynı zamanda etkileri henüz bilinmeyen çeşitli fırsat ve tehditlerle de karşı karşıya kalmaktadır (Pincus ve Ali, 2015: 1). Genel olarak buz kaybeden Antarktika Kıtası'nın artan kar yağışı nedeniyle iç ve hatta doğu bölgelerinin büyük bölümünde ise buz kalınlaşması gözlemlenmiştir (Australian Academy of Science, 2015: 23; WWF, 2016: 12).

Antarktika ve Güney Okyanusu, küresel iklim sisteminde önemli rol oynamaktadır (HM Government, 2013: 13). Antarktikayı çevreleyen okyanuslar ısınmakta dünya çapında sıcaklık ortalamalarını ve deniz seviyesini etkilemekte; bu değişimler dünya iklimi üzerinde doğrudan etkiler yaratmaktadır (WWF, 2016: 4). Antarktika yarımadası ve Batı Antarktika'daki buz tabakası incelmekte ve uydu verileri bu oranların hızlandığını

göstermektedir (HM Government, 2014: 14). İklim değişikliği, buz kayması, okyanus ısınması ve asitliğin artması Antarktika ve Güney Okyanusu için büyük tehdittir (WWF, 2016: 6).

Howkins' göre (2011: 180-181), Antarktika Antlaşması akabinde hak iddiaları dondurulan Birleşik Krallık, bölgede varlığını sürdürmek amacıyla, buzul erimesinin deniz seviyesinde yükselmeye yol açacağı tehdidine odaklanan bir strateji kullanmıştır.¹⁰⁸ İngiliz bilim insanlarının Antarktika araştırmasını sürdürme yönündeki argümanlarında buzun erimesi ve yükselen deniz seviyeleri tehdidinin kullanılması Antarktika'daki politika ve iklim değişikliği arasındaki bağlantının erken bir örneğini sunmaktadır (Howkins, 2011 181). Charles Keeling'in (1928-2005) Antarktika'da yaptığı araştırmaları neticesinde 1960 yılında yayımlanan ölçümler, artan atmosferik karbondioksit (CO2) seviyelerini gözler önüne sermiştir (Howkins, 2011: 181).

Birleşik Krallık, deniz seviyesinin yükselmesi, küresel okyanus sirkülasyonu ve Antarktika iklimi konularında geniş bir bilimsel uzmanlık yelpazesi sunmaktadır (HM Government, 2014: 13-15). Birleşik Krallık'ın amacı hızlı buz kaybına neden olan süreçleri ölçmek ve böylece deniz seviyesindeki yükseliş konusunda daha doğru tahminlerde bulunabilmektir (HM Government, 2014: 14). Bu amaçlar:

1. Buz tabakası akışını ve evrimini kontrol eden okyanus atmosferi ve yatak etkileşimlerini anlamak
2. Buz tabakası değişimlerinin ve deniz seviyesindeki yükselmelerin bilgisayar simülasyonu için sağlam bir matematiksel ve sayısal çerçeve oluşturma ve uygulamak
3. Gelecekteki projeksiyonlar için bağlam ve kısıtlama sağlamak amacıyla buz tabakasındaki değişikliğin geçmişten günümüze tarihsel değişimini oluşturmaktır (HM Government, 2014: 14).

Birleşik Krallık bilim insanları okyanus akıntılarını ölçerek bu süreçleri modeller ve küresel etkileri hususunda doğru tahminlerde bulunmaya, tahminlerin doğruluğunun artırılması ve bilim insanlarını desteklemek için sürdürülebilir gözlemlene sistemlerini geliştirmeye çalışırlar (HM Government, 2014: 14-15).¹⁰⁹ Birleşik Krallık'ın bu husustaki amaçları;

¹⁰⁸1960'larda küresel iklim değişikliği tehdidi uzak bir endişe kaynağı olmaya devam etmiş ve İngiliz bilim insanları Antarktika'da buz tabakalarının kırılma olasılığını doğrudan küresel sıcaklıklara bağlamamışlardır. Ancak önümüzdeki birkaç on yılda küresel ısınmadan kaynaklanan tehdidin artmasıyla birlikte Antarktika'daki iklim değişikliği ve politika arasındaki bağlantı sayesinde 1950'lerin sonlarından bu yana bölgede yürütülen araştırmalar küresel ölçekte iklim değişikliği biliminin gelişimine büyük katkı sağlamıştır (Howkins, 2011; 181).

¹⁰⁹Sistemlerin geliştirilmesi etkiyi en üst düzeye çıkarmak ve örtüşmeyi en aza indirmek için Dünya Meteoroloji Örgütü'nün Küresel Atmosfer İzleme, SCAR/SCOR'un Güney Okyanus Gözlem Sistemi ve Birleşik Krallık Kutup Gözlem ve Modelleme Merkezi (CPOM) gibi uluslararası programlarla işbirliği içerisinde gerçekleştirilecektir (HM Government, 2014: 15).

1. Son 50 yılda her iki kutup bölgesinde atmosferik dolaşım, sıcaklık ve deniz buzulundaki değişimleri açıklamak ve bu değişimlerin ne kadarının insan kaynaklı ve/veya doğal faktörlerin bir sonucu olduğunu belirlemek,
2. Büyük ölçekli modellerde kutup iklimi süreçlerinin temsilini bu süreçlerin anlaşılmasını ilerletmek için bilim kampanyaları yürüterek iyileştirmek,
3. Uluslararası bilim camiasının (glasiyologlar, oşinograflar ve biyologlar dâhil) ihtiyaç duyduğu uzay ve zaman dilimleri üzerinden, kutup bölgelerinde iklim tahminlerini iyileştirmek,
4. Geçmiş, şimdiki ve gelecekteki değişim hakkında bilgileri iyileştirmek ve geliştirmektir. (HM Government, 2014: 15).

Antarktika'nın küresel iklime etkisi geçmiş iklim koşulları hakkında bilgi edinme ve gelecekteki iklim koşulları hakkında tahmin yapılabilmesine katkı sağlamaktadır. Antarktika'da iklim araştırmalarının bilime katkısını tam olarak ölçmek mümkün olmasa da bölgede yapılan ölçümler ve deneyler antropojenik iklim değişikliği hususunda bilimsel anlayışa önemli ölçüde katkı sağlamıştır (Howkins, 2011: 181). İklim değişikliğinin etkilerini tahmin etmeye odaklanan İngiliz Antarktika Araştırması (BAS), Antarktika'nın küresel iklim sistemi içindeki yerini ve değişen iklimin küresel deniz seviyesi ve Antarktika ekosistemleri üzerindeki etkilerini anlamada önemli rol oynamaktadır (BAS, 2012). Birleşik Krallık bu amaçla;

1. Son bir milyon yıl ve öncesindeki büyük iklim kaymalarının zamanlamasını ve güçlü yanlarını, özellikle buzul dönemlerinden kutuplar arası sıcak dönemlere geçişleri neyin kontrol ettiğini anlamaya,
2. Son milyon yılların en sıcak dönemlerini kullanarak kutup bölgelerinin gelecekteki iklim değişikliğine muhtemel tepkilerini anlamaya,
3. Evrimsel ve paleo-çevresel koşulların mevcut kutup coğrafya ve biyoçeşitliliğini nasıl şekillendirdiğini açıklamaya çalışmaktadır (BAS, 2012).

Antarktika bünyesinde şimdiye kadar çok az bir kısmı keşfedilmiş olan canlı türlerini barındırmaktadır. Çok uzun zamandır el değmemiş bir bölge olarak kalan Antarktika iklim değişikliğinin etkilerine karşı savunmasızdır. Bölgeye çok sayıda araştırmacı, destek personeli ve turist¹¹⁰ gelmesi kirlilik ve doğrudan insan etkisi ile gelen yerli olmayan istilacı türlerin yaratacağı risk ve balıkçılık gibi faaliyetler Antarktika ekosistemleri, memeliler, balıklar ve kuşların savunmasızlığını artırmaya devam edecektir (WWF, 2016: 4).¹¹¹ Bölgedeki türlerin değişiklik karşısında göstereceği adaptasyon ve direnç seviyeleri belirsizdir. Antarktika'da

¹¹⁰Bölgede turizm faaliyetleri Uluslararası Antarktika Tur Operatörleri Birliği (IAATO) tarafından yürütülmektedir. IAATO tarafından bildirildiği üzere 2015-2016 sezonunda bölgeye 38,000 kişi ve 50 den fazla turist gemisi gelmiştir (Zebich-Knos, 2015: 94-99; WWF, 2016: 34).

¹¹¹Her yıl Antarktika'yı ziyaret eden yaklaşık 7000 bilim insanı ve 33000 turist kazara tohum ve sporları taşımakta ve bölgeye yılda 70 binden fazla tohum girmektedir (WWF, 2016: 8).

türlerin iklim değişikliğine adaptasyonu konusunda daha fazla bilgi toplamaya ihtiyaç vardır (WWF, 2016: 45). Birleşik Krallık çevrenin sorumlu yönetimi için biyo-çeşitliliğini anlamaya çalışmaktadır (HM Government, 2014: 16). Bu amaçla ülke bilim insanları;

1. Bir dizi deniz ve kara ekosisteminde genetik, fizyolojik ve ekolojik süreçlerle değişime uyum sağlama yeteneğini neyin belirlediğini anlamak
2. Çevresel değişime olası tepkileri belirlemek için türlerin yaşam döngülerinin niceliksel tanımlarının geliştirilmesi
3. Gelecekte nasıl cevap verebileceklerini tahmin etmek için kutup ekosistemlerinin geçmiş ve mevcut iklim değişikliğine karşı esnekliğinin belirlenmesi konularında çalışmalar yürütmektedirler (HM Government, 2014: 16-17).

Birleşik Krallık'ın iklim değişimi hususundaki çalışmaları Klasik Realist bakış açısıyla değerlendirildiğinde ülke küresel konjonktürde Antarktika hususunda bilgi birikimini artırarak bölgedeki “vazgeçilmez” pozisyonunu sürdürmeye çalışmaktadır. Ülke ayrıca iklim değişikliği özelinde oluşturduğu kurumlarıyla çalışmalarını sağlam ve mantıksal bir zemine oturmaktadır. Bölgedeki ulusal çıkarlarını korumaya ve artırmaya çalışan ülke, bunun için bilginin en önemli kaynak olduğunun farkındadır. Bölge hakkındaki bilgi birikimini artırarak ulusal Antarktika politikalarında rasyonel karar alma ve gelecek stratejilerini belirlemeye yönelik çalışmalar yürütmektedir. Yaptığı bilimsel araştırmalar sayesinde bölgedeki güç dengesini kendi lehine çevirebilecek olan Birleşik Krallık aynı zamanda küresel iklim değişikliği konusunda dünya lideri olmayı hedeflemektedir.

Ülkenin iklim politikaları Neo-Realizme göre değerlendirildiğinde ise; uluslararası sistemin anarşik yapıda olduğu, kimsenin kimseye güvenemeyeceği dünya konjonktüründe Birleşik Krallık'ın sürekli olarak varlığını ayakta tutma ve sistem içerisinde güvenlik endişesi yaşamamasından dolayı bölge iklim değişikliği konusunda bilimsel çalışmalara ağırlık verdiği sonucuna ulaşılabilir. Çok fazla aktörün bilimsel araştırma yaptığı Antarktika'da Birleşik Krallık rakiplerine göre göreceli gücünü artırma çabasıdadır. Bu nedenle günümüzde Savunmacı bir pozisyon takınan ülke kapasitesini koruyarak artırma ve potansiyel tehditlere karşı bilgi birikimini artırmaktadır.

4.3. Birleşik Krallık Antarktika Politikaları: Bilimsel Faaliyetler

1957-1958 yıllarını kapsayan Uluslararası Jeofizik Yılı'nda (International Geophysical Year-IGY) 12 ulus tarafından ortaklaşa yürütülen keşif hareketleri sonucunda Antarktika buz tabakası üzerinde bilimsel araştırmalar yapılmıştır (Roucek, 1986: 71; Dodds, 2006: 60-61; BAS, 2012). IGY'nin temel amacı dünya atmosferinin ve güneşin dünyaya etkilerinin

araştırılması, atmosferik fizik, yer çekimi ve kozmik ışınlar üzerinde çalışmalar yapılmasıydı (BAS, 2012). Ayrıca bu dönemde tüm dünyanın hava haritasını çıkarmanın yolu da keşfedilmiştir (Roucek, 1986: 71).

4.3.1. Birleşik Krallık Antarktika Araştırma İstasyonları

Günümüzde Antarktika’da dünyanın her kıtasından gelen ülkeler tarafından yönetilen yaklaşık yetmiş tanesi daimi olmak üzere yüzden fazla araştırma tesisi bulunmaktadır (Hughes vd., 2013: 120-121; WWF, 2016: 14). Birleşik Krallık’ın Antarktika’da üç adet ve alt-Antarktika (sub-Antarctic) olarak adlandırdığı Güney Georgia’da iki olmak üzere faaliyet gösteren beş adet istasyonu bulunmaktadır (HM Government, 2014: 20). Ülkenin en büyük araştırma istasyonu olan Rothera Araştırma İstasyonu, Antarktika Yarımadası’nın batısındaki Adelaide Adası’nda yer almaktadır.¹¹² İstasyon Antarktika biyoloji araştırmaları odaklı olmakla birlikte derin alan ve hava operasyonlarını desteklemek için kullanılmaktadır (HM Government, 2014: 20). Halley Araştırma İstasyonu Weddell Denizi’nin güneydoğusunda yüzen buz rafı üzerine kurulmuştur. Bilimsel araştırmalar atmosferik bilimler, meteoroloji ve kimya üzerine yoğunlaşmaktadır (BAS, 2012; HM Government, 2014: 20).¹¹³ 1985 yılında Halley Araştırma İstasyonu’nda toplanan veriler sonucunda ozon deliğinin keşfedilmesi, 1987’de Montreal Protokolünün imzalanmasına yol açmıştır (BAS, 2012).¹¹⁴ Signy Araştırma İstasyonu Güney Orkney Adalarından birinde bulunan yazlık bir istasyondur. Karasal ve tatlı su bilimlerini özellikle biyoloji ve bir CCAMLR izleme programını desteklemektedir. (HM Government, 2014: 20; BAS, 2012). Bird Island Araştırma İstasyonu, Güney Georgia’nın batı ucundaki küçük bir adada yer almaktadır. Adada kuş ve fok sürülerinin biyolojisi üzerine yoğunlaşmaktadır (BAS; 2012; HM Government, 2014: 20). King Edward Point Araştırma İstasyonu Güney Georgia ana adasındaki Grytviken’ e yakın konumdadır. İstasyon uygulamalı balıkçılık alanına yoğunlaşmaktadır (BAS, 2012).

¹¹²1989’dan bu yana Antarktika Yarımadasının Adelaide Adası’ndaki Rothera Araştırma İstasyonu’nda büyük bir yeniden yapılanma ve faaliyetlerin geliştirilmesi işlemleri başlamıştır. Bu amaçla yeni pist oluşturulması, iyileştirilmiş konaklama, işletme kulelerinin inşası, atık su arıtma tesisi ve atık yakma tesisinin Rothera’daki faaliyetleri önemli ölçüde artırdığı görülmüştür. Ayrıca Bonner Laboratuvarının açılması BAS’ın Rotheraya yönelik araştırma kapasitesini artırmıştır (BAS, 2012).

¹¹³1989 yılında BAS Cambridge’deki ofislerini uzman laboratuvarları ve yeni bir akvaryumu da kapsayacak şekilde genişletmiştir. Buz çekirdeğini kesmek ve depolamak için soğuk oda ve buz çekirdeği analizi için en son teknolojiye sahip laboratuvarlar 1992 yılında sahaya eklenmiştir. 2003 yılında ANGER laboratuvarı tamamlanmıştır. Bu amaca yönelik moleküler biyoloji tesisi, BAS biyologlarının Antarktika ortamının evrimini ve biyoçeşitliliğini daha iyi anlamalarına yardımcı olan ileri teknoloji genomik araştırmaları yürütmesine izin vermektedir (BAS, 2012).

¹¹⁴Protokol neticesinde birçok ülke Kloroflorokarbon (CFC) ve ozon tabakasına zarar veren diğer kimyasalların kullanımını yasaklamıştır. Bu uluslararası anlaşma ve insan faaliyetlerinin gezegende yarattığı etki ile ilgili küresel farkındalık BAS’ın uluslararası tanınırlığını ve güvenilirliğini yükseltmiş, yatırım araştırmalarının geliştirilmesi ve gelişimini desteklemeye teşvik etmiştir.

Birleşik Krallık'ın buza dayanıklı (ice-strengthened) araştırma gemisi RRS James Clark Ross (JCR), dünyanın en sofistike yüzer laboratuvarlarından biridir (BAS, <https://www.bas.ac.uk/polar-operations/sites-and-facilities/facility/rrs-james-clark-ross/>, erişim tarihi: 10.12.2017; HM Government, 2014: 20).¹¹⁵ RRS Ernest Shackleton (ES) ise lojistik destek sağlamak ve istasyonları yeniden ikmalde (resupply) bulunmakla görevlidir (HM Government, 2014: 20).¹¹⁶ İki BAS gemisine ek olarak Kraliyet Donanması Buz Devriyesi Gemisi (HMS Protector), Antarktika'da faaliyette göstermektedir (HM Government, 2014: 21).¹¹⁷ 2019 yılında faaliyete geçecek olan araştırma gemisi kutup bölgelerindeki karmaşık multidisipliner bilimsel görevleri desteklemek ve Antarktika araştırma istasyonlarına lojistik destek sağlamak için dünya lideri bir platform sağlayacaktır (HM Government, 2014: 21; Lordlar Kamarası, 2015: 97).¹¹⁸ Ayrıca Antarktika yaz mevsiminde beş adet kutup uçağı ülke araştırma ve operasyonlarını desteklemek amacıyla kullanılmaktadır (HM Government, 2014: 21).

Ülke, bölge konusundaki bilgi birikimini artırmak, bilimsel ilerleme yoluyla küresel güç olmak için çalışmalar yürütmektedir. Klasik Realizme göre değerlendirildiğinde devlet çıkarını her daim ön planda tutan Birleşik Krallık, bölgede devamlılığını sürdürmek için gerekli çabayı göstermektedir. Bu hususta bölgeye yatırım yapmaktan çekinmeyen ülke bilim konusunda rakipsiz olma politikası izlemektedir. Çalışma alanlarını özelleştirerek farklı konularda uzmanlaşmaya çalışan Birleşik Krallık ayı zamanda yeni yatırımlar ve teknolojiler yoluyla da bilimsel faaliyetlerini artırmakta ve giderek etki alanını genişletmektedir. Neo-Realizme göre değerlendirildiğinde ise sistem Birleşik Krallık'ı bölgede devamlılığını

¹¹⁵1990 yılında tanıtılan James Clark Ross öncelikle biyolojik, oşinografik ve jeofizik yolculukları için kullanılan deniz araştırma gemisidir. Bilimsel ekipmanların kullanımına izin veren bir dizi laboratuvar ve vinç sistemi ile donatılmıştır. JCR ayrıca kargo ve lojistik çalışmalarını da yürütmektedir. Kuzey yazı boyunca büyük ölçüde Kuzey Kutbunda yürütülen NERC araştırmalarını desteklemek için kullanılır. (BAS, <https://www.bas.ac.uk/polar-operations/sites-and-facilities/facility/rrs-james-clark-ross/>, erişim tarihi: 10.10.2017; HM Government, 2014: 20-21).

¹¹⁶1995 yılında tanıtılan RRS Ernest Shackleton öncelikle kargo, yakıt ve yolcu taşımacılığında kullanılan lojistik gemidir. Gemide ayrıca bazı araştırma çalışmaları yürütülmektedir. Yaz aylarında genellikle Kuzey yazında Kuzey Denizi'nde çalışır. (HM Government, 2014: 21).

¹¹⁷Gemi, Birleşik Krallık bilim ve uluslararası hidrografik araştırma yükümlülüklerini yerine getirmeyi desteklemekte ve ülkenin çok uluslu denetim ekiplerine ev sahipliği yapmak da dâhil olmak üzere Antarktika Antlaşması kapsamındaki sorumlulukların yerine getirilmesinde yardımcı olmaktadır (HM Government, 2014: 21).

¹¹⁸Birleşik Krallık Hükümeti yeni kutup araştırma gemisi için 200 milyon poundun üzerinde ödenek ayırarak küresel iklim değişikliği ile ilgili yeni ve sürekli araştırmaların yapılmasını sağlamıştır (HM Government, 2014: 4-5; Lordlar Kamarası, 2015: 97). Dünya çapında buz destekli araştırma gemisi son teknolojiye sahip laboratuvarlara, çevresel izlemeye yönelik gelişmiş yeteneklere ve uzaktan kumandalı otonom deniz ve hava araçlarının kullanımına ve işletilmesine yönelik tesislere sahip olacaktır (HM Government, 2014: 14; BBC, <http://www.bbc.com/news/uk-england-merseyside-34504399>, erişim tarihi: 12.10.2017). Bunların yanı sıra düşük emisyon ve daha büyük bir coğrafi operasyon alanına izin verecek buz kırma yeteneklerine sahip olacaktır. Araştırma gemisi robotik denizaltıları sevk edebilecek ve 400 çalışana istihdam edecektir (BBC, <http://www.bbc.com/news/uk-england-merseyside-34504399>, erişim tarihi: 12.10.2017).Yeni gemi yakıt ve enerji verimliliğini en üst seviyeye çıkaracaktır (HM Government, 2014: 21).

korumak ve artırmak için bilimsel çalışmalar yapmaya teşvik etmektedir. Bu hususta bilimsel yeterliliğini artırmaya çalışan ülke bölgede kurduğu istasyonlar aracılığıyla bilimsel faaliyetlerini yürütmektedir. Göreceli pozisyonunu ön planda tutarak ilerletmeye çalışan Birleşik Krallık mevcut faaliyetlerinin yanında yeni yatırımlar aracılığıyla da bölgedeki etkinliğini artırmaya çalışmaktadır. Bu durum diğer devlet arasında tehdit olarak gözükp güvenlik endişesi taşımalarına ve bölgede rekabet ortamının artmasına yol açabilir.

4.3.2. Birleşik Krallık Antarktika Bilimsel Yatırımları

NERC okyanus sirkülasyonundaki ve buz tabakalarındaki değişimlerin gelecekteki deniz seviyesi ve iklim üzerinde nasıl etki yaratacağını anlamak için Birleşik Krallık'ın en iyi kutup bilimcilerini ve alt yapısını bir araya getiren araştırma programlarına yatırım yapmaktadır (HM Government, 2014: 8).¹¹⁹ Birleşik Krallık, araştırma programlarının şekillendirilmesinde ve etkili operasyonel destek sunmada Antarktika Araştırmaları Bilimsel Konseyi (Scientific Committee on Antarctic Research-SCAR)¹²⁰ ve Ulusal Antarktika Programları Yöneticileri Konseyi (Council Managers of National Antarctic Programmes-COMNAP)¹²¹ ile etkileşimi yoluyla aktif rol oynamaktadır (HM Government, 2014: 11). Birleşik Krallık SCAR'ın önemli bir katılımcısıdır.

Birleşik Krallık Ulusal Antarktika Araştırma Komitesi (UK National Committee for Antarctic Research-UKNCAR), Birleşik Krallık'ın SCAR'ın faaliyetlerine olan ilgisini teşvik etmekte ve koordine etmektedir (HM Government, 2014: 11).¹²² Ülkenin kutup bilim topluluğu önümüzdeki yirmi yıl boyunca Antarktika ve Güney Okyanus bilimindeki önceliklerini belirleyecek uzun vadeli bir stratejinin geliştirilmesinde katkıda bulunmayı

¹¹⁹Antarktika faaliyetlerinin yapılması operasyonel altyapılarının oluşturması için fon kaynağı olan Doğal Çevre Araştırma Konseyi ulusal ve uluslararası bilimsel araştırmalara önemli katkılar sağlamaktadır (HM Government, 2014: 8)

¹²⁰1958 yılında kurulan SCAR, Uluslararası Bilim Komitesi'nin (ICSU) nun disiplinlerarası bir alt komitesidir ve Antarktika'daki bilimsel araştırmaların başlatılması, geliştirilmesi ve koordinasyonu ile görevlendirilmiştir. SCAR ayrıca Antarktika Antlaşmalar sistemine ve diğer kurumlara uluslararası bağımsız bilimsel tavsiye sunar (HM Government, 2014: 11; SCAR, <https://www.scar.org/>, erişim tarihi: 02.09.2017).

¹²¹COMNAP 1998 yılında ulusal Antarktika Programlarını bir araya getiren uluslararası bir derektir. Ulusal Antarktika Programları hükümetler adına Antarktika Antlaşma alanı bilimsel araştırmaların yürütülmesinden ve desteklenmesinden sorumlu organizasyonlardır. COMNAP'ın amacı Antarktika'daki bilimsel araştırmaların desteklenmesinde en iyi uygulamayı geliştirmek ve desteklemektir. Bunu sağlarken;

1. Çevreye karşı sorumlu bir şekilde faaliyetlerin etkinliğini artıran uygulamalar geliştirmek için bir forum olarak hizmet vermeyi,
2. Uluslararası ortaklıkları kolaylaştırmak ve teşvik etmeyi,
3. Bilgi alışverişi için sistemler ve fırsatlar sağlamayı,
4. Antarktika Antlaşma sistemine objektif, pratik, teknik ve politik olmayan ulusal Antarktika programlarının havuzundan alınan tavsiyelerde bulunmayı amaçlamaktadır (HM Government, 2014: 11).

¹²²UKNCAR ülke çıkarlarını Uluslararası Bilim Komitesi'nde (International Council for Science-ICSU) temsil eden ulusal kurum olan Kraliyet Topluluğu (Royal Society) himayesinde faaliyet göstermektedir (HM Government, 2014: 11). Komite, topluluğu kutup bölgelerinde çevresel değişimi araştırmak ve gözlemlemek için yürütülen uluslararası çalışmalar içerisinde öncül rol oynamaktadır (HM Government, 2014: 7).

planlamaktadır (HM Government, 2014: 12).¹²³ BAS, bilimi desteklemek ve gerekli olan kritik alt yapı lojistik ve teknoloji gereksinimlerini belirlemek için SCAR ve COMNAP ile çalışmaya devam edecektir (HM Government, 2014: 12-13).

Antarktika kıtasının tamamını incelemeye hiçbir ulus yetkili olmadığından bölgede uluslararası yardımlaşma ve işbirliği gereklidir. İngiliz Antarktika Araştırması'na (BAS) göre (2012); "21. yüzyılda uluslararası işbirliği her zamankinden daha önemlidir". Kırdan fazla Birleşik Krallık Üniversitesi ile araştırma projeleri yürütmektedir ve Antarktika Antlaşması ülkelerinin çoğunda ortak araştırma programlarına sahiptir (BAS, 2012). Antarktika'ya bilimsel erişim araştırma istasyonları, gemiler ve uçaklar da dâhil olmak üzere gerekli olan güvenli altyapıyı sağlamak için operasyonel altyapı gerektirmektedir (HM Government, 2014: 8). Antarktika Antlaşması tarafları, operasyonel maliyetleri en aza indirmek için birlikte çalışmaktadırlar (HM Government, 2014: 8).

Birleşik Krallık'ın Antarktika'da uzun zamandır keşif ve bilimsel araştırma geçmişine sahip olduğunun sürekli olarak vurgulanması ülkenin bölgede ulusal çıkarlarını sürekli olarak gözettiğinin ve bölgedeki varlığını sürdürmeye niyetli olduğunun göstergesidir. Ülke çeşitli kurum ve kuruluşlar yoluyla bölgede faaliyetlerini sistematik olarak yürütmektedir. Ayrıca mevcut ve gelecekteki faaliyetler için gerekli alt yapı ve fonları sağlamaktadır. Klasik Realist bakış açısıyla değerlendirildiğinde; bölge hakkında bilgi birikimini artırarak çeşitli alanlarda uzmanlaşmak, devletlerin kendi kendine yardım yoluyla hayatta kaldığı anarşik uluslararası sistemde Birleşik Krallık'ın ülke menfaatlerini ve bölgedeki varlığını koruması için büyük önem taşımaktadır. Ülkenin bölge hakkındaki geniş bilgi birikimi ve deneyimleri, ülke için çıkar sağlayacak ve güç dengelerini kendi lehine yaratacak bir silah olma fırsatı sunabilir. Neo-Realist açıdan değerlendirildiğinde; anarşik uluslararası sistemin yapısı nedeniyle hiçbir devlet diğerine güvenemeyeceğinden ve sürekli olarak hayatta kalma tehdidi altında yaşadığından, bölge hakkında bilgi birikiminin artırılması ülkenin çıkar politikalarını yönetmede ve diğer devletleri yönlendirmede denge kurucu konumuna gelmesini sağlayabilir.

Birleşik Krallık'nın Antarktika'nın barış, istikrar ve çevre yönetimini sürdürme konusundaki çıkarları Antarktika Antlaşmalar sistemi ile ilerlemeye devam edecektir (HM Government, 2014: 22). Ülke, 2011 Norveç-Birleşik Krallık düzenlemesi ve 2012 Şili-Birleşik Krallık mutabakat antlaşması da dâhil olmak üzere Antlaşma ülkeleri ile olan ilişkiler ve üst düzey iki taraflı antlaşmalar ile kutup araştırmalarının her alanında bilimsel işbirliğini artırmaya devam edecektir (HM Government, 2014: 22). Birleşik Krallık varlıklarının nasıl

---

¹²³Birleşik Krallık Antarktika topluluğu, Enerji ve İklim değişikliği Dairesi (Department of Energy & Climate Change-DECC) dâhil olmak üzere hükümete uzman yorumları ve bilim brifingleri vermeye devam edecektir (HM Government, 2014: 13).

yönetileceğini araştırarak mali altyapı ve lojistiği paylaşacak ortaklar aramaya devam etmektedir. Klasik Realizm ve Neo-Realizm, uluslararası ittifaklara sıcak bakmamakla birlikte kıtanın tamamını incelemeye hiçbir ulusun yetkisi olmadığından, ülke menfaatleri açısından rasyonel tutum takınan Birleşik Krallık, bilimsel araştırmalarda işbirliği vurgusu yapmaktadır.

4.3.3. Birleşik Krallık Antarktika Araştırma Projeleri

Birleşik Krallık Dışişleri Bakanlığı, Britanya Antarktika Toprakları'ndaki gelir vergisinden ve diğer kaynaklardan bir dizi faaliyete gelir tahsis etmektedir (HM Government, 2014: 8). Bunlar arasında Güney Georgia'daki King Edward Point Araştırma İstasyonu, Antarktika Keşifleri (Discovering Antarctica) eğitim ve okul kaynakları ve bölgeye pratik faydalar sağlayan çevresel araştırma projelerini desteklemektedir (HM Government, 2014: 8).

Birleşik Krallık 2014 yılında Antarktika'da Birleşik Krallık Bilimi 2014-2019 (UK Science in Antarctica 2014-2019) başlıklı belgeyi yayımlamıştır. Belgenin oluşturulma amacı gezegenin en önemli bölgelerinden birinde ülke araştırması için çerçeve oluşturmaktır (HM Government, 2014: 5). Belge, küresel iklim değişikliğine karşı için acil ihtiyaç gerekliliğine vurgu yaparak bilim insanlarının ülke halkı ve ekonomisine fayda sağlayacak yeni ve önemli araştırma keşifleri yapmasını tavsiye etmektedir (HM Government, 2014: 5).¹²⁴ Birleşik Krallık'ın çok disiplinli Antarktika araştırma çabası doğal değişkenlik ve insan kaynaklı değişimin işleyişini –dünyadan yerel ölçeğe, milyonlarca yıldan günümüze ve geleceğe kadar tüm dünya sistemi olarak nasıl işlediğini araştırmaktadır (HM Government, 2014: 12). Ülke Antarktika araştırma motivasyonlarının amacı temel olarak;

1. Sürdürülebilir gözlem ve fiziksel süreç çalışmaları yoluyla çevresel değişimleri anlamak ve yönetmek. Antarktika sistemlerinin modellenmesi ve gelecekteki dünya sistemi içindeki rollerinin yansıtılması,
2. Antarktika biyoçeşitliliğini ve yaşamsal doğal servisleri nasıl desteklediğini anlamak, denizde yaşayan kaynakların ve ticari balıkçılık aktivitelerinin korunması
3. Bilginin topluma yarar sağlaması ve tüm dünyaya iletilmesidir (HM Government, 2014: 12).

Birleşik Krallık Antarktika'da yürüttüğü bilimsel araştırmalar ve operasyonel mevcudiyeti iklim değişikliği, enerji güvenliği, küresel gıda güvenliği, inovasyon ve

¹²⁴2014 yılında yayımlanan belgede vizyon: Antarktika çevre bilimini ve gezegenin sorumlu yönetimini merkeze yerleştirirken ülkenin bölgede 2014-2020 yılları arasında bilimsel araştırmalarını hangi doğrultuda yapacağını özetlemektedir (HM Government, 2014: 7). Gezegenimiz hakkındaki bilgileri geliştirmek, doğal ve insan yapımı fenomenlerden kaynaklanan süreçlerin, savunmasızlıkların ve risklerin anlaşılmasını ilerletmek için tasarlanan bu ulusal araştırma programı ülkenin çevresel değişimi öngörme yeteneğini artırmayı politik ve ekonomik kararları alma aşamalarında politika yapıcılarını bilgilendirmeyi amaçlamaktadır. Proje, toplumun geleceğe uyum sağlamasına ve gelişmesine yardımcı olacak bir süreç olarak tanımlanmaktadır (HM Government, 2014: 12).

ekonomik büyüme için ülke politikalarını ve hedeflerini belirlemek açısından kritik bir öneme sahiptir (HM Government, 2014: 4). HM Government'a göre (2014: 4), ülke insanlığa yarar sağlamak, kaynakların sürdürülebilir kullanımı, gezegeni korumaya yardımcı olmak için ekonomik ve sosyal etki yaratan bilimi finanse etmektedir. Bunun yanı sıra araştırma sonuçlarını uluslararası akademik çevreye yaymaya çalışmak, bölge yatırımlarının önemini ve alaka düzeyini günlük yaşamda açıklamak için bilimsel ölçekte toplantılar ve halk katılım kampanyaları düzenlemektedir (HM Government, 2014: 4).

Birleşik Krallık'taki üniversitelerde ve araştırma merkezlerinde 200'den fazla bilim insanı Antarktika sınır bilimi konusunda çalışmalar yürütmekte ve yılda 50 den fazla genç öğrenci araştırma programlarına katılmaktadır (HM Government, 2014: 7). Cambridge Üniversitesi'nin bir parçası olarak kurulan Scott Kutup Araştırma Enstitüsü, Arktika ve Antarktika çalışmalarında bir mükemmeliyet merkezidir (Scott Polar Research Institute, <https://www.spri.cam.ac.uk/>, erişim tarihi: 05.01.2018).¹²⁵ Araştırmaları hem doğal hem de sosyal bilimleri kapsar ve genellikle disiplinler arasıdır. Ayrıca Uluslararası bir organizasyon olan Kutup Erken Kariyer Bilim İnsanları Derneği (Association of Polar Early Career Scientists-APECS) akademisyenler arasında yenilikçi ve disiplinlerarası işbirliklerinin yanı sıra gelecek yeni nesil kutup bilimcilerin işe alınması, korunması ve desteklenmesi için fırsatlar yaratan uluslararası bir kuruluştur (APECS, <https://www.apecs.is/who-we-are.html>, erişim tarihi: 03.03.2018). Bunların yanı sıra Birleşik Krallık'ta 300'den fazla üyesi olan başarılı bir kutup çalışma grubu vardır (HM Government, 2014: 7). 2014 yılında kurulan Birleşik Krallık Arktika ve Antarktika Ortaklığı (UK Arctic and Antarctic Partnership), sosyal bilimciler de dâhil olmak üzere, kutup bölgelerine ilgi duyan akademi ve enstitülerin temsilcilerinin katılımından oluşmuştur (Lordlar Kamarası, 2015: 98).

Birleşik Krallık'ın bölge hakkında yayımladığı strateji ve politikalar, bölgeye taptığı yatırımların büyüklüğü, bölgedeki çıkarlarının önemini vurgular niteliktedir. Klasik Realist bakış açısıyla değerlendirildiğinde ülke ulusal çıkarlarını korumak ve ilerletmek amacıyla değişen koşullara uygun politikalar ortaya koymaktadır. Bu hususta bölge hakkında yapılan faaliyetler akademik ölçekte yürütülmekte ve aynı zamanda kamuoyunun da bölgeye ilgisi çekilmeye çalışılmaktadır. Diğer yandan Neo-Realizm'e göre değerlendirme yapıldığında

¹²⁵Enstitü aynı zamanda dünyanın önde gelen kütüphanesi, kutupsal keşif tarihi konusunda uluslararası öneme sahip arşiv, fotoğraf ve nesne koleksiyonları ile Arktika ve Antarktika çevresindeki denizlerin hem tarihini hem de günümüzdeki önemini gösteren Kutup Müzesi'ne ev sahipliği yapmaktadır. Enstitü Coğrafya bölümünün alt birimidir. SPRI'nın misyonu kutup araştırmalarının bilimsel araştırma ve yayın yoluyla daha iyi anlaşılmasını sağlamak, yeni nesil kutup araştırmacılarını eğitmek, koleksiyonların (kütüphane, arşiv, fotoğraf ve nesne kolleksiyonları dâhil) bakımını yapmak ve onları erişilebilir kılmaktır. Ayrıca kamusal fayda için kutup bölgelerinin tarihi ve çevresinin önemini daha geniş topluluğa yansıtmak amacıdadır (Scott Polar Research Institute, <https://www.spri.cam.ac.uk/>, erişim tarihi: 05.01.2018).

uluslararası sistemin yapısı ve bölgede aktör sayısının artması ülkeyi dinamik politikalar üretmeye teşvik etmektedir.

Antarktika'yı ve kıtadaki canlı türlerinin keşfedilmesi için Birleşik Krallık dünya lideri teknolojiler geliştirmektedir (HM Government, 2014: 17).¹²⁶ Yenilikçi teknolojiler geliştirmeye ve kullanmaya devam eden ülke çok az anlaşılmalı veya keşfedilmemiş ortamların temel özelliklerini araştırmayı hedeflemektedir (HM Government, 2014: 17). Bunun için odaklandığı ana konular;

1. Keşfedilmemiş Antarktika kıtasal iç jeolojik yapısını haritalandırmak.
2. Antarktika buz tabakasının altında bulunan yeni keşfedilen göllerde ve onlarla bağlantılı hidrolojik sistemlerde yaşamı araştırmak.
3. Antarktika buz raflarının altındaki daha önce erişilemeyen okyanus boşluklarında ilk oşinografik ölçümlerin yapılması.
4. Yüksek uyarlanma becerisine sahip Antarktika türlerinin hayatta tutunabileceği çevresel nişlerin anlaşılması.
5. Antarktika ozon deliği oluşumu da dâhil olmak üzere benzersiz kimyasal süreçlerin meydana geldiği Antarktika üzerindeki atmosferi araştırma.
6. Uzay iklimini araştırmak için eşsiz gözlem yerlerini kullanmaktır (HM Government, 17-18).

Antarktika bilim stratejisinin hedefi Birleşik Krallık'taki en iyi yetenekleri bir araya getirmek ve araştırma sonuçlarının mükemmel olmasını sağlamak, bilginin sınırlarını zorlamak, toplum ve ekonomi için fayda sağlama potansiyeline sahip olmak için etkili mekanizmalar yaratmaktır (HM Government, 2014 25).

Klasik Realizme göre değerlendirildiğinde; Birleşik Krallık, anarşik güvensiz uluslararası sistemde kimseye güvenemeyeceğinden, kendinin finanse ettiği ve liderliğini üstlendiği bilim faaliyetleriyle bölge hakkında detaylı bilgi birikimine sahip olabilecek, teknolojisini bu yönde kullanarak bölgedeki varlığını ve çıkarlarını güçlendirebilecektir. Neo-Realizme göre değerlendirildiğinde ise; uluslararası sistemin sürekli güvenlik baskısı olması ülkeyi bilimsel faaliyetlere ağırlık vermesi hususunda teşvik etmektedir. Kısacası ülke, bir nevi güç dengesi ve dengeleme mekanizması yaratabilecektir. Bilimden yararlanarak ekonomik faaliyetlerde bulunmak ülkenin güvenirliliğini artırarak yaptığı eylemlere meşruiyet kazandıracaktır. Birleşik Krallık ayrıca bölgedeki diğer taraflarla ortak çalışmalar yapmak yoluyla rakiplerinin ilerlemesini yakından izleyebilecek buna göre stratejisini belirleyebilecektir.

¹²⁶Ulusal Oşinografi (Okyanus bilimi) Merkezi tarafından geliştirilen bir buzun kilometrelerce kapladığı bir kıtanın jeolojisini ve otonom dalgıç araçlarını (örneğin, Autosub) haritalayabilen sistemler bulunmaktadır (HM Government, 2014: 17).

SONUÇ

Coğrafi Keşifler Çağı olarak adlandırılan 1400 ve 1700 yılları arasını kapsayan dönemin sonunda Britanya küresel bir aktör olarak dünya ölçeğinde yerini almıştır. Takımadalar yoluyla meydana gelen ülkenin dağınık coğrafi konumu, işgal edilmesini zorlaştırarak denizcilik konusunda ihtisaslaşmasına olanak sağlamıştır. Coğrafi Keşiflerin son aşamasına katılan Britanya, 17. yüzyıla gelindiğinde Atlantik Okyanusunun egemen gücü konumuna gelmiştir. 18. yüzyılın başı-19. yüzyıl aralığını kapsayan Britanya'da ortaya çıkan ve Sanayi Devrimi olarak adlandırılan dönemde üretimin karakteri değişmiştir. Devrimin Britanya'da ortaya çıkmasının en önemli nedeni ülkenin geniş kömür rezervlerine sahip olmasıdır. Ayrıca patent sistemi yeni icatları garanti altına alarak buluşları teşvik etmiştir. Keşifler yoluyla sömürgelerdeki kaynakların ülkeye aktarılması ve Sanayi Devrimi ile seri üretime geçilerek buluşların gemicilik, buharlı motor teknolojileri, taşımacılık vb. sistemlerde yarattığı fırsatlar neticesinde Britanya dünyada küresel anlamda tekel konumuna gelmiştir. Bununla birlikte yaşanan gelişmeler Britanya'nın keşif ve araştırma hareketlerini daha da kolaylaştırarak teşvik etmiştir. Yeni bölgeleri keşfederek hem sömürlere giden daha kısa yollar bulmak hem de etkinlik alanını artırmak isteyen Britanya bu dönemde Kutup bölgelerine keşif hareketlerini daha sistematik bir biçimde yürütmeye karar vermiştir. Bu çalışmanın amacı Birleşik Krallık'ın Arktika ve Antarktika'ya yönelik politikalarını Klasik Realizm ve Neo-Realizm çerçevesinde incelemektir.

Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarının dünya ölçeğinde yarattığı yıkım ve kayıplar bilim insanlarını savaşların ve devlet davranışlarının altında yatan sebepleri araştırmaya itmiştir. İdealizm teorisinin savaşları engellemekten uzak yapısı yeni bir paradigmanın ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu durum neticesinde 1940'lı yıllarda Klasik Realizm, uluslararası ilişkiler teorisi olarak ortaya çıkmıştır. Savaşların kaçınılmaz ve devletlerin ise bencil ve çıkarıcı olduğunu savunan Realizm akımı, savaşların nedenlerini araştırarak devlet davranışlarını sistematik olarak incelemeye çalışmaktadır. Realizm, sadece bulunduğu zaman diliminde gerçekleşen devlet davranışlarını ve savaşları göz önünde bulundurmakla kalmamıştır. Realist teori tarihsel kaynaklardan da yararlanarak insan doğasının bencil ve çıkarıcı yapısına odaklanarak devlet, anarşi, güç ve güvenlik kavramlar üzerine temellendirilmiştir.

Klasik Realizm'e göre devletlerin ana aktör olduğu uluslararası sistem içerisinde asıl amaç ulusal çıkarları gerçekleştirmektir. Bu hususta devlet adamı rasyonel hareket etmeli ve yeri geldiğinde ahlaki ilkeleri göz ardı edebilmelidir. Devletlerarası ilişkileri düzenleyecek bir

üst merci olmadığından uluslararası sistem anarşiktir. Devletlerin birbirlerinin niyetlerinden tam olarak hiçbir zaman emin olamadığı anarşik uluslararası ortamda her devlet kendi kendine yardım etmekle yükümlüdür. Ulusal çıkarlarını her zaman ön planda tutan devlet, güvenliğini sağlamak ve etkililiğini artırmak için devamlı olarak gücünü artırmanın yollarını aramalıdır. Bu hususta devletler özellikle askeri ve ekonomik güçlerini artıracak politikalar izlemelidirler. Klasik Realistlere göre, genel olarak gereksiz görülmeyle birlikte yeri geldiğinde devlete fayda sağlayacağı oranda ittifak yapılabilir. Devletler ittifaklar yoluyla güç dengesi kurarak varlıklarına tehdit oluşturan devletleri dizginleyebilirler. Devletlerin karşılıklı olarak güç artırımına gitmesi ve bu durumun kısır döngü yaratması ise güvenlik ikilemi olarak adlandırılmaktadır.

Neo-Realizm teorisi de Klasik Realizm’de olduğu gibi uluslararası sistemin temel aktörlerinin devletler olduğunu ve uluslararası sistemin anarşik yapıda olduğunu kabul etmektedir. Öte yandan Neo-Realistlere göre uluslararası sistemin anarşik yapısı devlet davranışlarını belirlemede etkilidir. Devletler belirli bir sistem ve sistemin çerçevesini oluşturan yapılar içerisinde hareket etmekte ve buna göre davranmaktadırlar. Teoriye göre, sistem içerisindeki büyük güçlerin sayısı ve dağılımı sistemin karakteristiğini ve kutupluluk yapısını belirlemektedir. Devletler güvenlik ve varlıklarına yönelik tehditleri diğer devletlerle kurdukları ittifaklar aracılığıyla, dengeleme stratejisi izleyerek, savuşturabilirler. Güç konusunda Neo-Realistler Savunmacı ve Saldırgan Realistler olarak ikiye ayrılmaktadırlar. Savunmacı Realistlere göre devletler güvenliklerini garanti altına alacakları ölçüde güç sahibi olmalı ve her daim savaşmaktan kaçınmalıdırlar. Saldırgan Realizme göre ise güvensiz uluslararası sistem içerisinde devletlerin asıl politikası küresel değilse bile bölgesel hegemon olmayı hedeflemek olmalıdır. Bu amaçla devletler gücünü artırmanın yollarını aramalı ve yeri geldiğinde savaşmaktan çekinmemelidirler. Klasik Realizm ve Neo-Realizmin devlet davranışları ve dış politikalarla ilgili varsayımları, Birleşik Krallık’ın Kutup politikalarını açıklamak için çerçeve oluşturmaktadır. Ülkenin Arktika ve Antarktika politikaları iklim değişikliğinin etkileri, ekonomik faaliyetlerin önemi ve bilimsel faaliyetlerin rolü bağlamında değerlendirilmiştir.

Coğrafi konumu dolayısıyla Arktika’ya yakınlığı nedeniyle Birleşik Krallık’ın bölge ile ilk etkileşimi 6. yüzyıla kadar dayanmaktadır. Buna rağmen bölgeye yönelik sistematik keşif faaliyetleri 16. yüzyılda ortaya çıkmıştır. Araştırmalar, 1579 yılında Frobisher’in Kuzeybatı Geçidi’ni aramak için sefere çıkması ile başlamıştır. Daha sonraki senelerde düzenlenen seferler Hudson, Cook, Ross, Franklin, Pary ve Scoresby’nin yaptıkları keşif ve bilimsel araştırmalara kadar devam etmiştir. Egemenlik alanını Asya’dan Amerika’ya,

Atlantik'ten Pasifik'e kadar genişleten ülkenin Arktika rotaları üzerinden sömürgelerine ulaşma ve yeni kaynakları keşfederek zenginliğini artırma isteği, devlet politikasının bir parçası olmuştur. 18. yüzyılda bilimsel araştırmalarda bulunmak amacıyla Arktika'ya seferler başlatılmıştır. 19. yüzyıla gelindiğinde ise daha önce tüccarlar ve devlet desteği yardımıyla düzenlenen keşif ve araştırma hareketleri bu sefer direkt olarak hükümet aracılığıyla sistematik bir biçimde yürütülmeye başlanmıştır. Arktika'ya düzenlenen keşif ve araştırma hareketleri sonucunda Britanyalı kâşifler birçok yeni toprak parçası keşfetmiştir. Ayrıca bilimsel araştırmalar neticesinde botanik, zooloji, astronomi, glasiyoloji, deniz akımları, rüzgârlar vb. konularda bilgi birikiminin artması, bölgeye olan ilgiyi artırarak, Arktika ilişkilerin daha yakından sürdürülmesi gerekliliğini doğurmuştur.

Britanya'nın Antarktika ile ilk etkileşimi ise 17.yüzyılda bölgede yapılan balıkçılık aktivitelerine kadar uzanmaktadır. 18. yüzyılın sonlarında bölge etrafındaki sularda balıkçılık faaliyetleri hız kazanmış, 19. yüzyılda ise Avrupa'lı kâşiflerin bölgeye ilgisi artmıştır. Bunun sonucunda bölgede balık avlanma alanlarını tespit etmek ve karasal üstünlük elde etmek amacıyla Birleşik Krallık "Amirallik Programı" kapsamında bölgeye seferler düzenlenmiştir. Ülkenin Antarktika ile bağlantısının ilk olarak Kaptan James Cook'un 1772-1775 yılları arasında bölgeye düzenlediği seferler sonucunda gerçekleştiği varsayılmaktadır. Daha sonraki yıllarda düzenlenen keşif ve araştırma seferlerinde ise Smith, Bransfield, Scott, Ross, Shackleton, Rymill isimleri ön plana çıkmaktadır. 1908 yılında Antarktika'da resmi toprak talebinde bulunulması ile birlikte, Antarktika'ya doğrudan hükümet destekli seferler düzenlemeye başlamıştır. Antarktika keşifleri sırasında pek çok yeni toprak parçası keşfedilmiştir. Bunun bölge hakkında yapılan bilimsel araştırmalar sonucunda manyetizma, biyoloji, iklim, atmosfer basıncı, okyanus akıntıları, meteoroloji, kayaç türleri, glasiyoloji, tür çeşitliliği gibi konularda bilgi birikiminin artmasına olanak sağlamıştır.

1920 ve 1930'lu yıllarda Arktika'nın keşifler ve araştırmalar neticesinde küresel dünyaya entegrasyon hareketi hız kazanmıştır. Bölgede yüzyıllardan beri sürdürülen ekonomik faaliyetler özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde hız kazanarak bölge sınırlarını aşmıştır. 21. yüzyılda, teknolojik ilerlemelerin ve iklim değişikliğinin de kolaylaştırıcı etkisiyle bölge pek çok devletin ve aktörün ekonomik çıkarlarına hizmet eden bir alan haline gelmiştir. 1996 yılında Arktika Konseyi'nin kurulmasıyla Arktika'da bölgeselleşme hareketleri hız kazanmıştır. Birleşik Krallık 1998 yılından beri Konsey'de daimi gözlemci üye sıfatıyla faaliyet göstermektedir. Arktika devletlerinin çoğuyla iyi ikili ilişkiler kuran Birleşik Krallık, bölge ile etkileşimini kurmuş olduğu forumlar aracılığıyla yürütmektedir. Ülke 2013

yılında Arktika Politika Çerçevesi'ni (Arctic Policy Framework) yayımlayarak bölge politikalarını sistematik olarak ortaya koymuştur.

Öte yandan Dünya'nın en izole kıtası olarak tanımlanan Antarktika ile antropojenik etkileşimler son iki yüz yılda meydana gelmiştir. 20. yüzyıla gelindiğinde ise bölge üzerinde pek çok devletin toprak iddiasında bulunduğu bir alan konumundadır. 1908 yılında Antarktika'da ilk defa resmi toprak talebinde bulunan Birleşik Krallık'ın bu iddiaları 1959 yılında Antarktika Antlaşması'nın imzalanmasını müteakiben dondurulmuştur. Antlaşmayla birlikte askeri faaliyetlerin yasaklandığı bölge, yalnızca bilimsel araştırma alanı haline gelmiştir. Daha sonra bir dizi protokol, sözleşme ve ek maddelerin imzalanmasıyla bölgede ekonomik faaliyetler yasaklanmış ve bölgedeki canlı çeşitliliği koruma altına alınmıştır. Antarktika Antlaşmalar Sistemi'nin kurucu aktörlerinden biri olan Birleşik Krallık bölge üzerindeki politikalarını Antlaşmalar çerçevesinde uygulamaya çalışmaktadır. Bu amaçla ülke 1994 yılında Birleşik Krallık Antarktika mevzuatını oluşturmuştur. Antarktika Antlaşmasının kurucu üyelerinden olan Birleşik Krallık'ın bölgedeki toprak iddiaları Antlaşma uyarınca askıya alınmış olmasına rağmen Birleşik Krallık bölgede Britanya Antarktika Toprakları olarak adlandırdığı topraklar üzerinde politikalar yapmaya ve gelecek stratejileri yayımlamaya devam etmektedir. Birleşik Krallık en son 2014 yılında 2014-2019 Britanya Antarktika Toprakları Stratejisi'ni yayımlayarak bu alanların güvenliğini ve iyi yönetişimini sağlamak için izlenmesi gereken stratejileri açıklamıştır.

Tüm bu gelişmeler Klasik Realist bakış açısıyla ele alındığında, Birleşik Krallık'ın Arktika Konseyi ve bölge devletleri ile yakın ilişki içerisinde olmasının asıl nedeninin bölgede devamlılığını sağlayarak ulusal çıkarlarını korumak olduğu sonucuna varılabilir. Ayrıca bölge paydaşı olmayan ülke Arktika'daki gücünü ve güvenliğini artırmak için bölge ülkeleriyle güç dengesi kurma politikası gütmek durumundadır. Birleşik Krallık'ın Arktika Konseyi'nde daimi gözlemci statüde olması bölgede diğer devletlerle gireceği olası rekabet durumunda ülkeye avantaj sağlayarak diğer devletlere karşı pozisyonunu güçlendirmesini mümkün kılabilir. Ayrıca daimi gözlemci statüsünden dolayı ülke bölgede hayatta kalmasını garanti altına alarak güvenliğini sağlayabilmektedir. Arktika'da meydana gelen değişim ve dönüşümleri yakından izleme fırsatı elde eden ülke bu sayede bölgeyi ilgilendiren konularda söz sahibi olabilmektedir. Birleşik Krallık'ın Arktikadaki farklı çıkarlarına yönelik kurumlar oluşturarak bölge yönetişimini artırmaya çalıştığı çıkarımında bulunulabilir. Ulusal çıkarını ön planda tutan ülkenin rasyonel ve faydacı bir yaklaşım benimsediği görülmektedir. Uluslararası anarşi ortamında kendi kendine yardım etmekle yükümlü olan ülke, kurduğu birimler aracılığıyla bölge ile ilgili konularda uzmanlaşmaya ve bölge üzerindeki etkililiğini

artırmaya çalışmaktadır. Konsey'e yeni gözlemci üyelerin kabulü ile birlikte 2013 yılında yayımladığı Çerçeve aracılığıyla ülke, bölgedeki potansiyel rakip aktörlere karşı güvenlik endişesi duyduğunu gözler önüne sermektedir. Birleşik Krallık'ın Çerçeve'yi yayımlamasının asıl nedenleri; bölgedeki politikalarının meşruiyetini sağlamak, bölgedeki etkililiğini artırmak ve bölgedeki gücünü tüm rakiplerine bildirmek şeklinde değerlendirilebilir.

Öte yandan Birleşik Krallık'ın Antarktika'da ulusal çıkarlarını korumak ve bölgeden kopmamak adına, çıkarlarına ters düşse bile, Antlaşmanın kurucu devletlerinden biri olmak durumunda kaldığı sonucuna ulaşılabilir. Soğuk Savaş döneminde dönemin büyük güçleri aracılığıyla oluşturulan Antarktika Antlaşması, bölgede sıcak çatışmadan kaçınmanın aracı olmuştur. Antarktika'da orantısız güç artışı ve güvenlik ikileminin önüne geçen Antlaşma güç dengesi mekanizması yaratarak bölgeyi tüm ulusların üzerinde özgürce bilimsel faaliyetlerde bulunabileceği bir alana dönüştürmüştür. Birleşik Krallık da Antarktika'da ulusal çıkarlarını korumak ve sürdürmek için çıkardığı iç mevzuat aracılığıyla Antlaşmaya taraf olduğunu ve saygı duyduğunu göstermiştir. Birleşik Krallık'ın Antarktika Toprakları hakkında geleceğe dönük strateji belgeleri yayımlaması devlet ve ulusal çıkarı temel presibi olarak kabul eden Klasik Realizm açısından ele alındığında, Birleşik Krallık'ın rasyonel hareket etmeye, anarşik uluslararası ortamda çıkarlarını, bölgedeki gücünü ve güvenliğini en üst seviyeye yükseltmeye çalıştığı sonucuna varılabilir. Bölgede olası güç dengesini kendi lehine döndürmeye çalışan ülke, gücünü rakipleri pahasına artırmanın ve topraklar üzerindeki egemenliğini meşrulaştırmanın yollarını aramaktadır.

Neo-Realizm perspektifinden bakıldığında ise uluslararası sistemin anarşik yapıda olmasından ötürü Birleşik Krallık Arktika'da ulusal çıkarlarını korumak ve hayatta kalmak amacıyla rasyonel politikalar üretmek durumunda kalmaktadır. Bu nedenle ülke 1998 yılında bölgede dengeleme yaratan bir unsur olan Arktika Konsey'ine daimi gözlemci üye olmuştur. Böylece ülke, üzerinde çok fazla aktörün çıkarının bulunduğu sistem içerisinde kendine yer edinmiştir. Ayrıca Arktika politikalarını kendi kendine yardım ilkesiyle sürdüren Birleşik Krallık kurduğu birimler aracılığıyla bölge hakkında bilgi birikimini artırarak uzmanlaşmanın ve diğer devletlere oranla göreceli pozisyonunu artırmanın yollarını aramaktadır. 2013 yılında yayımladığı Çerçeve Politikası'nda Birleşik Krallık bölge bütünlüğüne ve bölgedeki aktörlere saygı duyduğunu belirtmiştir. Netice olarak ülke beyanının Savunmacı Realist akımının niteliklerini taşıdığı ve ülkenin bölgede gücünü artırmaya değil bölgedeki gücünü korumaya çalıştığı sonucuna varılabilmektedir. Öte yandan bölgede aktör sayısının çoğalmasından ve dengede yaşanacak değişim olasılığından kuşkulanan ülkenin, Çerçeve'yi yayımlayarak

rakiplerine gözdağı vermeyi ve bölgedeki pozisyonunu hatırlatmayı amaçladığı da belirtilebilir.

Ülkenin Antarktika politikaları Neo-Realizm perspektifiyle ele alındığında ise iki kutuplu Soğuk Savaş döneminde Birleşik Krallık uluslararası yapının gerektirdiği biçimde hareket ederek, bölgede hayatta kalmasını garanti altına almak ve güvenliğini sağlamak amacıyla, Antlaşmanın kurucu aktörlerinden biri olmuştur. Bu yolla dengeleme stratejisi izleyen ülke bölgedeki toprak iddialarının dondurulmasını kabul etmiş ve Savunmacı bir politika izlemiştir. 1994'te çıkardığı iç mevzuat ise Birleşik Krallık'ın Antarktika Antlaşmalar Sistemi'ne saygı duyduğunu, bölgedeki varlığını sağlamlaştırmak istediğini ve revizyonist eğilimler gümediğini kanıtlar niteliktedir. Birleşik Krallık uluslararası sistemin anarşik yapısından ötürü sürekli olarak hayatta kalma arayışında olduğundan ve güvenlik tehdidi yaşadığından Savunmacı bir politika izlemek durumunda kalarak bölgedeki mevcut gücünü korumaya çalışmaktadır. Öte yandan bölgede güç artırımında bulunmaya çalışan ülke rakiplerine gözdağı vererek Saldırgan bir tutum izleyebileceğinin sinyallerini vermektedir.

Birleşik Krallık'ın Kutup bölgelerine yönelik politikalarını şekillendiren olgulardan biri de iklim değişikliğidir. Antarktika ve Arktika dünya üzerinde iklim değişikliğinin etkilerine en çok maruz kalan bölgelerdir. Dünyanın ikliminin değiştiğine yönelik bilimsel kanıtlar oldukça geniş ve nettir; kutup bölgelerinde ise diğer bölgelere nazaran ısınma hızı daha yüksektir Arktika ele alındığında, küresel iklim değişiminin Birleşik Krallık bölge çıkarları açısından hem olumlu hem de olumsuz sonuçları olacaktır. İklim değişimi neticesinde buzulla kaplı okyanus alanlarında, kara ve dağ buzullarında azalmalar meydana gelirken deniz seviyesinde artış olacaktır. Bu durum bölge ekolojisinde bozulmalara sebep olacaktır. Öte yandan erime neticesinde bölgede alternatif ticaret yolları ortaya çıkacak bu durum da küresel sermayenin etki alanını Arktika'da daha fazla hissettirmesine neden olacaktır. Antarktika'da meydana gelen ısınma sonucunda ise bölgedeki buz levhalarında erimeler meydana gelmekte, bu durum küresel deniz seviyesinde artışa neden olmaktadır. Öte yandan ısınma sonucunda bölgeye ulaşım kolaylaşmaktadır.

Bulunduğu konum nedeniyle Arktika'da yaşanan iklimsel değişimler Birleşik Krallık'ta da etkisini hissettirmektedir. Ülke iklim değişikliği konusunda bilimsel faaliyetlere ağırlık vermekte, bu konuda uluslararası ölçekte düzenlenen faaliyetlere katılım göstermektedir. Benzer şekilde Birleşik Krallık bilim insanları Antarktika'daki iklim değişimi hakkında uzun yıllardır araştırmalar yapmaktadırlar. Antarktika'da iklim değişimi, deniz seviyesinin yükselmesi ve okyanus sirkülasyonu gibi konularda araştırma yapan bilim insanları bu araştırmaları sistematik bir şekilde modellemektedirler. Bu yolla iklim

değişiminin gelecekteki etkileri ve alınabilecek potansiyel önlemler hususunda çalışmalar yürütmektedirler. İklim sisteminin nasıl işlediğini ve önümüzdeki yıllarda iklimin nasıl değişeceğini anlayabilmek için Kutup bölgelerinde araştırmalara devam edilmesi gerekmektedir.

Birleşik Krallık'ın Kutup bölgelerine ilgisi yüzyıllardır devam etmektedir. Bölgelerin dünya ölçeğinde artan önemi, Birleşik Krallık'ın Arktika ve Antarktika konularındaki politika ve stratejilerinin dinamik ve güncel olmasına neden olmaktadır. Klasik Realist ve Neo-Realist bakış açısından değerlendirildiğinde; Birleşik Krallık bu bölgelerde pek çok alanda araştırma ve çalışmalar yürütmekte, ulusal çıkarlarını ön planda tutacak stratejiler geliştirmektedir. Klasik Realizm ve Neo-Realizm akımı, uluslararası anarşik ortamda devletlerin kendi kendine yardım etmeleri gerektiğini savunmaktadır. Kutup bölgeleri göz önünde bulundurulduğunda Birleşik Krallık bölgelerde iklim değişikliğini ve değişikliğin dünya ölçeğindeki etkilerini uzun yıllardır araştırmaktadır; dolayısıyla Arktika ve Antarktika hakkında derin bir bilgi yoğunluğu ve deneyime sahiptir. Ülke bu bölgelerde yaşanan iklimsel değişimlerle ilgili faaliyetleri yakından takip ederek iklim çalışmalarında aktif rol üstlenmektedir. Klasik Realizme göre ele alındığında, ulusal çıkarlarını koruma ve artırma amacıyla bölgelerdeki tarihsel geçmişinden ve bilgi birikimlerinden faydalanan ülke, güncel gelişmelerde de etkinlik alanını ve söz hakkını geliştirme ve genişletme arzusu taşımaktadır. Ayrıca Kutuplar hususunda bilgi dağarcığının artırılması, ülkenin politika yapım aşamasında daha rasyonel ve stratejik kararlar almasını kolaylaştırarak güç dengesini kendi lehine çevirmesinin önünü açabilecektir. Neo-Realizm açısından ele alındığında ise, kimsenin kimseye güvenemediği ve niyetinden tam olarak emin olamadığı anarşik uluslararası sistem içerisinde Birleşik Krallık hayatta kalmak ve güvenliğini sağlamak için kendi başının çaresine bakmak zorundadır. Bu nedenle ülke Kutuplarda iklim değişikliği konusundaki bilimsel çalışmalarına ağırlık vererek, bölgedeki çevresel değişimlerin etkilerini araştırmaktadır. Birleşik Krallık bu yolla bölgedeki konumunu garanti altına almaya ve göreceli gücünü artırmaya çalışmaktadır. Günümüzde Savunmacı tutum takınan ülke aynı zamanda olası tehditlere karşı bilgi birikimini artırmanın da yollarını aramaktadır.

Tüm bunların yanı sıra Birleşik Krallık iklim değişikliği hususunda kendi etkinliğinin yüksek olduğu uluslararası antlaşmaların Arktika'da geçerli olması gerektiğini savunmaktadır. Realizm, devletlerarasında hukukun ve ahlaki ilkelerin geçerli olmadığına altını çizmektedir. Ancak gerektiğinde ve zorunlu kalındığında ülkelerin ulusal çıkarlarına katkıda bulunacak ölçüde ittifaklar kurmasının devletin devamlılığı açısından fayda sağlayacağını ileri sürmektedir. Bu durum Klasik Realist bakış açısıyla değerlendirildiğinde; Birleşik Krallık'ın

bölgede güvenliğini garanti altına almak, ulusal çıkarlarını koruyarak artırmak amacıyla kurulmasında rolünün ve etkililiğinin fazla olduğu küresel antlaşmaların bölgede uygulanmasına yönelik politika izlediği sonucuna ulaşılabilir. Bu yolla ülke bölgede güç dengesini kendi lehine çevirerek mutlak kazanımlarını artırabilecektir. Birleşik Krallık'ın bu çabaları Neo-Realist bakış açısıyla ele alındığında ise devletlerin kendilerinden başka kimseye güvenmediği uluslararası anarşik sistemde Birleşik Krallık hayatta kalmak ve güvenliğini korumak adına bu tarz Savunmacı politikalar izlemektedir. Oluşumunda ve yürütülmesinde öncü rol aldığı çeşitli sözleşmelerin ve kuruluşların bölgede aktif olmasını isteyen ülke, bu yolla dengeleme stratejisi yaratarak güç dengesini kendi lehine çevirmeye, bölgede devamlılığını ve güvenliğini sağlamlaştırmaya, bölgede alınacak kararlarda daha fazla söz sahibi olmaya ve rakiplerine göre göreceli kazançlarını artırmaya çalışmaktadır.

Öte yandan Kutup bölgeleri, ekonomik kaynak açısından oldukça zengin alanlardır. Bünyelerinde değerli madenler ve mineralleri, doğal gaz ve petrol kaynaklarını ve balık stoklarını barındırmaktadırlar. Sondaj faaliyetlerinin küresel ısınma ve teknolojik ilerlemeler neticesinde kolaylaşması daha fazla aktörün bu bölgelere ilgi göstermesine neden olmaktadır. Ancak Antarktika Antlaşmasının ve daha sonra Madrid Protokolü'nün imzalanması ile birlikte Antarktika barış ve bilime adanmış doğal rezerv olarak tanımlanarak ekonomik faaliyetler bölgede tam manasıyla yasaklanmıştır. Arktika'da ise ekonomik faaliyetler giderek hız kazanmaktadır. Bölgede petrol, doğal gaz ve mineral arama-çıkarma faaliyetlerinde pek çok İngiliz firma faaliyet göstermektedir. Birleşik Krallık, Arktika'ya yakın konumu ve turizm, bankacılık, sigorta, finans, doğal kaynak arama çıkarma gibi pek çok alanda uluslararası ölçekte deneyimli firmalara sahip olması nedeniyle bölgeye ürün ve hizmet sunma açısından elverişli bir pozisyona sahiptir. Bu nedenle Birleşik Krallık, bölge ülkeleriyle ikili ilişkilerini iyi tutmaya çalışmaktadır. Özellikle Rusya'nın Arktika'da yürüttüğü politikaların belirsiz olması ve ülkenin bölgede gücünü artırmaya yönelik faaliyetler yürütmesi, Birleşik Krallık'ın bölgedeki varlığı açısından tehdit oluşturmaktadır. Bu nedenle ülke Arktika'da ulusal çıkarlarını korumak ve artırmak için Rusya'yla ikili ilişkilerini iyileştirmeye ve bu ülkeyi yakından kontrol etmeye yönelik politikalar izlemeye çalışmaktadır.

Ekonomi, Realizm akımının öncelikli konularından değildir. Öte yandan Arktika da getirisi yüksek olan ekonomik faaliyetlerin giderek arması ve çoğalması bölgenin Birleşik Krallık'ın ulusal çıkarları, güç artırımı ve ülke refahı açısından önemini giderek artırmaktadır. Tüm bu durumlar Klasik Realist bakış açısıyla değerlendirildiğinde, Birleşik Krallık, tarihsel olarak uzun yıllardır Arktika ile etkileşimde olması ve coğrafi yakınlığı sayesinde bölge

ekonomik faaliyetlerinde, bölge ülkesi olmayan muadillerine göre daha fazla güç sahibidir. Ülke bu avantajlarını kullanarak ekonomik gücünü artırabilecektir ve güç dengesini kendi lehine döndürebilecektir. Bölgede aktör sayısının çoğalması ülkenin güvenlik endişesi yaşamasına neden olmaktadır. Bunun önüne geçmek için Birleşik Krallık bölge ülkeleri ile ikili bağlarını kuvvetlendirmeye çalışmakta bu yolla güç dengesinde kendi aleyhine oluşacak potansiyel bir durumun önüne geçerek bölgedeki çıkarlarını maksimize etmeye çalışmaktadır. Bölgede hayatta kalmasını garanti altına almaya ve ulusal çıkarlarını artırmaya çalışan ülke bu hususta Arktika devletleriyle ve özellikle Rusya'yla bölgeyi ilgilendiren konulardaki ilişkilerini iyi tutmaya gayret göstermektedir. Birleşik Krallık, bu yolla güç dengesini kendi lehine sağlayabilecek ve bölgede güvenliğini garanti altına alarak ekonomik gücünü artırabilecektir. Birleşik Krallık ekonomi politikaları Neo-Realist bakış açısından değerlendirildiğinde ise; ülke, anarşik uluslararası sistem içerisinde hayatta kalabilmek, çıkarlarını korumak ve artırmak amacıyla coğrafi konumunun da sağladığı avantajla göreceli kazançlarını artırma fırsatı elde edebilir. Hayatta kalma politikaları Savunmacı izler taşıyan ülke, rekabetin giderek arttığı bölgede gücünü korumak ve çoğaltmak için rasyonel ve stratejik hareket etmektedir. Bu hususta ülke, bölge devletleri ile iyi ilişkiler kurarak bir nevi dengeleme politikası izlemekte ve bölgedeki çıkarlarını sürdürmeye çalışmaktadır. Öte yandan ekonomik faaliyetler yasaklanmış olsa bile Birleşik Krallık'ın bölgede uyguladığı bilimsel araştırmalar ve yayımladığı strateji raporları Antarktika ekonomisi hakkında da çıkarlarını her daim gözettiğinin göstergesidir.

Birleşik Krallık her iki kutup bölgesinde de yüzyıllardır bilimsel faaliyetlerde bulunmaktadır. Değişen dünyada Antarktika'da yürütülen bilimsel çalışmalar içinde yaşadığımız gezegen ve onun geleceği hakkındaki anlayışın şekillenmesi için hayati öneme sahiptir. İnsan faaliyetlerinin her geçen gün arttığı Antarktika'da çevresel ve bilimsel koruma konuları ön plana çıkmaktadır. Birleşik Krallık'ın Antarktika'yı araştırma tutkusu, gezegenin nasıl işlediğini ve nasıl değişeceğinin tahmin edilmesine katkıda bulunmaktadır (HM Government, 2014: 7). Bölge halen pek çok aktörün ilgisini çekmektedir ve devletler Antarktika'da üs kurmak için birbirleriyle adeta yarış halindedir. Ülkenin Antarktika'da farklı bilimsel konulara odaklanan üç adet araştırma istasyonu bulunmaktadır. Ülke Arktika'da ise Svalbard'da kurmuş olduğu bilimsel istasyon aracılığıyla bölgede aktif olarak araştırmalar yürütmektedir. Ayrıca Birleşik Krallık Kutup bölgelerinde araştırma yapılmasına olanak sağlayan buza dayanıklı araştırma gemilerine sahiptir. Bu hususta ülke, üniversiteleri aracılığıyla uzmanlık merkezleri oluşturmuştur. Bunun yanında Kutuplarda faaliyet yürüten diğer ülkelerle de bilimsel etkinliklerde bulunmaktadır. Antarktika'da yürütülen çalışmaların

desteklenmesi hususunda görevli olan organ İngiliz Antarktika Araştırması'dır. Antarktika'nın tamamını araştırmak hiçbir ulusun yetkisi dâhilinde değildir. Bu nedenle bölgedeki bilimsel faaliyetler konusunda işbirliği önem taşımaktadır. Birleşik Krallık üniversiteleri ve araştırma merkezleri aracılığıyla bölgede bilimsel faaliyetlerini sürdürmektedir. Ayrıca çeşitli destek programlarıyla bölge hakkında yapılacak çalışmaları teşvik etmektedir. Ülke 2014 yılında Antarktika'da Birleşik Krallık Bilimi 2014-2019 adlı belgeyi yayımlayarak bölge üzerindeki araştırmalarının amacını belirleyerek Antarktika araştırma çerçevesi oluşturmuştur

Birleşik Krallık'ın bu yaklaşımları Klasik Realizm açısından değerlendirildiğinde, devletlerin birbirlerine güvenemedikleri, kendi kendine yardım yoluyla hayatta kalmalarını garanti altına alabildikleri uluslararası ortamda Birleşik Krallık'ın bölgedeki mevcudiyetini ulusal çıkarlarını korumak için Arktika ve Antarktika hakkındaki bilgi dağarcığını artırarak bölge ile ilgili bilimsel konularda uzmanlaşmak istediği sonucuna varılabilir. Bu nedenle finansörlüğünü ve yürütücülüğünü yaptığı bilimsel faaliyetlerle ülke Arktika hakkında detaylı bilgi birikimine sahip olarak bölgedeki varlığını ve güvenliğini garanti altına alacak ve mutlak kazanımlarını artıracaktır. Ülkenin Antarktika'da çok uzun yıllardır keşif ve araştırmalar yaptığına yönelik vurgusu ise bölgede varlığını sürdürmeyi amaçladığının ve ulusal çıkarlarını her daim ön planda tuttuğunun göstergesidir. Bu amaçla anarşik ve güvensiz uluslararası sistem içerisinde kendi kendine yardım politikasıyla hareket eden ülke bilim konusunda rakipsiz olma politikası izleyerek Arktika ve Antarktika'da finansörlüğünü ve liderliğini kendisinin yaptığı bilimsel faaliyetlerde bulunmaktadır. Çalışma alanlarını ayırarak farklı konularda uzmanlaşmaya çabalayan ülke, yeni teknolojiler ve yatırımlar aracılığıyla da bilimsel çalışmalarını artırarak bölgede etki alanını ve bilimde lider pozisyonunu genişletmektedir. Bölgeler hakkında geniş bilgi birikimine sahip olması Birleşik Krallık'ın olası bir güç dengesini kendi lehine çevirmesinin önünü açabilir. Bunların yanı sıra Kutuplar hakkında yayımladığı stratejiler ve buralara yapılan yatırımların büyüklüğü, Birleşik Krallık'ın bu alanlardaki çıkarlarının önemini vurgulamakta ve bu nedenle ülke değişen durumlara uygun politikalar üretmeye çalışmaktadır. Bu politikaların rasyonel ve fayda sağlayıcı olması için Arktika ve Antarktika üzerindeki faaliyetler bilimsel ölçekte yürütülmekte, kamuoyunun ve özellikle gençlerin bölgeye ilgi duyması için çalışmalar yürütülmektedir.

Bu durumlar Neo-Realist bakış açısıyla değerlendirildiğinde ise uluslararası sistem anarşik yapıda olduğundan hiçbir devlet bir diğerine güvenemez ve ülkeler sistem içerisinde sürekli olarak hayatta kalma korkusu içerisindeyler. Bu durum ülkenin bilimsel faaliyetlere

ağırlık vermesi hususunda itici faktörü oluşturmaktadır. Bölgelerde yeni yatırımlar aracılığıyla faaliyet alanını genişletmeye çalışan ülke göreceli pozisyonunu artırmaya çalışmaktadır. Ancak bu durum diğer devletler tarafından bölgedeki varlıklarına ve güvenliklerine tehdit olarak algılanıp bölgede rekabetin artması sonucunu doğurabilir. Kutuplar hakkında bilgi dağarcığının genişletilmesi ülkenin politika yapım sürecinde de önemli role sahiptir. Bilimden faydalanarak sürdürülen ekonomik faaliyetler Birleşik Krallık'ın Arktika'da güvenilirliğini artırarak faaliyetlerine meşru bir zemin hazırlayacaktır. Kutup bölgeleri hakkında bilgi birikiminin artırılması ülkenin ulusal çıkarlarını rasyonel bir biçimde gerçekleştirmesini garanti altına alır ve diğer devletleri yönlendirmede etkililiğini artırarak bölgede denge kurucu rol edinmesini sağlayabilir. Bölge üzerinde aktör sayısı ve farklılığının gün geçtikçe artması ülkeyi dinamik politikalar ve stratejiler üretmeye yönlendirmektedir. Bunun yanı sıra Arktika'daki güvenliğine ve çıkarlarına tehdit olarak gördüğü Rusya ile ortak bilimsel çalışmalar yapmaya çalışması Birleşik Krallık'ın Rusya'nın bölgedeki faaliyetlerini yakından takip etmesini sağlayarak bölgedeki politikalarını ve stratejilerini daha sağlam zemin üzerinde kurmasının yolunu açacaktır. Klasik Realizm ve Neo-Realizm teorileri devletlerarası ittifak ve işbirliklerine olumlu bakmamakla birlikte Antarktika'nın tamamını incelemeye hiçbir ulus yetkili olamadığından Birleşik Krallık çıkarları ve bölge hakkında bilgi birikiminin artırılması açısından bilimsel araştırmalar konusunda işbirliği yapılması gereklilik arz etmektedir. Ayrıca ülke diğer devletlerle ortak çalışmalar yaparak bölgedeki diğer aktörlerin gelişimini yakından takip edebilecek ve buna göre politikalarını yönlendirebilecektir.

Sonuç olarak Birleşik Krallık'ın her iki kutup bölgesinde sürdürdüğü politikalarının öncelikli alanlarını iklim değişikliği, bilim ve ekonomi (Arktika'da) oluşturmaktadır. Ülke bu bölgelerde ulusal çıkarlarını ön planda tutmak için politikalar ve stratejiler izlemektedir. Kutuplara yönelik politikalarını meşrulaştırmak isteyen Birleşik Krallık bu hususta Arktika ve Antarktika ile ilgili tarihsel geçmişini sürekli olarak vurgulayarak bölgeler üzerindeki günümüz ve gelecekteki çıkarlarına dayanak oluşturmaya çalışmaktadır. Bunun en önemli kanıtını da ülkenin Arktika ve Antarktika hakkında yayımladığı uzun vadeli strateji belgeleri oluşturmaktadır. Her iki bölgede de dinamik faaliyet gösteren Birleşik Krallık, Kutuplarda bilim alanında sürekli olarak ilerlemeyi hedeflemektedir. Bu yolla bilgi birikimin artıran ülke, hem Kutup politikalarını daha rasyonel bir zeminde oluşturabilecek hem de bölgedeki rakiplerinden her daim bir adım önde olacaktır.

KAYNAKÇA

- Ackroyd, P. (2016). *The History of England Volume IV: Revolution*. Macmillan, London.
- A'Hearn, B. (2014). "The British Industrial Revolution in a European Mirror". R, Floud. J, Humpheries. ve P. Johnson (Eds.). *The Cambridge Economic History of Modern Britain Volume I: 1700-1870*, Cambridge University Press, Cambridge, 1-50.
- Allen, R. (2014). "Technology". R, Floud. J, Humpheries. ve P. Johnson (ed.). *The Cambridge Economic History of Modern Britain Volume I: 1700-1870*, Cambridge University Press, Cambridge, 292-320.
- Anderson, A. (2009). *After the Ice: Life, Death and Politics in the New Arctic*. Virgin Books, United States of America.
- Arnold, D. (2002). *The Age of Discovery 1400-1600: Second Edition*. Routledge, New York.
- Ashley, R. K. (1984). "The Poverty of Neorealism". *International Organization*, 38(2): 225-286.
- Australian Academy of Science. (2015). *The Science of Climate Change: Questions and Answers*. Australian Academy of Science, Canberra.
- Balcı, A. ve Kardaş, T. (2014). "Realizm". Ş, Kardaş ve A, Balcı (ed.). *Uluslararası İlişkilere Giriş*. Küre Yayınları, İstanbul, 119-134.
- Barker, E. (2010). "Great Britain and the British Dominions". *World Affairs*, 110(2): 119-128.
- Başlar, K. (2013). "Antarktika Antlaşmalar Sistemi (1961-2001): 40 yılın ardından Antarktika'nın Hukuki Rejimi". *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 52(2): 77-99.
- Beck, P. J. (1983). "Securing the Dominant 'Place in the Wan Antarctic Sun' for the British Empire: the Policy of Extending British Control over Antarctica". *Polar Record*, 21(134): 448-461.
- Black, J. (2015). *A Short History of Britain: Second Edition*. Bloomsbury. London.
- Blair, A. (2015). *Britain and the World Since 1945*. Routledge, New York.
- Bogart, D. (2014). "The Transport Revolution in Industrialising Britain". R, Floud. J, Humpheries. ve P. Johnson (eds.). *The Cambridge Economic History of Modern Britain Volume I: 1700-1870*, Cambridge University Press, Cambridge, 368-391.
- Bravo, M. (2006). "Geographies of Exploration and Improvement: William Scoresby and Arctic Whaling, 1782-1822". *Journal of Historical Geography*, (32): 512-538.

- Brigham, L. W. (2015). "Marine Navigation in the Arctic Ocean and Northwest Passage". J, K, Barnett ve D, L, Nicandri (ed.). *Arctic Ambitions: Captain Cook and the Northwest Passage*. Anchorage Museum, University of Washington Press, China, 359-374.
- British Antarctic Survey (BAS). (2012). *British Antarctic Survey History*. Natural Environment Research Council, Cambridge, UK.
- Brooks, S. G. (1997). "Dueling Realisms". *International Organization*, 51(3): 445-477.
- Bucher, G. ve Inglis, R. (2015). "The Arctic in Focus: National Interests and International Cooperation". J, K, Barnett ve D, L, Nicandri (ed.). *Arctic Ambitions: Captain Cook and the Northwest Passage*. Anchorage Museum, University of Washington Press, China, 375-392.
- Byers, M. (2013). *International Law and the Arctic*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Cain, P. J. ve Hopkins, A. G. (1987). "Gentlemanly Capitalism and British Expansion Overseas II: New Imperialism, 1850-1945". *Economic History Review*, (1): 1-26.
- Carr, E. H. (2001). *The Twenty Year's Crisis, 1919-1939: An Introduction to the Study of International Relations*. Perennial, New York.
- Castellin, L. G. (2013). "The Realist of Distances: Reinhold Niebuhr and the 'Great Debates' in IR". *Open Journal of Political Science*, 4(1): 31-38.
- Craciun, A. (2016). *Writing Arctic Disaster: Authorship and Exploration*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Crafts, N. (2014). "Economic Growth During the Long Twentieth Century". R, Floud. J, Humpheries. ve P. Johnson (eds.). *The Cambridge Economic History of Modern Britain Volume II: 1870 to the Present*. Cambridge University Press, Cambridge, 26-59.
- Cristol, J. (2009). "Morgenthau vs. Morgenthau? 'The Six Principles of Political Realism' in Context". *The Journal of the National Committee on American Foreign Policy*, 31(4): 238-244.
- De Costa, B. F. (1880). "Arctic Exploration". *Journal of the American Geographical Society of New York*, 12: 159-182.
- Depledge, D. (2013). "Emerging UK Arctic Policy". *International Affairs*, 89(6): 1445-1457.
- Depledge, D. ve Dodds, K. (2011). "The UK and the Arctic: The Strategic Gap". *Rusi Journal*, 156(3): 72-79.
- Depledge, D. ve Dodds, K. (2014). "No Strategy 'Please' we're British: The UK and the Arctic". *Rusi Journal*, 159(1): 24-31.

- Dodds, K. (1996). "The End of a polar Empire? The Falkland Islands Dependencies and Commonwealth Reactions to British Polar Policy, 1945–61". *The Journal of Imperial and Commonwealth History*, 24(3): 391-421.
- Dodds, K. (2006). "Post-colonial Antarctica: An Emerging Agreement". *Polar Record*, 42(220): 59-70.
- Dodds, K. (2008). "The Great Game in Antarctica: Britain and the 1959 Antarctic Treaty". *Contemporary British History*, 22(1): 43-66.
- Dodds, K. (2012). *The Antarctic: A Very Short Introduction*. Oxford University Press, Oxford.
- Dodds, K. J. (1994). "Geopolitics in the Foreign Office: British Representations of Argentina 1945-1961". *Transaction of the Institute of British Geographers*. 19(3): 273-290.
- Dodds, K. ve Nuttall, M. (2016). *The Scramble for the Poles: The Geopolitics of the Arctic and Antarctic*. Polity Press, Cambridge.
- Donnelly, J. (2000). *Realism and International Relations*. Cambridge University Press, London.
- Duncan, R. (ed.). (2003). *Polar Expeditions*. Royal Geographical Society with the Institute of British Geographers, London.
- Duyck, S. (2015). "Polar Environmental Governance and Nonstate Actors". R, Pincus and S, H, Ali (ed.). *Diplomacy on Ice: Energy and the Environment in the Arctic and Antarctic*. Yale University Press, United States of America, 13-40.
- Ebinger, C. K. ve Zambetakis, E. (2009). "The Geopolitics of Arctic Melt". *International Affairs*, 85(6): 1215-1232.
- Elman, C. , Elman, M. F. ve Schroeder, P. W. (1995). "History vs. Neo-realism: A Second Look". *International Security*, 20(1): 182-195.
- Foxall, A. (2017). "Russia's Policies towards a Changing Arctic: Implications for UK Security". *Russia Studies Centre*, (12): 2-15.
- Freyberg-Inan, A. (2003). *What Moves Man: The Realist Theory of International Relations and Its Judgment of Human Nature*. State University of New York Press, New York.
- Garst, D. (1989). "Thucydides and Neorealism". *International Studies Quarterly*, 33(1): 3-27.
- Gascogne, J. (2015). "James Cook, Navigator and Explorer". J, K, Barnett ve D, L, Nicandri (ed.). *Arctic Ambitions: Captain Cook and the Northwest Passage*. Anchorage Museum, University of Washington Press, China, 3-20.
- Gillingham, J. ve Griffiths, R. A. (2000). *Medieval Britain: A Very Short Introduction*. Oxford University Press, New York.

- Gilpin, R. (1988). "The Theory of Hegemonic War". *The Journal of Interdisciplinary History*, 18(4): 591-613.
- Gismondi, M. (2004). "Tragedy, Realism, and Postmodernity: Kulturpessimismus in the Theories of Max Weber, E.H. Carr, Hans J. Morgenthau, and Henry Kissinger". *Diplomacy and Statecraft*, 15(3): 435-464.
- Glasberg, E. (2012). *Antarctica as Cultural Critique: The Gendered Politics of Scientific Exploration & Climate Change*. Palgrave Macmillan, New York.
- Hanilçe, M. (2010). "Coğrafi Keşiflerin Nedenlerine Yeniden Bakmak". *Tarih Okulu: Mayıs-Ağustos 2010*, (7): 47-70.
- Harley, K. (2014). "The Legacy of the Early Start". R, Floud. J, Humpheries. ve P. Johnson (ed.). *The Cambridge Economic History of Modern Britain Volume II: 1870 to the Present*. Cambridge University Press, Cambridge, 1-25.
- Harvie, C. ve Matthew, H. C. G. (2000). *Nineteenth-Century Britain: A Very Short Introduction*. Oxford University Press, New York.
- Hayton, R. D. (1959). "The Antarctic Settlement of 1959". *The American Journal of International Law*, 54(2): 349-371.
- Heininen, L. (2011). "The end of the post-Cold War in the Arctic". *Nordia Geographical Publications*, 40(4): 31-42.
- HM Government. (2013). *Adapting to Change: UK Policy towards the Arctic*. Crown Copyright, London.
- HM Government. (2014). *UK Science in Antarctica 2014-2020*. Crown Copyright, London.
- Hobbes, T. (2007). *Leviathan*. (Çev. S. Lim), YKY, İstanbul.
- Hobson, J. M. (2000). *The State and International Relations*. Cambridge University Press, New York.
- House of Lords. (2015). *Responding to a Changing Arctic (Report of Session 2014-2015)*. The Stationery Office Limited, House of Lords, London.
- Howkins, A. (2011). "Melting Empires? Climate Change and Politics in Antarctica since the International Geophysical Year". *Osiris*, 26(1): 180-197.
- Hughes, K. A., Pertierra, L. R. ve Walton, D. W. H. (2013). "Area Protection in Antarctica: How can Conservation and Scientific Research Goals be Managed Compatibly?". *Environmental Science & Policy*, (31): 120-132.
- Infield. (2012). *Offshore Arctic Oil&Gas Market Report to 2018*. Infield Systems Limited 2012, London.

- IPCC. (2013). *Climate Change 2013: The Physical Science Basis*. IPCC, United States of America.
- IPCC. (2014). *Climate Change 2014: Synthesis Report*. IPCC, Geneva, Switzerland.
- ISAB. (2016). *International Security Advisory Board Report on Arctic Policy*. United States Department of State, United States.
- Janowska, A. (2014). "The UK's Policy Towards the Arctic". *Studia i Materiały Miscellanea Oeconomicae*, (2): 187-197.
- Jervis, R. (1994). "Hans Morgenthau, Realism, and the Scientific Study of International Politics". *Social Research*, 61(4): 853-876.
- Johnson, D. D. P. , Phil, D ve Thayer, B. A. (2016). "The Evolution of Offensive Realism: Survival Under Anarchy from the Pleistocene to the Present". *Politics and Life Sciences*, 35(1): 1-26.
- Kaplan, M. (1968). "The System Approach to International Politics". M, Kaplan (Ed.). *New Approaches to International Relations*. Columbia University Press, New York, 381-404.
- Kirshner, J. (2010). "The Tragedy of Offensive Realism: Classical Realism and the Rise of China". *European Journal of International Relations*, 18(1): 53-75.
- Kissinger, H. (2000). *Diplomasi*. (Çev. İ. H. Kurt). İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.
- Küçükkalay, M. (1997). "Endüstri Devrimi ve Ekonomik Sonuçlarının Analizi". *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (2): 51-68.
- Langford, P. (2000). *Eighteenth-Century Britain: A Very Short History*. Oxford University Press, New York.
- Lansing, A. (2000). *Endurance: the True Story of Shackleton's Incredible Voyage to the Antarctic*. Weidenfeld & Nicolson, London.
- Larson, E. J. (2011). *An Empire of Ice: Scott, Shackleton, and the Heroic Age of Antarctic Science*. Yale University Press, Michigan.
- Le Miere, C. ve Mazo, J. (2013). *Arctic Opening: Insecurity and Opportunity*. Routledge, New York.
- Liggett, D. (2015). "An Erosion of Confidence? The Antarctic Treaty System in the Twenty-first Century". R, Pincus ve S, H, Ali (ed.). *Diplomacy on Ice: Energy and the Environment in the Arctic and Antarctic*. Yale University Press, United States of America, 61-71.
- Lindblad, S. O. ve Warner, E. (ed.). (2016). *The Arctic: Reflecting the Landscape, Wildlife and People of the Far North*. Rizzoli International Publications, China.

- Long, M. H. (1928). "Imperial Policies of Great Britain". *Council on Foreign Relations*, 6(2): 245-268.
- Machiavelli, N. (1994). *Prens.* (Çev. N. Güvenç). Anahtar Kitaplar Yayınevi, İstanbul.
- Machiavelli, N. (2005). *The Prince.* (Çev. P. Bondanella). Oxford University Press, New York.
- McAlear, J. (2017). *Britain's Maritime Empire: Southern Africa, the South Atlantic and the Indian Ocean, 1763-1820.* Cambridge University Press, Cambridge.
- Mearsheimer, J. (2001). *The Tragedy of Great Power Politics.* W.W. Norton, New York.
- Mearsheimer, J. (2006). "International Relations Theories: Discipline and Diversity". *Structural Realism.* T. Dunne, M. Kurke ve S. Smith (drl). Oxford University Press, New York.
- Mearsheimer, J. J. (2009). "Reckless States and Realism". *International Relations*, 23(2): 241-256.
- Mearsheimer, J. J. (2014). *The Tragedy of Great Power Politics.* W.W. Norton & Company, United States of America.
- Millar, S. L. (2013). "Science at Sea: Soundings and Instrumental Knowledge in British Polar Expedition Narratives, c. 1818-1848". *Journal of Historical Geography*, (42): 77-87.
- Molloy, S. (2004). "Truth, Power, Theory: Hans Morgenthau's Formulation of Realism". *Diplomacy and Statecraft*, (15): 1-34.
- Morgan, K. O. (2000). *Twentieth-Century Britain: a Very Short Introduction.* Oxford University Press, New York.
- Morgenthau H. J. (1985). *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace.* McGraw-Hill Inc, New York.
- Morrell M. ve Capparell, S. (2002). *Shackleton's Way: Leadership Lessons from the Great Antarctic Explorer.* Penguin Group, New York.
- Murray, J. (1894). "The Renewal of Antarctic Exploration". *The Geographical Journal*, 3(1): 1-27.
- Mynott, J. (ed.). (2017). *Thucydides the War of the Peloponnesians and the Athenians.* (Çev. J. Mynott), Cambridge University Press, United Kingdom.
- Niebuhr, R. (1932). *Moral Man and Immoral Society: A Study in ethics and Politics.* Charles Scribner's Sons, the United States of America.
- Nord, D. C. (2016). *The Arctic Council: Governance within the Far North.* Routledge, New York.

- Nowell, D. (2013). "Geological Maps from the British Antarctic Survey". *Geology Today*, 28(5): 174-179.
- O'Rourke, K. H. (2014). "From Empire to Europe: Britain in the World Economy". R, Floud. J, Humpheries. ve P. Johnson (ed.). *The Cambridge Economic History of Modern Britain Volume II: 1870 to the Present*. Cambridge University Press, Cambridge, s. 60-94.
- Officer, C. ve Page, J. (2012). *A Fabulous Kingdom: the Exploration of the Arctic*. Oxford University Press, New York.
- Ozan, E. (2014). "Birinci Dünya Savaşı ve Uluslararası İlişkiler Disiplininin Doğuşu Üzerine Bir Değerlendirme". *Akademik Bakış*, 7(14): 197-214.
- Özkan, D. ve Parladır, H. S. (2014). "Modern Toplumun Oluşum Sürecinde Politika, Toplum ve İletişim: Modern İngiltere'nin İlk Dönemi". *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 13(4): 837: 880.
- Pevehouse, J. C. W. Ve Goldstein, J. S. (2017). *International Relations: Eleventh Edition*. Pearson Education, United States of America.
- Pincus, R. ve Ali, S. H. (2015). "Introduction: A Cold Prelude to a Warming World". R, Pincus ve S, H, Ali (Ed.). *Diplomacy on Ice: Energy and the Environment in the Arctic and Antarctic*. Yale University Press, United States of America, 1-10.
- Procter, D. ve Fleming, L. V. (ed). (1999). *Biodiversity: the UK Overseas Territories*. Joint Nature Conservation Committee, Peterborough.
- Rainwater, S. (2013). "Race to the North: China's Arctic Strategy and its Implivations". *Naval War College Review*, 66(2): 62-82.
- Redford, D. ve Grove, P. D. (2014). *The Royal Navy: A History Since 1900*. I. B. Tauris & Co. Ltd, London.
- Roberts, P. H. (2007). "A New Age of Discovery: India, the Middle East and Britain". *Middle Eastern Studies*, 43(2): 321-330.
- Robson, J. (2015). "Cook and the Coasts of the North Pacific and Arctic America". J, K, Barnett ve D, L, Nicandri (Ed.). *Arctic Ambitions: Captain Cook and the Northwest Passage*. Anchorage Museum, University of Washington Press, China, s. 211-230.
- Rose, G. (1988). "Review: Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy". *World Politics*, 51(1): 144-172.
- Roucek, J. S. (1986). "The Geopolitics of the Antarctic: the Land is Free for Scientific Work but its Wealth of Minerals has Excited Imperialist Claims". *American Journal of Economics and Sociology*, 45(1): 69-77.

- Saul, B. ve Stephens, T. (ed.). (2015). *Antarctic in International Law*. Bloomsbury, Oxford.
- Schuett, R. (2010). "Classical Realism, Freud and Human Nature in International Relations". *History of the Human Sciences*, 23(2): 21-46.
- Smith, H. D. (1992). "The British Isles and the Age of Exploration: A Maritime Perspective". *GeoJournal*, 26(4): 483-487.
- Snyder, G. H. (2001). "Mearsheimer's World Offensive Realism and the Struggle for Security: A Review Essay". *International Security*, 27(1): 149-173.
- Spear, B. (2014). "Coal-Parent of the Industrial Revolution in Great Britain: the early Patent History". *World Patent Information*, (39): 85-88.
- Stern, H. (2015). "Sea Ice in the Western Portal of the Northwest Passage from 1778 to the Twenty-First Century". J, K, Barnett ve D, L, Nicandri (ed.). *Arctic Ambitions: Captain Cook and the Northwest Passage*. Anchorage Museum, University of Wahington Press, China, 331-358.
- Stone, D. P. (2015). *The Changing Arctic Environment*. Cambridge University Press, New York.
- Thucydides (2008). *History of the Peloponnesian War*. The Floating Press, New Zealand.
- Vasquez, J. A. (1998). *The Power of Power Politics*. Cambridge University Press, New York.
- Vatter, M. (2013). *Machiavelli's the Prince*. Bloomsbury, London.
- Viotti, P. R. Ve Kauppi, M. V. (2014). *International Relations Theory*. Pearson Education Limited, London.
- Walker, G. (2012). *Antarctica: An Intimate Portrait of the World's Most Mysterious Continent*. Bloomsbury, London.
- Walling, K. (2013). "Thucydides on Policy, Strategy, and War Termination". *Naval War College Review*, 66(4): 47-85.
- Walt, S. M. (1988). "International Relations: One World, many Theories". *Foreign Policy*, (110): 29-46.
- Waltz, K. (1982). "Uluslararası İlişkiler Kuramı". (Çev. E. Onulduran). K, Waltz ve G, H, Quester (ed.). *Uluslararası İlişkiler Kuramı ve Dünya Siyasal Sistemi*. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara, 3-95.
- Waltz, K. N. (1979). *Theory of International Politics*. Waveland Press, United States of America.
- Waltz, K. N. (1988). "The Origins of War in Neorealist Theory". *Journal of Interdisciplinary History*, 18(4): 615-628.

- Waltz, K. N. (1995). "Realist Thought and Neorealist Theory". C, W, Kegley (ed.). *Controversies in International Relations Theory: Realism and the Neoliberal Challenge*. Palgrave, New York, 67-82.
- Waltz, K. N. (2000). "Structural Realism after the Cold War". *International Security*. 25(1): 5-41.
- Waltz, K. N. (2001). *Man the State and War: A Theoretical Analysis*. Columbia University Press. New York.
- Waltz, K. N. (2008). *Realism and International Politics*. Routledge, New York.
- Waltz, K. N. (2013). "More may be Better". S, D, Sagan ve K, N, Waltz (ed.). *The Spread of Nuclear Weapons: An Enduring Debate*. W. W. Norton & Company, United States of America, 3-40.
- Wilson, B. (2016). *Heyday: Britain and the Birth of the Modern World*. Weidenfeld & Nicolson, London.
- Woodruff, P. (1993). *On Justice Power and Human Nature*. (Çev. P. Woodruff). Hackett Publishing Company, United States of America.
- WWF. (2016). *Tracking Antarctica: An Update on the State of Antarctica and the Southern Ocean (Aus 2016)*. WWF-Australia, Australia.
- Zahedieh, N. (2014). "Overseas Trade and Empire". *The Cambridge Economic History of Modern Britain Volume I: 1700-1870*, Cambridge University Press, Cambridge, 392-420.
- Zakaria, F. (1992). "Realism and Domestic Politics: A Review Essay". *International Security*, 17(1): 177-19.
- Zebich-Knos, M. (2015). "Managing Polar Policy through Public and Private Regulatory Standards: The Case of Tourism in the Antarctic". R, Pincus ve S, H, Ali (ed.). *Diplomacy on Ice: Energy and the Environment in the Arctic and Antarctic*. Yale University Press, United States of America, 94-112.
- APECS, "Who we are". <https://www.apecs.is/who-we-are.html>, (erişim tarihi: 03.03.2018).
- Arctic Council, "About us". <http://www.arctic-council.org/index.php/en/about-us>, (erişim tarihi: 02.03.2018).
- BAS, "RRS James Clark Ross". <https://www.bas.ac.uk/polar-operations/sites-and-facilities/facility/rrs-james-clark-ross/>, (erişim tarihi: 10.12.2017).
- BBC, "Cammell Laird in Birkenhead 'to Build' Polar Research Ship". <http://www.bbc.com/news/uk-england-merseyside-34504399>, (erişim tarihi: 12.10.2017).

- BBC, “Russia Plants Flag under N Pole”. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/6927395.stm>, (erişim tarihi: 12.10.2017).
- Brigham, L. W. “Commentary: Thinking about the ‘New’ Arctic Geography”. L. Heininen, H. Exner-Pirot and J. Plouffe, (ed.). Arctic Yearbook 2012, 308-310. <https://www.arcticyearbook.com/ay2012/>, (erişim tarihi: 15.04. 2017).
- Brilliant Maps., “Brilliant Maps: Making Sense of the World, one Map at a Time”. <https://brilliantmaps.com/eng-gb-uk/>, (erişim tarihi: 21.09.2017).
- Depledge, D. “The United Kingdom and the Arctic in the 21st Century”. L. Heininen, H. Exner-Pirot and J. Plouffe, (ed.). Arctic Yearbook 2012, 131-139. <https://www.arcticyearbook.com/ay2012/>, (erişim tarihi: 15.04. 2017).
- Exner-Pirot, H. “Non-Arctic States: The Observer Question at the Arctic Council”. L. Heininen, H. Exner-Pirot and J. Plouffe, (ed.). Arctic Yearbook 2012, 225-246. <https://www.arcticyearbook.com/ay2012/>, (erişim tarihi: 15.04. 2017).
- Finger-Stich, A. ve Finger, M. “25 Years of Arctic Environmental Agency: Changing Issues and Power Relations”. L. Heininen, H. Exner-Pirot and J. Plouffe, (ed.). Arctic Yearbook 2012, 195-223. <https://www.arcticyearbook.com/ay2012/>, (erişim tarihi: 15.04. 2017).
- GOV. UK., “British Antarctic Territory Strategy 2014 to 2019”. <https://www.gov.uk/government/publications/british-antarctic-territory-strategy-2014-to-2019>, (erişim tarihi: 14.10.2017).
- GOV. UK., “British Antarctic Territory”. <https://www.gov.uk/world/organisations/british-antarctic-territory>, (erişim tarihi: 14.10.2017).
- GOV. UK., “UK Antarctic Enforcement Policy and Procedures”. <https://www.gov.uk/government/news/uk-antarctic-enforcement-policy-and-procedures>, (erişim tarihi: 15.10.2017).
- Humper, M. ve Raspotnik, A. “The Future of Arctic Shipping Along the Transpolar Sea Route”. L. Heininen, H. Exner-Pirot and J. Plouffe, (ed.). Arctic Yearbook 2012, 281-307. <https://www.arcticyearbook.com/ay2012/>, (erişim tarihi: 15.04. 2017).
- IMO, “International Convention for the Prevention of Pollution from Ships (MARPOL)”. [http://www.imo.org/en/about/conventions/listofconventions/pages/international-convention-for-the-prevention-of-pollution-from-ships-\(marpol\).aspx](http://www.imo.org/en/about/conventions/listofconventions/pages/international-convention-for-the-prevention-of-pollution-from-ships-(marpol).aspx), (erişim tarihi: 05.01.2018).

- IMO, “International Convention for the Safety of Life at Sea (SOLAS), 1974”. [http://www.imo.org/en/About/Conventions/listofconventions/pages/international-convention-for-the-safety-of-life-at-sea-\(solas\)-1974.aspx](http://www.imo.org/en/About/Conventions/listofconventions/pages/international-convention-for-the-safety-of-life-at-sea-(solas)-1974.aspx), (erişim tarihi: 05.01.2018).
- IMO, “Safe, Secure and Efficient Shipping on Clean Oceans”. <http://www.imo.org/en/OurWork/Pages/Home.aspx>, (erişim tarihi: 02.10.2018).
- Kaufman, R., “Morgenthau’s Unrealistic Realism”. <http://yalejournal.org/wp-content/uploads/2011/01/061202kaufman.pdf>, (erişim tarihi: 11.10.2017).
- Melia, N., Hanies, E. ve Hawkins, E., “Future of the Sea: Implications from Opening Arctic Sea Routes”. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/634437/Future_of_the_sea_-_implications_from_opening_arctic_sea_routes_final.pdf, (erişim tarihi: 10.01.2018).
- NASA, “The Ups and Downs of Global Warming”. <https://www.nasa.gov/topics/earth/features/upsDownsGlobalWarming.html>, (erişim tarihi: 11.09.2017).
- Ngan, T. T. T., “Neo-realism and the Balance of Power in Southeast Asia”. <http://web.isanet.org/Web/Conferences/CEEISA-ISA-LBJ2016/Archive/5436e425-0feb-4b25-a844-73018e5eac16.pdf>, (erişim tarihi: 12.02.2018).
- Nilsson, A. E. “The Arctic Environment-From Low to High Politics”. L. Heininen, H. Exner-Pirot and J. Plouffe, (ed.). Arctic Yearbook 2012, 180-194. <https://www.arcticyearbook.com/ay2012/>, (erişim tarihi: 15.04. 2017).
- Rosenberg, M., “Difference between the UK, Great Britain and England: Learn what Distinguishes the United Kingdom, Great Britain and England”. <https://www.thoughtco.com/united-kingdom-great-britain-and-england-1435711>, (erişim tarihi: 14.11.2017).
- SCAR, “Welcome to The Scientific Committee on Antarctic Research”. <https://www.scar.org/>, (erişim tarihi: 02.09.2017).
- Scott Polar Research Institute, “Welcome to SPRI”. <https://www.spri.cam.ac.uk/>, (erişim tarihi: 05.01.2018).
- Shell, “Presentation on Shell’s Alaska Activities Dec 4th & 5th”. Shell Global, <https://www.shell.com/investors/news-and-media-releases/investor-presentations/2012-investor-presentations/alaska-activities-05122012.html>, (erişim tarihi: 09.03.2017).

- Stauffer, P. H. "Circum-Arctic Resource Appraisal: Estimates of Undiscovered Oil and Gas North of the Arctic Circle". USGS Fact Sheet 2008, <https://pubs.usgs.gov/fs/2008/3049/fs2008-3049.pdf>, (erişim tarihi: 11.11.2017).
- UN, "United Nations Convention on the Law of the Sea of 10 December 1982: Overview and Full Text". http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/convention_overview_convention.htm, (erişim tarihi: 02.04.2018).
- UNEP, "Ice and Sea-Level Change, Global Outlook for Ice and Snow". http://www.unep.org/geo/geo_ice/PDF/GEO_C6_C_LowRes.pdf, (erişim tarihi: 05.06.2017).

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI	Fatma Cande YAŞAR DİNÇER
Doğum Yeri - Tarihi	Antalya-02.03.1991
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Antalya Metin-Nuran Çakallıklı Anadolu Lisesi
Lisans Diploması	Uluslararası İlişkiler ve Avrupa Birliği
Yabancı Dil	İngilizce
BİLİMSEL FAALİYETLER	
<p>Ulusal ve Uluslararası Bilimsel Toplantılarda Sunulan ve Bildiriler:</p> <p>Yaşar F. C., “Yeni Bir Çağ Söylemi Başlığı Altında ‘Arktika Çağı’ ve ‘Kutup Çağı’ Kavramlarının Değerlendirilmesi”, 3. Uluslararası Çin’den Adriyatik’e Sosyal Bilimler Kongresi, 27-30 Ekim 2016, Antalya.</p> <p>Yaşar Dinçer, F. C., “Arktika Bölgesi’nde Tarım Alanında Gözlemlenen Değişim ve Gelişmeler: Bölge Tarım Faaliyetlerinin Türkiye’de Uygulanabilirliğinin İncelenmesi”, Kutup (Arktika ve Antarktika) Bilim Programı, 12-13 Nisan 2017, İstanbul.</p> <p>Yirmibeşoğlu G., Yaşar Dinçer, F. C., “Effects of International Trade and Climate Change on Economic Transformation of the Arctic: An Evaluation of Regional Economic Policies of the United Kingdom”, 1. Uluslararası Eğitim ve Sosyal Bilimlerde Yeni Ufuklar (ICES – 2018) Kongresi, 9-11 Nisan 2018, İstanbul.</p> <p>Yirmibeşoğlu G., Yaşar Dinçer, F. C., “Effects of the Rise of Britain in International Trade: A</p>	

Global Power After Industrial Revolution”, 1. Uluslararası Eğitim ve Sosyal Bilimlerde Yeni Ufuklar (ICES – 2018) Kongresi, 9-11 Nisan 2018, İstanbul.

Hakemli Kongre/Sempozyumların Bildiri Kitaplarında Yer Alan Yayınlar:

Yirmibeşoğlu Ő.G., Yaşar Dinçer C., "Effets of the Rise of Britain in International Trade: a Global Power after Industrial Revolution", International Congress on New Horizons in Education and Social Sciences Conference, İSTANBUL, TÜRKİYE, - , pp.66-71, 2018.

Makaleler:

Yirmibeşoğlu Ő.G., Yaşar Dinçer C., "Effects of International Trade and Climate Change on Economic Transformation of the Arctic: an Evaluation of Regional Economic Policies of the United Kingdom", Journal of the International Scientific Researches, vol.3, pp.437-446, 2018.

Kitap ve Kitap Bölümleri:

Gümrükçü H., Ersoy G., İnan A., Yaşar Dinçer F. C., Ed., Küresel Bakışla Kutup Çağı -3. Tarihi ve Hukuki Perspektif-Ekolojik Dönüşüm, Efil Yayınevi, Ankara, 2017.

Yaşar Dinçer F. C., "Arktika Bölgesi’nde Tarım Alanında Gözlemlenen Transformasyonlar: Bölge Tarım Faaliyetlerinin Türkiye’de Uygulanabilirliğinin İncelenmesi", Küresel Bakışla Kutup Çağı -3. Tarihi ve Hukuki Perspektif-Ekolojik Dönüşüm, Gümrükçü H., Ersoy G., İnan Őimşek A., Yaşar Dinçer F. C., Ed., Efil Yayınevi, Ankara, ss.133-171, 2017.

E-Posta

cande_yasar@hotmail.com